

ВАСИЛЬ АЛЕШКО

(До 20-річного ювілею поета)

Двадцять років тому вісімнадцятилітнім юнаком почав Василь Іванович Алешко свою літературну діяльність — і не можна сказати, що діяльність ця мала сприятливі умови, що життя пестило й голубило поета.

Біографічні дані, що їх розповідає поет про себе самого, дуже стислі, але за скупими словами постають невеселі образи ранньої боротьби — не тільки за шматок хліба, але й за можливість дістатися трохи ближче до світла науки, продовжити час свого шкільного навчання, що його батько — дрібний ремесник — хотів припинити на ступені навчальної школи. Батько хотів зробити з свого чотирнадцятилітнього хлопця кравця: мати держала руку за сина, а він хотів ще й ще вчитися; перемогли мати й син, хоч і незначна була їхня „перемога“.

Батьківська хата, де панували злидні, початкова сільська школа в Тростянці, кравецька майстерня в Сумах і нижча сільсько-господарська школа там же: село, повітове місто і знову село — і так майже до самісінького Жовтня, до вікопомного 1917 року — що не для самого Алешко став гострою межею і в житті, і в творчості.

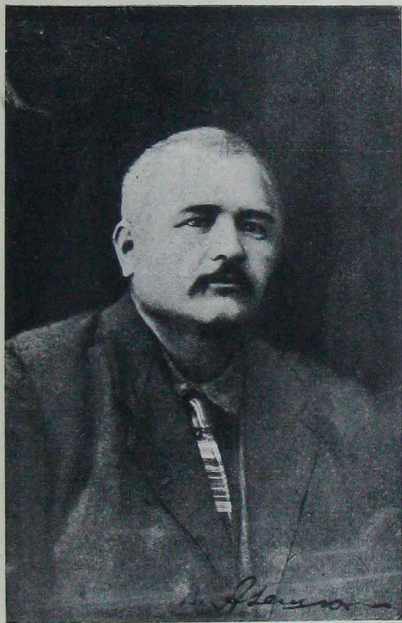
Скільки їх, таких як і він, наш теперішній ювіляр, учнів нижчих сільсько-господарських та інших шкіл пробувало — чи то в хвилини невідомого юнацького пориву, чи першого любовного захвату, чи просто під вражінням прочитаних чужих віршів — виповісти самих себе в римованих рядках. Початкуючи поети завжди любили настроювати свою ліру на сумний лад. А на початку XX століття і вся майже українська лірика настроєна була досить мінорно. Дев'яност п'ятий рік збудив був великі надії, але надії ці незабаром було ошукано — і в одного з молодих, найвидатніших 1907, приміром, року наших ліричних поетів — у першому ж збірнику радість „з журбою обнялась“. Ми кажемо, звичайно, про Олесья. В той самий рік, коли вийшла перша книга цього поета, що швидко вихопився в перші ряди, а тепер потроху забувається, Василь Алешко, селянський поет, написав свого першого вірша.

В той час селянських поетів, що вийшли із справжніх селянських низів, у нас можна сказати, ще майже не було. Але різностанова інтелігенція народницького напрямку часто й багато удавалось до „сільських тем“. У поетів-народників кінця XIX і початку XX століття теми ці поставали в оточенні явних або тайних сліз та відхань. Згадаймо славновісні рядки Б. Грінченка:

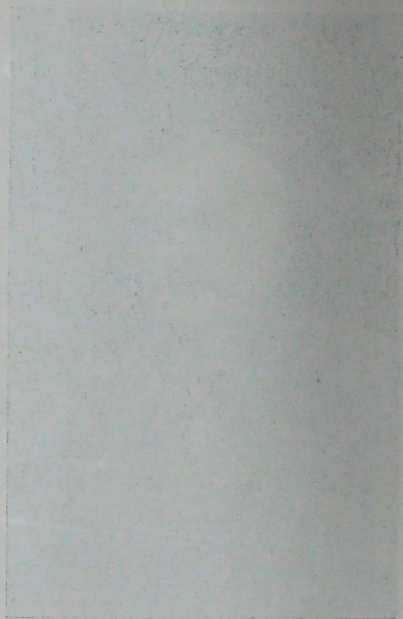
Убогі ниви, убогі села,
Убогий, обшарпаний люд...
Смутні картини, смутні, невеселі,
А інших не знайдеш ти тут.

З-за кордону славетному культурникові наддніпрянської України вторує трохи пізніш Богдан Лепкий: „хати курні, соломою покриті... голодний хлоп в старій подертій ситі — то рідний край і рідне село“; а поетична зміна, що приходить на початку XX століття устами, приміром, М. Чернявського продовжує традицію тих самих образів: „бідні села і хати, немов домовини“, злидні, біднота, „одвічна пітьма“ і т. инш. В ліриці твердо усталився при згадці про село скорботний тон — і навіть картину природи, чи степу весняного чи поля в живна рідко не закінчувано рядками, понятими громадянською скорботою про меншого брата.

Молодий Алешко, мабуть не раз читав і перечитував усі ці вірші, але, свідомо чи інстинктивно, не пішов шляхом цих традицій. Вже в одному з своїх ранніх віршів він змальовує образ раптово прозрілого сліпця, захопленого радістю нового народження на світ. Прозрів — і відчув себе

В. Алешко
(до 20 - річчя літературної діяльності)

Людиною (з великої літери!) і „згадки не зосталось, що поводир його водив“, і знову зав'ялий було квіт життя для нього зазеленів і зацвів, і радує його світ сонця, і відчуває він, що „жити не гидко“. „Жити не гидко“. Може це сказано наївно й висловлено без великої поетичної майстерності, але важливо зараз не це, а саме почуття захвату життям, почуття, яке помітив у собі поет, і позначив своїм же напівдитячим словом — і яке надовго стане визначним моментом його поезії.

Книга його вибраних віршів „Степи цвітуть“¹⁾ досить помітно поділяється на два відділи: вірші написані до Жовтня і після Жовтня. Жодного сумніву немає в тому, що проти післяжовтневих віршів — передніші роблять враження часто наївної, незріда шаблонової, обережної і помірної за своїми технічними особливостями поезії. Про це нам ще доведеться казати. Але світовідчуття, певніше сказати, психологія поетова і в першій і в другій частині його книги одна. Ця психологія — уперте прагнення „до світла“, це „жар юнацький“, що робить його поезію ясным та радісним закликом усіх, хто, як і він, молодий серцем — в путь, до сонця, до просторів запашних, до бадьорого й ясного життя.

За такого світовідчуття — мотивам сліз та сумнівів не може бути місця: вони й прохоплюються в ранніх віршах Аleshка тільки як виняток. А звичайно його вірші вже самою своєю формою свідчать про захват, що сповняє поета. „Як безмірно я кохаю степ та сонце золоте“... „Як надхненно, як музично ллються співи до землі“... „Як чудово скрізь мережки виткав день цей весняний“ і т. ін. В полі любо й гарно; в степу — чарівний розлив творчих сил — і все повите пахучим димом літнього сонця, ясними мріями смілих дужих юнаків, що для них і праця — радісне свято, а навіть сама думка про „закляття праці“ органічно чужа й безглузда. Аleshко показує нам косарів, чередників, орачів, женців — і як яскраво відзначаються в нього ліричні образи цих трудівників від тих образів, що дали їх поети народницької інтелігенції. Варто порівняти, приміром, картину „Жнива“ в його збірнику —

Ляскіт. Гук. Розмова. Сміх.
Галас. Метушня панує —
Так істайна праця всіх
Гостро й радісно турбує і т. д.

з першою — ліпшою подібною картиною в того самого Грінченка:

Ні пісні, ні слова — затихла розмова:
Вся сила пішла на роботу.
З обличчя, як сльози, течуть на покоси
Струмочки гарячого поту —

щоб відразу, навіть не усвідомлюючи змісту, символіки образів — у самому ритмі відчувти два різні сприймання того самого явища в поетів, належних до різних соціально-психологічних формацій. І вже ж, десь певно, Василь Аleshко частіш держав у своїх руках косу, частіш ходив за плугом, ніж поважний поет інтелігентського народництва — хоч доля й відірвала його від рядового селянства, причисливши зовнішньо, після закінчення агрономічної школи, до сільської інтелігенції.

Можливо, це далекі відгуки Кольцова або навіть Аполлона Майкова, що їх Аleshко мусив був у пройдених ним школах не раз вивчати на пам'ять і декламувати — замість рідних поетів, над якими ще тяжіла печать заборони. Справді, читаючи —

Там косарку витягають,
Тут гарбу. Давенить коса.
Жваво й хутко наспавають
В лантах меливо віса —

¹⁾ В. Аleshко. Степи цвітуть (вибрані поезії 1907 — 1927). 104 стор. ДВУ 1928.

мимоволі пригадуєш, приміром, з Майкова —

Там сухое убирают;
Мужички его кругом
На воз вилами кидают...
Воз растет, растет, как дом...

Але одне зрадливе слівце — „мужички“ порушує всю аналогію. У Майкова — любі, кукібліві мужички й баби, що „звеселяють пісню до душі“: сам поет остеронь, милується цим святом праці. А Василь Алешко сам тут серед галасу й метушні, і в руках його коса, і слова про те, що він у степу родився, виріс у буйних хвилях трав для нього зовсім не самий тільки поетичний вираз. Інша річ Кольцов: безпосередньо чи посередньо, але безперечно щось сполучає юнацькі вірші Алешкові з віршами руського поета-барина. Але згадаймо думку про Кольцова Глеба Успенського, який вважав — що „ніхто, не виключаючи й самого Пушкина, не зачіпав таких поетичних струн народної (селянської.) душі, народнього світогляду, вихованого в умовах виключно хліборобської праці“ — як Кольцов, і наявності цих сполучувальних ниток не дивуюся.

Для всіх цих надпоривних настроїв у молодого поета зчаста ще не вистачає ні голосу, ні слів. З одного твору в другий переноситься ті самі епітети, ті самі метафори. Словар поетів поки що небагатий — і від цього надуживання окремими словами впадає в очі особливо прикро.

Такі, приміром, слова „мрія“, „казка“ з похідними від них прикметниками. Майже в кожному з ранніх віршів Алешкових ми на них натрапимо: „країна мрій“, „мрії легкокрилі“, „настрій мрійний“, „мрійний сон“, „пісня мрійна“, „чари мрії“ і т. ін. Слова ці сами собою, звичайно, не погані, ані трохи не гірші від інших, але надуживання ними послаблює їхню значимість, приводить до шаблону. Слова ці, сами собою, якраз не гірші від інших — та й тільки. А бувають літературні епохи, коли слова ці входять особливо в моду, здаються письменникам і критиків поетичними за своєю природою. Поетові за таких часів годиться, так би мовити, за правилами літературного „гарного тону“, бути безтурботним мрійником, слухати казок, що навіває природа, залітати в країну мрій, зневажливо одвертаючись од убогої дійсності. Український модернізм, оновлюючи частково традицію старої романтики, запровадив знову в широку літературну обіхідку „мрії“, „казки“, так само, як, приміром, Красу (неодмінно з великої літери) і т. інш. Василь Алешко, десь певно, дуже чутливий до новин віршованої поеії, жадібно захоплюючись у журналах новими віршами Вороного, Чупринки, Олесь засвоював почасти й обіхідний літературний словар епохи. Хіба не відчувається Чупринка в такому вишуканому образі, як —

Мімази мрій заколихались
Під творчим золотим огнем.

Що, правда, „мрії“ у поета-селянина, мабуть, були не ті що в городян-модерністів, виразників психології буржуазної інтелігенції. Але про це можна було тільки догадуватися: пізніші вірші поета, проте, таку догадку цілком potwierдили. І ще інше: всі ці „мрії“ й „казки“ поставали, здебільша, в щільному сполученні з образами степу, поля, літньої ночі, коли під вікнами липи пахнуть білим степовим медом — або раннього ранку, коли чисті сльози ночі блищать і горять росою на пелюстках, на колосках... Одне слово, вони родились „на вільному повітрі“ — не в атмосфері вітальні або кафе, або заставленого книгами французьких та руських модерністів кабінету. Це пом'ягшувало банальність їх образів, робило їх свіжішими й безпосереднішими.

Оже, ранні вірші В. Алешка не позбавлені талановитості: а проте, якби їх автор у своїм літературнім розвитку спинився на тім шаблі, якого

він досяг дореволюційними своїми віршами, про нього навряд чи варто було б багато говорити і Жовтнева література навряд чи могла б вважати його за одного з помітних своїх представників. Але талант нашого поета не належав до числа тих, які розвиваються одразу. Жовтнева революція, як ми вже казали, провела яскраву рису в його творчості. Вона зачепила в поетовій душі нові струни, що до того мовчали або стиха й зрідка бреніли, ускладнила його творчість новими темами й формами, поглибила своєрідність творчості, що тільки намічалась до того часу і піднесла поета значно вище того художнього рівня, якого він досяг до 1917 року.

Послідовність цього перетворення від нас поки що ще схована, так само як і часткові причини перетворення. Звичайно велику роль відіграв тут факт приєднання Василя Алешки до виниклих після Жовтня літературних організацій. Із своєї провінції він на час переїжджає до Харкова, сходиться тут з художньою молоддю, переважно „лівого“ напрямку й виявляється, не зважаючи на, здавалося б, властиву людям 28 років, сталість смаку та навичок, дуже сприйнятливим до впливів цього „лівого“ мистецтва, що виступало під різними назвами — від футуризму до імажинізму включно. Але як раніш не поведи його в свій табір українські модерністи — так і тепер селянський поет не зробився ні футуристом, ні імажиністом, не зважаючи на окремі випадки виразного впливу Маяковського, на можливий вплив групи футуристів-словотворців, зокрема Григорія Петнікова (автора „Быта Побегов“, „Книги Марии-зажгиснега“ і т. інш.), що його вірші разом з Володимиром Сосюрою перекладав українською мовою, побіжно засвоюючи й словесну маніру, і своєрідність „почуття природи“ цього письменника. Словотворчість проте, не перейшла в Алешку досить вузьких меж, руйнацією синтаксиса він не захопився, а окремим своїм тодішнім експериментам в царині слова він не надає тепер великого значіння і не завів їх у нові свої поезії. А проте, тон і стиль його поезії змінився: замість чабанської спілки в ній зазвучали фанфари й сурми, легкі й акварельні тони змінилися густими й яскравими фарбами. „Нові дзвони, нова рима йде на молоді слова“, покликнув поет ще 1919 року — і збірник 1920 року „Громодар“ був їхнім потвердженням та виправданням.

Основний настрій не змінився. „Жити не гидко“, писав поет за свого літературного дитинства. І тепер він славить життя, молоді красні літа, весняне серце, молодий ранок красноспівного життя, переможні сили життя й революції. Але славослов'є його стало гучніше й глибше. Спускаючись тепер до джерел життя з срібним ківшем свого творчого слова, вдихаючи під шатами міцних дубів живушу п'янку силу, упиваючись світлом нового дня — Революції, вітаючи її дивовижні зміни — поет відчув і в собі нову силу — і в околиці новім житті невичерпну творчу силу — „міць непобориму, силу вікову“. Ця міць збагатила його лірику природи, любови, соціальних мотивів новими виразистими словами й грандіозними образами. В ній заклекотіла стихійна основа з усією своєю давньою, довгі віки скutoю силою. Втілились до того зовнішньо сприймані сили природи, і вона вся сповеніла своєрідними постатями нової поетичної мітології, творимої самим поетом — не для того, звичайно, щоб створити релігію нового поганства, а щоб як-найповніше та найвиразніше передати почуття стихійної радості й сили буття, що сповнювали його свідомість. Звідси й Громодар, і Краснославець, і Сяйволиці Сіач і подібні нові й несподівані образи його поезії, що приходять не з країни мрій, а з відчуття повнокрової, розбуялої своїми силами природи й життя. Це вже не прозріння сніпця, як колись за юнацтва, а народження до нового життя, по тому як старе спалено пекучими стрілами-чмільми палкого Громодара — Революції. Країна мрій — та ж це і є земна країна і жодної

иної поетові не потрібно: але ці мрії — „на волі викувані“, „в бурях викресані“ — зовсім не схожі на безформені, наївні сні ранніх віршів та років. Так само несхожі, як і їхній спосіб вислову: на зміну легкій та неглибокій непевності слів, що леділи струмками — прийшли різкі й чіткі удари слів, що з них кожне значиле й важке, слів, організованих алітераціями в певні системи. Поет зрозумів, що в слові ховається також „міць непоборима“ і що знарядом цим треба не гратися, а працювати. Воно організовує, воно упорядковує нове світовідчуття, даючи йому можливість впливового вислову. „Як рослини, слово через все село проросло“.

Немає сумніву, що це піднесення спричинила поетові передусім Жовтнева революція. Небагато з наших поетів, що починали свою діяльність до Жовтня й опинилися перед лицем великих і грізних подій, зуміли прийняти їх так беззаперечно й одверто, як автор „Громодара“. У віршах Алешкових ми не знайдемо й сліду тих вагань та сумнівів що до Жовтня, що їх іноді так трагічно переживали поети-інтелігенти в бурхливій 1917—1920 роки. Алешко без вагань ввійшов у Революцію — і до того саме в Революцію Жовтневу, пролетарську. Поема „Димарі в квітниках“, що в свій час була дуже характерним досягненням нашої „лівої“ поезії — яскравий доказ сказаного. Хай у цій поемі багато наслідуваного: для читачів, що пережили разом з поетом події й настрої, які лягли в основу її (тема поеми — часткове переселення робітників у буржуазні квартали Харкова) — в ній завжди лишиться дорогий саме безпосередністю й живістю відгуку, спогад про один з найбойовіших років революційної боротьби на Україні. А в тім, у творчості Алешкової „Димарі“ що до своєї форми — пройдений етап як і вся його смуга „харківської“ поезії 1919—1920 років з її ухилом у бік „лівого“ мистецтва.

Обставини літературної кар'єри склалися для поета несприятливо. Обидва збірники його віршів виходили за років, коли єдиним органом художньої літератури були „Шляхи Мистецтва“. Книг цих широко не обговорювалося, і талановитий поет, кидаючи 1922 року співробітництво в харківських газетах та журналах, так і не почув про себе поважного й керівного слова критики. Його вірші не набули тієї слави, на яку заслуговували, і своєрідне місце, яке він посів у жовтневій літературі, лишилося нез'ясованим, десь певно, і для нього самого. Від 1920 року вірші його вже не з'являлись окремими виданнями. А тимчасом, творча сила, що бурхливим поривом вибухла в „Громодарі“ не тільки не згасла, але саме останніми роками досягла найбільшої викиненості. Їх небагато, цих творів, написаних за останні роки — але серед них такі вірші, як „Бузівок“, „Стовпилися біля брами“, „Та — Серп“ — витвори дostoгної майстерності, що сполучило ясність поетичного мислення з мудрою витонченістю словесного виразу й „Дума про незаможника Гречкосія та куркуля Деря“ та „Переклик зерна“ — зразки того, як агітаційне завдання можна сполучати з значимістю художньої форми. Теми, як і раніш — виключно сільські, „чорноземні“, але, як виріс поет від того часу, коли ці теми зводились у нього до виспівування шовкових степів, повитих золотим сонячним димом та веселих косарів на їхніх зелених просторах. Як і колись він славить життя, й буйний ріст життєвих сил, і творчий рух вперед і як колись усі мрії зводяться до одної головної —

Щоб забула творча сила.
Закрасувалася, зросла,
Щоб чорноземний степ абудила
Й життям по віндя налива.

Але славослов'є це стало свідоміше, творчість поетова набула міцний ідеологічний середник. „Селянський поет“ — Василь Алешко конче стає

поетом нового, революційного села й його сіряків, що про них він уміє говорити з такою ласкою та ніжністю („Ах, свитки, свитки. На латі лата, а в очах — на всіх добра“).

„Останніми часами віршив майже не пишу“, повідомляє поет у своїх коротеньких автобіографічних нарисі. Він має цілковиту слушність у своїх переконаннях, що робота газетяря не менш потрібна й корисна, як і робота письменника. Але... що ми, читачі маємо діяти, коли ми знаємо не тільки В. Алешка, газетного робітника, але й В. Алешка — поета, що його пісні не забули і не скоро забудемо ми. Цілком пристаючи на думку про поважність роботи радянського журналіста, ми не можемо погодитися на те, щоб він, журналіст „зупинив би ту силу“, яку ми почули ще в перших голосних піснях поета, піснях молодих і ясних, що й тепер ще не висохли в криничинах його думок та почувань. Сподіваємося, що збірник „Степи цвітуть“ буде підсумком двадцятилітньої поетичної праці Алешка — але не підсумком усієї його поетичної роботи. Хай їхній автор згадає свого ж задумливого поета з вірша „Заспівали на Гончарівці“ — і хай його слова „Мені ще довго з вами бути“ пролунають для нас, читачів, як обіцянка, що її він мусить здійснити.

Проф. О. Білецький

ВАЛЕР ПРОНОЗА (В. БЛАКИТНИЙ) НА „ЯРМАРКУ МИСТЕЦТВА“

(Нотатки)

...1920 рік — рік холоду, голодних пайків, розклейки газет на парканах...

Тогочасне літературно-громадське життя в Харкові лише починало вибуруньковуватися. Про будь які утворення літергазації не могло, звичайно, бути мови вже через те, що нікого було організовувати. Був В. Коряк (за термінологією того часу — „Голова Всеукраїнському“), та невеличка групка письменників-поетів-газетярів, трохи більше як десяток: Блакитний, Коряк, Семенко, Пилипенко, Кулик, Доленго, Христовий, Мамонтів, Яловий, Коцюба, Алешко, Таран, Колос, Калюжний... (пізніше прийшов Панів). Ще не було на Харківському літературному обрії: В. Сосюри, що загартовувався на фронтах громадянської війни (прийшов трохи пізніше), М. Хвильового, що неспішно випробовував свої сили у газеті „Селянська Біднота“ байками за псевдонімом „Дядько Микола“, М. Йогансена, що лише починав писати перші вірші. Валеріяна Поліщука, що сидів у Катеринославі і складав альманахи „Гроно“...

Періодичну пресу українською мовою на той час репрезентували дві-три газети (на всю Україну): „Вісти“ на чолі з т. В. Блакитним, „Селянська Біднота“ (Н. Калюжний) та в Києві. Що-до літературно-мистецьких журналів, то єдиний журнал „Театральні Вісти“ (російсько-українською мовою) і той виходив не регулярно. На кінець 1920 року за ініціативою В. Блакитного утворився перший журнал місячник літератури й критики — „Шляхи мистецтва“ — за редакцією В. Блакитного і Г. Коцюби. Але місячником він був лише з назви. Видавничі можливості тоді були дуже обмежені: перше число „Шляхів Мистецтва“ вийшло майже через пів року після того, як було здано до друкарні.

* * *

В моді на той час були видання авторами своїх творів у рукописних зошитах (обов'язково кольориста обгортка — всі барви райдуги — і дуже обмежений тираж: два-три десятка книжок для своїх добрих знайомих

і прихильників літтворчості взагалі і даного автора з'окрема). В такий спосіб, приміром, видавали свої твори Григорій Петніков, Олекса Чичерін, Ізмаїл Уразов, Велемір Хлебніков, що того року перебував у Харкові. Обгортки для книжок виконували: В. Ермілов, Цапок, Хвостов та інші художники. Що правда, українські автори в такий кустарний спосіб своїх творів „не друкували“ (або — в газетах, або зовсім утримувались).

В. Блакитний

Приємними плямами, де як-так жевріло літжиття, були: Всеукраїтком, Гублітком, редакції газет та єдиного журналу. Звідси — радіусами — розходила літсила на „периферію“, підприємства, фабрики, заводи, клуби. Ці вечірки влаштовували: Всеукраїтком та Гублітком (між іншим, на одній фабриці Олекса Чичерін читав робітницям курс версії фікації. Він з запалом креслив на дошці хорей, ямби, анапести. ... Треба було бачити його радість, коли він помічав, що робітниця засвоювали цю „премудрість“. Це, якщо не помиляюсь, була: „Пролетарська школа літератури“).

Одна із таких літвечірок — „Ярмарок Мистецтва“ — була влаштована студією робітничого клубу (Ярославська, 17) під керівництвом молодого режисера І. Я. Юхименка.

„Ярмарком“ мав на думці — показати глядачеві в гумористично-сатиричному висвітленні, що в нас є на ділянці літературно-мистецькій, або просто: внешне.

Літвечірку назвали так, надаючи їй особливого „луб'яного“ тону.

Програм „Ярмарку“, як його було задумано, мав складатися: з невеличких одноактів, пародій на українських поетів і гумористичного огляду книжкової продукції того часу в дусі ситінсько-губанівського конферанс'є-щетинника Кліма Поліщука („Сім кіп брехні, хоч вірь, хоч ні“) і Олександра Півня (друкувався й такий автор у видавництві „Ситин и К-о“).

Драмстудія оголосила конкурс на кращий жарт-одноактівку. До постанови ухвалили мій жарт-шарж: „Губпередермо“ (Губерніяльне Бюро перекладів з Державної мови) та побутову гумореску Я. Мамонтова „Панна зі стеклом“.

Я звернувся до В. Блакитного з проханням дати пародії на наших поетів, знаючи, що Блакитний (Маркіз Попелястий) друкував свої пародії в київському „Універсальному журналі“.

Валер Проноза охоче згодився написати.

Протягом тижня він написав для „Ярмарку“ цикл пародій на Семенка, Савченка, Мамонтова й на мої вірші.

Цікаво, між іншим, відмітити, що ці пародії, вважаючи на тогочасну паперову кризу, були написані на аркушиках-бланках... „Южного Края“ (дісталися в спадщину вкупі з будинком, де містилася Редакція газети „Вісти“). На одному боці (чистому) вірш-пародія В. Блакитного, а на другому... теж своєрідна „пародія“:

ВЕДОМОСТЬ

ежемесячных отчислений
сотрудников и служащих конторы

и отчислений Т-ва А. А. Иозефовича „Южный Край“

в ссудо-сберегательную кассу.

Аркушик розлініювано і видруковано сталий список співробітників
южнокрайців, починаючи Алексеевим І. Г. і кінчаючи Левковським, С.

* * *

12 грудня 1920 року постава „Ярмарок“ відбулася.

Слухачі тепло й весело сприймали пародії В. Пронози. Взагалі літвечір-
ка мала значний успіх: трохи розбуркала одноманітне, сіре життя тогочасне.

Ось ці пародії (до збірників творів В. Блакитного вони не ввійшли
і друкуються в „Плужанині“ вперше).

МІСТЕРІЯ

На Я. Савченка

Засвітим сьогодні чадні каганці
Легенди-безодні у мене в руці.
Засвітим сьогодні чадні каганці.
Заб'ємо всі двері, запнемо вікно —
Хай свіже повітря не йде ні в одно.
Заб'ємо й щілинки, запнемо вікно.
Щоб перлів моїх не узрів плагіят,
Ні з чим Конотоп¹⁾ щоб вернувся назад —
Нічого не свисне у нас плагіят.
І в тиші цвинтарній в уяві руїн
Заквилим, як миші в норах павутин.
У тиші кімнати, в уяві руїн.
А потім — затушим чадні каганці
Сховаєм легенди в кишені, в руці.
Потушим, потушим чадні каганці.
І ранком від сажи почистивши ніс
Повернемо в царство терпіння і сліз
Від тайни і сажи почистимо ніс.

СЕМЕНК МИХАЙЛЬО

На Михайла Семенка

Багнеться бути	До холодно-блискучого ребра
Екзотичним кондуктором	Й думати
Асенізаційного потягу	Про барви ярко-червоні
В одному із штатів Америки.	Про хвилі о-де-кольонні
В ніч	Про бузкові сукні
В ніч осінню	Про канкан
В ніч осінню дощову.	В рестораний
На тормозі	Сутені.
Цистерни останнього слова техніки	Мріяти.
Сидіти	Мріять...
Зігнувшись	Не вірити.
Прищулившись	Плювати.

¹⁾ В. Конотоп, що писав 1920 року вірші, був запідозрений М. Семенком у плагіаті

На Я. Мамонтова

Як дивно! Боже мій, як дивно!
І та й не та...

(Я. Мамонтов. Ліричний вірш)

Як дивно. Боже мій, як дивно!
Не та—і та... і та—і ні...
Так само лоскітно-переливно
Масниться пляма на спині.
А скільки линуло подій
З моменту, як тебе забрали...
Шукав я мовчки, без надій
В гірлянди мрій вгорнувши жало.
І от—дивлюся—і не знаю:
— Чи ти моя—чи вже чужа?
— Чи щастя знов своє збритаю
Чи вгрожую в себе ножа...
Як дивно все!... як гірко й люблю.
Не та—і та... і та—і ні...
Моя, моя облізла шуба
Дає тепло чужій спині!

На В. Алешка

Гей, чи всі напоготові.
Чули всі бадьорий дзвін?...
(„Громодар“, стор. 12)

Гей, чи всі напоготові.
Кличуть сурми і мечі.
Гей, рушайте в бій здорові.
Я ж... полежу на печі!
Революції червоний
Шаленіє океан...
Та не можна ж кинуть давоник
В студії для „громадян“...¹⁾

В міцно-куті нові цебра
Плеще буря, як шампан...
Гей, чешу ж я віршем ребра
У „добродіїв“ і „паня“!
Ну, так щож? Чи всі готові
Стати з катом віч-на-віч?
Всі... я бачу Ранок новий...
І... піду, погрію піч...

На В. Алешка

Я заздрю немовляткові: як би мені
Його бадьорі крики-розриви...
(зб. „Громодар“, стор. 23)

Я заздрю немовлятам: як би мені дав
Іхні невтомні галасливі горлянки,
Цілими б днями я репетував
Екзотно-чорноземні веснянки...
Як би мені заблищати блиском олій,
Соковитого, масного смальцю—
Я б затупотів серед цнотливих лілей
І просяк серце пампушку на три пальці.

Книжковий кіоск-вітрина на „Ярмарку“ був бідний: всього кілька десятків примірників тогочасної книжкової продукції. Студієць, даючи характеристику авторам і творам, між іншим, про збірку поезій В. Блакитного „Удари молота і серця“ зазначив (в дусі Ситінсько-губанівського щетинника):— „Книга в роді як руководство для деревенських ковалів, як обіддя на колеса натягають, то-що. Стішками про все розказується. Занімательно і не без иравоученія...“

¹⁾ Драматудія, що за неї я згадую в нотатках.

Була також зачитана на вечірці пародія (автор невідомий) на вірш В. Блакитного: „Маніфестація“. Цей вірш В. Блакитний написав 1919 року. Його передав мені В. Коряк для журналу, що гадалося видавати того року. Містимо цей вірш, (він не увійшов до збірок В. Блакитного) і пародію:

МАНІФЕСТАЦІЯ

Фуга вулишніх шумів
Крутить звичайним виром
Хлопчисько під склепом парфумів
Гукає: мило „Ампір“!
І тихо. Над містом гукливим
Простяглись милосердні руки.
...Зливи!
Вогню!
Звуків!
Нерви — як струни.
Нупружились м'язи.
Удар!
Бурун!
Брязь!
І марсельєзна хвиля вилле
— Виплесне з грудей
Вино червоних божевіль.
Нема тебе.
— Людей...
Де?..
Марш бадьорий.
Товаришу, в ногу!
Крок прискорим!
Прискорим!
Дорогу!

ПАРОДІЯ

Купа вулишних жуликів
Крутить звичайним виром.
Хлопчисько коло білих столиків
Вже „злямзив“ годинника „Ампір“.
І тихо. Не видно міліціонера —
Немає караючої руки.
Далі!
До скверу!
Момент блискучий який!
Нерви, як нитки зіггерівської катушки,
Пальці еквілібристично націлюються в скік...
Враз —
Лась! —
По пиці —
І вмився юшкою
Бульварний замазюра з романів Поль-де Кока. —
От тобі й немає міліції!
Серце проколало жало.
Піт на лобі виступив частий...
— Товаришу,
Пожалуйте
В участок!

В. Адашко

ЗЕЛЕНА ГВОЗДИКА

ПРО ОСКАРА УЙЛДА

Вісім років тому Френк Гаррис надрукував свої два томи п. н.: „Оскар Уайлд. Його життя й сповідь“. Я написав йому, що це була одна з півдюжини найбільших біографій англійською мовою, і він досить характерно мені відповів на це: „назвіть інші п'ять?“. Ця історія завжди викликає в мене сміх; та не в образі Френкові Гаррисові я повинен додати, що як я сів й почав над цим серйозно роздумувати, то серйозно, я не міг назвати інших п'яток. Тут ось історія людської трагедії, розказана ясно і повно, з високим передбаченням і глибокою жалісливістю. Як же б чоловік, що написав її не міг би знати, що вона велика?

Предмет тієї проповіді народився в Добліні 1854 року. Його батько був багатим бароном, лікарем, що мав звичай зводити своїх пацієнток; його мати була надзвичайно пустою поетесою вищих класів. Сина названо цілою купою оцих імен: Оскар Фінгал О'Флагарті Вілкс Вайлд; він дістав освіту й виховання в так зв. оксфордській публичній школі. В цих так зв. „публичних“ школах, що є пансіонами для дітей правлячої класи, хлопці ведуть напівчернече життя, цілковито позбавлені жіночого впливу; їх кормлять там грецькою літературою й мистецтвом. Оскар Вайлд був надзвичайно обдарована людина; мав він дуже живу уяву, був красномовний, приємний, привабливий. Це була досконала квітка мистецтва паразитської класи, джентельмен мійський, літерат-„денді“, що зрозумів добре що то значить рекламувати себе широко; він змусив цілий Лондон говорити про себе, як про гарно одягненого в шовк панка; з палочкою та квіткою в руках, він, бувало, тільки те й робив, що вітався з численними знайомими. В романі Роберта Гіченса „Зелена гвоздика“ є сатиричний портрет того елегантного „естета“.

Оскар писав комедії з життя лондонських фешенебельних класів, серед яких він „подвизався“. Ці комедії подобалися тому світові й досі це подобаються. Френк Гаррис уважає їх „невмірущими класичними речами“; а мене вони лише усиляють. Близько двадцять років тому назад я бачив в Нью Йорку одну з комедій Вайлда „Важливість бути щирим“, й не можу собі пригадати, коли ще доводилось мені так скучати, як тоді в театрі. Ціла цікавість п'єси мала б полягати в її „дотепному діалогові“, а формула тієї дотепності така, що хто будь може вивчити протягом двох хвилин. Візьміть яке будь речення, дотикаюче звичайного здорового розуму людства, моральну спадщину роду людського за довгі-довгі віки, а від так зробіть епіграму, проголошуючи протинне, й ви матимете „лінію“ для великосвіцької п'єси. „Доброчинність витворює легіони гріхів... Краще бути гарним ніж добрим... Всі приємні люди є зіпсуті... Чоловік може бути щасливим з якою будь жінкою так довго, як він не кохає її... Небезпечна річ пробувати когось реформувати... Дійсна принада одруження міститься в тому, що вона робить людину не еґотичною... Немає такої речі, як моральна чи неморальна книжка. Книжки можуть лише бути добре написані й зле написані... Сфера мистецтва й сфера етики абсолютно далекі й окремі речі“.

Чоловік, що є зайнятий корисною працею, а через це має лише малий нахил до зіпсуття, може реагувати на подібний валдзізм цілком байдуго; але пересічна людина, що ніколи не є певна своєї власної самоконтролі, і яка має виховувати синів та дочок пристойно, робиться божевільною подібним зіпсуттям. Ці „епіграми“ Оскар Вайлда є наче витріскування батоґом над головою щоденної моральної свідомості людини. Так що природна річ, цей хитрий молодий естет був досить ненавиджений і його вороги-гострили на нього ножі.

Оскар прибув в Америку щоб показати й тут свої гримаси донькам й жінкам американських сталювих королів та мільйонірів. Урядовці на американському кордоні він так сказав: „я не маю нічого заявляти, лише про свою геніяльність“; так що його успіх був запевнений. Він від'їхав назад в Лондон і написав декілька нових творів, між ними „Саломію“, одну з найжорстокіших, найхолодніших і найогидніших річей розпусти англійською мовою. Героїнею її є молода донька короля Ірода, яка пробує Івана Хрестителя нахилити до сексуальних зносин з нею, коли ж він відмовляється це зробити, то вона приказує відрубати йому голову, принести відрубану голову їй на тарільці; потім вона роздягається майже до гола й танцює перед відрубаною головою, робить перед нею різні викрутаси-вихилася й цілує її. Зіспуття сучасного мистецтва дійшло до свого апогея тоді, як Річард Страус написав спеціальну й коштовну музику до тієї драми. Коли я дивився на зборище розфранчених товстопузих звірів обох полів, як то вони термосили цим свої хворі нерви цією „великою“ оперою, то я знав, що європейський капіталізм цілковито вже дозрів до того, аби робітничка рука відрубала йому голову сокирою.

Ці драми принесли Оskarові чимало грошей й він витратив їх на надмірну їжу, п'ячку й розпусту. Між його фаворитами був один пуп'ячок аристократії, що від тоді став уже лордом Алфредом Долгесом; безперечно, що це був найогидніший відприсок англійського літературного світа, що коли будь жив на світі. Батько лорда Альфреда, маркіз з Квінсбори, робив зусилля відлучити свого сина від Вайлда, і роблячи це — він написав листа відносно Вайлда, що викликав великий скандал в літературних колах.

Кожний елегантний британський джентльмен мав право робити, що йому забагнеться й ніхто не мав його спиняти, але вони мусили тут добре розрізняти з ким мають діло, лордам чи маркізам не вільно було наступати на пальці. Оскар подав в суд на маркіза; маркіз зібрав всіх своїх аристократичних друзів, успішно оборонив себе а відтак арештував зарозумілого драматурга, повів проти нього процес за розпусту.

Пересічний британський громадянин, розуміється, не мав поняття про внутрішні обставини тієї справи; все, що він бачив, так це лиш те, що автор брудних штук раптом вплив на публичну арену тим, що почав судитись з маркізом, за те, що цей почав ратувати свого сина. Про факт, що батько був поганим, а син ще більшим, й про те, що суди для того лише й існували, аби боронити багатіїв — все це пересічний англичанин не знав. Він ніколи не знатиме про це доти, доки в Англії не „буде сильною робітничою щоденною пресою, яка б розказала про все це“.

Тут ось матеріал для драми, багато більшої від тих, що писав Оскар Вайлд; і Френк Гарріс подає нам цілу історію. Спершу він бачить в Оскарі жалюгідну жертву своєї власної зіпсуті природи, але як трагедія цієї природи доходить до її кульмінаційної точки, то Гарріс намагається дати нам Оскара Вайлда в новій ролі, в ролі переслідуваного й мученого генія. Як би там не ненавидів Гарріс гріхів Оскара, він ще більше ненавидить головніші британські доброту; так що він опиняється в становищі Мільтона з сатаною — він не може утриматися від симпатії до свого героя, обминаючи логіку. Безперечно він дає нам факти, так що ми можемо по них судити самі, як що маємо розум. Досить ясно, що Оскар лопав в тюрму не тому, що він був геніальний, ані тому також, що він був з псутий, а впрост лише тому, що він заатакував в прилюдний і незвичайний спосіб члена розперезаної правлячої касті Великобританії. Ви можете це називати переміненням трагедії в соціалістичний трактат; але ж бо чоловік не може інтерпретувати ніякої

справи соціального переслідування, як що він не бачить її соціальних імплікацій — як що, іншими словами, він не розуміє класової боротьби. Як би Френк Гарріс був свідомим революціонером, то його книжка була б сильніша й більше переконуюча, бо тоді він намагався б менше звалювати вини за лихо, що є соціальними в своєму джерелі. Він дав би нам економічну інтерпретацію Оскара, зіпсутого коханця класи дармоїдів, киненого за борт, наче Іона в пашеку розлюченої дрібної буржуазії, що чваниться своїми добротоми.

Оскар Вайлд був засуджений й запакований в тюрму; ну, розуміється, Френк Гарріс не любить тюрем — він теж був кинений в тюрму британською правлячою клікою. Отже цілком природно, щоб він переіначив в своїй книжці значіння факту, який він сам підкреслює, що це ув'язнення було найкращою річчю, що коли будь сталася для Оскара. Гарріс вступався за нього, і мав змогу достачати йому (О. Вайлдові) добру поживу й книжки; він каже нам, що він запримітив підчас своїх візитів „духовне поглиблення“ в Оскара Вайлда, завдяки строгій дисципліні його егоїстичної натури. Він ніколи не був такий добрий, ніколи не був такий урівноважений, як в тюрмі; але як лише вернувся він назад до своєї старої блюватини, як почав знов об'їдатись, опиватись й розпутничати, то незабаром знов зробився таким самим, яким був перед тюрмою.

Мені здається, що правдивий висновок з книжки Френка Гарріса треба вивести цей, що декадентських поетів таки треба замикати в тюрми й тримати їх там постійно. Що небудь треба зробити з ним, аби лише врятувати від великосвіцьких вершків! Тоді, як Оскар Вайлд був на волі, коханцем культурних вершків, то він дармував й писав нікчемні твори; коли ж його замкнуто до „Іванової хати“, то він взяв життя цілком серйозно й написав гарні речі: „Профундіс“, розвідку про його духовне реагування на свою ганьбу і баладу „The Balad of Reading Gaol“, дуже гарну поему, в якій поет кається.

Читаючи ці дві речі, ми кажемо: за всяку ціну намагатимемося мати тюрми для лихих людей; місця, де подібні нещасливці можуть мати стільки самоуправи, скільки можуть використати, враз з звичайною доброю, здоровою їжею, уміркованою працею, на свіжому повітрі, й з примусовим втриманням від алкоголю, тютюну й наркотиків. Приготовивши такі тюрми, тримаймо в них не тільки всіх злодюг й розбишак — бандитів та естетів, але й модників, принципів, лордів та графів, єпископів, біржовиків та пузанів.

А. Сінклер

Перекл. Е. Когд

БІБЛІОГРАФІЯ

ВКСЕЛІ НЕ ОПЛАЧЕНО¹⁾

Дивно, але факт, якою однотайною мовчанкою аустріа критика 1 і 2 число офіційно Вільної Академії „Вапліте“. Важко дошукатися справжніх причин цього, а між тим ці двоє чисел становлять собою надзвичайно цікавий матеріал для дослідження й аналізу тих суперечностей, що як фатум завжди стоять по між словом і ділом згаданої літературної організації. Правда, трохи згодом, в органі Всеукраїнської Спілки Пролетарських Письменників „Гарт“ № 1—2 з'явилася поверхова рецензія на 2 число „Вапліте“, викликавши в свою чергу, контр-відповідь в наступному 3 числі „Вапліте“, у вигляді рецензії „П.С.“ на журнал „Гарт“ № 1—2 й статті „Наше сьогодні“. Оскільки між організаціями „Вапліте“ й „ВУСПП“, точійся напружена боротьба на ґрунті ідеологічних і принципових розходжень, звичайно ці рецензії не могли бути об'єктивними. Звичайно, кожний був на ґрунті і своєї давнини, та все ж названа стаття „Наше сьогодні“, по при всьому її розкритістості, варта до найпильнішого розгляду. Літературна організація „Вапліте“ розпочала свій журнал так би мовити „без маніфесту“ — отже згадану статтю, оскільки вона йде від імені редакції, можна розглядати, як давно сподіваний „маніфест“. Спробуємо ж, оскільки дозволить розмір розглянути її, виходячи з міркувань, позбавлених жодної суб'єктивності а чи патрістичному будь якого угруповання.

Ми далекі від „християнських сентенцій“, але нам здається, що доки це не закінчений процес збирання сил — фактор чималої ваги в справі культурної революції — революційні, а тим більш, пролетарські організації, мусять виступати під одним ґаслом — дружною, єдиним фронтом. (Нехай буде ріжниця у методах, а чи формальних означеннях, то що чогось іншого). Але треба мати надто багато сміливості й не мати громадського сумління, щоб зваятися виглошати, на адресу братньої, пролетарської організації, таке убійче „кредо“: „Ми не б'ємо жалу констатуємо перший провал ВУСПП, а знаємо, що за ним неминуче, як невідбалана смерть, приїде другий і третій і т. і. т. і. (читайте „Наше сьогодні“ ст. 135) — не маючи за пасечима фактів, якими можна було б підперти цей вирок і гарантію,

що згадане припущення не стосується в однаковій мірі і до самих себе. І ця заява, саме примушує нас, пильно і серйозно переглянути художній матеріал згаданих чисел „Вапліте“, що би зважити на ті мистецькі цінності, що подані там для робітника й селянина.

Отже перше ж оповідання І. Сенченка „Іа записок“ — (Вапліте № 1) в першим запереченням маніфесту „Наше сьогодні“. Маніфест кличе — „за бадьорий дух оптимізму в пролетарській літературі“ — (ст. 140) автор же „Записок“, не знайшовши більше вдячної теми, хоча б з того ж робітничого життя — реставрував нам у „Світі Сучасності“ — „Помпадури і помпадури“ Салтикова — Щедрина (читайте „П.П.“ ст. 7), та й то через пошкоджену прізму і тому малянок вийшов викривлений. Стоїть і вийшло з цієї спроби щось не цікаве, сухе і... нікому не потрібне. І шкода, бо з боку формального можна відзначити чималі поступ авторів, порівнюючи з його ранішими писаннями.

Безперечно цікавіше оповідання Дніпровського „За ради неї“. Добре подання психології дезертира, що за ради коханої („неї“) зважається кинути фронт, автор зумів, як то кажуть, видержати усенке оповідання, в стані постійного напруження, що не спадає а ні на хвилину, аж до моменту розстрілу дезертира. Замовчуючи його ідеологічну вартість, все ж з приємністю споживаємо культуру слова, що бризкає з-під пера Дніпровського, бувшого редактора мови в апараті ДВУ.

Годі щось говорити про „Щоденник Лея“ — О. Громіва, коли це в ньому, як учнева вирава (адже ж і назва каже, що це розділ з повсти „При дати“, а дата під ним, свідчить, що річ написана в липні 1925 р. це б то за два роки перед цим), „Зесну“ Суровцової та перекладне французьке оповідання Фраґуса Моріака „Літератор“.

За те слід спинитися на оповіданні В. Вразливого „Життя білого будинку“. (Вапліте № 2). По при всьому формальному безпорадності, глибоку нехудожність, воно вражає своєю надуманістю, нереальністю. Сюжет його: завідаєтель дитбудинку (це коханий червоноармії) якесь ходюча гуманність і мораль, убоваюючи, що його діти-вихованці не пережили революції, з метою дати їм відчуття цю радість і виховати з них справжніх революціонерів, підбиває дітей на „революцію“.

¹⁾ „Вапліте“ — журнал Вільної Академії пролетарської літератури. Ч. 1, 2, 3, 4 1927 р.

Діти, що в більшості склалися з безпритульних, серед яких чимало було й „блатних“, уніють „революцію“ — заарештовують усіх вихователів, в тому числі й завідавача, „блатні“ разграбовують майно (ковдри то-що) і зникають. Під час „революції“ не обійшлося й без „жертв“ — вихованця Сеньку підкололо ножем, а другому одірвало пальці, і він помирає від гангрені. Надзвичайно кумедно виглядає постать завідавача, коли він, сидючи під арештом, признається вихователям, що цей бунт зробив він, потім спускається по ринні на землю й оглядає „діло рук своїх“ — руїни революції¹⁴. Можливо, що було б зовсім інше враження від цього оповідання, коли б воно було виконано художньо, а так — нудь неможливо. Важко зрештою зрозуміти, що хотів автор сказати своїм твором. Важко упійняти у накреслений ним картини — справжній дитбудинок, що становить собою актуальну і відносно тему для художнього твору, як от зрив приміром старий майстер пера — Васильченко в чудовому оповіданні „Лихварі“.

Зовсім інше враження справляє друге оповідання / піповського „Долина Угрів“. Автор з властивою йому експресією подає нам один за одним ніби уривки фільму — окопи, фронт — деморалізований революцією полк відмовляється наступати. Командарм агітує їх піти й взяти „Долину Угрів“ — і тоді буде мир. В наслідок агітації зневірена, ошкентана юрба налітає на потяг командарму й викидає його з вагону на багнеті. Оповідання (як і перше) витримано в напружених тонах — уся дія відбувається за яких п'ять годин. До того ж переконують так і незаперечні „аргументи“, що ним командарм агітує салдатів: „Тоді (як візьмуть „Долину Угрів“) вас будуть цікавити угорки. Що більше цікавить салдата. Що йому з угра? А от угорки — справа інша. Красивий собачий народ, з великими повиними грудима. Так і висять як... поросята! (там же ст. 35)“.

За ним іде, так би мовити, друге заперечення маніфесту — оповідання О. Копиленка „Мати“. Годі і в ньому шукати „бадьорого духу оптимізму“. Виходить як раз — „навпаки“. Усеньке воно, просякнуте такими чорними, жалкими тонами, що стає моторошно. І шкода тим більше, що маємо діло вже з майстром, що вважав себе дорослим, що хоче дати річ глибоко художню. Та що радіє в тієї художності, коли вона скерована не знати куди. Оповідання справляє гіпотичне враження — виведені типи — двоя, потвора — Хам, Шкура — надто безрадні, безперспективні і — не типові. Ми знаємо Копиленка з його ранішніх творів, що з ними він увійшов у літературу і шкода, що зараз він скеровує свою творчу потенцію не по призначенню, не в „життя мускулясте“.

Не спиняючись на характеристиці уривка з роману А. Любченка „Незвані гості“ — бо що ж можна певного сказати про уривок — треба сказати декілька слів про хінське оповідання Лу-сіуна — „Життя А-кі“ Перекладач В. Підмогильний зазначає у примітці, що оповідання це перекладено з французької

мови, де воно було надруковане у місячнику „Евгора“. Характерно, як змальовано у ньому постать А-кі — насамперед він не роба, аїтню, далі п'яниця, картяр, злодій, і зрештою — революціонер. І стає революціонером А-кі тільки за дач того щоб мати... багатство!... Кін просто входить, розчиняє скриню: золото, срібло, долари, атласна одежа... ліжко пані він ставить до себе в пагоду і т. і. („В“ № 2 ст. 128).

Робити „революцію“, за А-кі, це значить іти нічого добувати з скрині добра й паювати поміж себе. Нарешті А-кі запліднюють у крадіжках й засуджують на страту. Горизонт востається незадоволені з нього бо: „передусім на розстріл не так цікаво дивитись як на рубання голови, а потім цей негідник, дарма що його водили довго, не проспівав жоднісенької пісні. Вони за ним тільки душно ходили“ (там же ст. 138). Перекладач також згадує, що автор цього оповідання Лу-сіун — насамперед сатирик. Отже недивно, що французька буржуазна преса видрукувала цей твір — бо його можна такувати як ту ж саму — іду сатиру на хінський пролетаріат і його визвольний рух, хоч оповідання само по собі дуже цікаве — і тим гірше для автора, перекладача й редакції „Валіте“...

Повернемося же знов до „третього заперечення маніфесту“, а саме — до оповідання Г. Єпіка „В осени“. (Валіте № 3 ст. 100). Як і мусить бути, воно починається з вірши. Далі приходить т. Єпіген (ст. 101)... Ну, да, безперечно, вони мусять прочитати щоденника Дмитра Самійловича Скрипчука. Бачите, автори страшенно хочеться видрукувати цього щоденника, а т. Єпіген не хоче... Ну що ти його поробиш з такою упертою людиною? Врешті автор згадується навіть позбутися друга, а щоденника все ж таки видрукувати і... ми маємо щастя читати „В осени“.

Але прочитавши, доводиться погодитись, що т. Єпіген таки мав рацію, коли: „категорично заявив, що цього друкувати не можна“ (ст. 101). Ми теж тієї думки. До правди! Щось бо подібне до цього ми вже чули. Гсправді, впізнаємо у Алії Бригунової — щось від „Синіх стюдіо“ М. Хвильового. Але, коли ми і зараз з великою привабливістю читаємо прекрасні новели Хвильового, то яка ж безнадійна нудь тягнеться на протязі 30 сторінок оповідання „В осени“. Не рятують його а ні дотепи, в роді того що: в „Известиях“ нет правды, а в „Правде“ — нет известий“ (ст. 109) та анекдоти про українізацію. Незрозуміло для чого був потрібний авторі поет Мовтневий? І нарешті як фінал — „пора, мене орля“ і... кінець скрипчукового щоденника. Що ж, буває і гірше, кажуть люди, а все ж дочитавши до кінця „В осени“ не залишається нічого іншого як запитати: „Тепер вопрос — зачем написана эта книга?“ (Валіте № 1 ст. 80). Бо арештою, що користі з того запекливого настрою, яким просякнуте наскрізь агадане оповідання.

Інше враження справляє „Повість наших днів“ П. Панча, що становить собою винаток у прозовій продукції „Валіте“. Безперечно,

треба вітати автора, що він перший узявся писати на тему з робітничого життя. „Повість наших днів“, що вийшла з-під пера, це сировина — безперечно чудесний матеріал для широкого полотна. І не розробив його на нашу думку автор тому, що погнався за формою. Намагаючись (як і Дніпровський в „Долині Угрів“) розгорнути події за яких півгодини (власне читання селькорівського дописа „Історія одної несподіванки“, що є по суті повістю, не забирає більш півгодини) він забув, що не для всяких речей може прислужитися одна й та ж форма. Де хто каже, що „Повість наших днів“ нагадує „Цемент“ Гладкова. Нам здається, що вона могла бути навіть інтереснішою від „Цементу“, коли б автор, опрацювавши її в спокійних епічних тонах, у широкому, як кажуть, полотнищу. А так — недовершена ніби річ, невикористана як слід чудова тема.

Дві новели В. Стефаніка — „Гріх“ і „Мати“ не становлять нічого особливого а чи нового у творчості згаданого письменника, а чого Стефанік попав у Вапліте — невідомо. Це вже провинна його відпоручників на Україні.

Розглянувши останню прозову річ, трьох чисел — оповідання Ю. Яновського „Байгород“ — пригадаємо його обідянку ще з „Мамутових бивнів“ — статтю „суворим майстром“. Можна констатувати, що молодий автор іде до того певними кроками. „Байгород“ — прекрасна річ (на жаль, звичайно, не приступна робітничові й селянинові). Автор чарує культурою своєї мови, яке він плакає, в яке захоплений — чарує своєю молодістю і за цеякою дарує йому чимало витівок, що він накові „під прапором Леманів“. Якось не зважуєшся кинути докір, що до змісту самого оповідання, коли читавши так: „Життя — є молодість, труд і любов. Дайте мені пошукувати цих напоїв. Молодість, як дивовижний рубін, мусить горіти на серці.“

Труд, як матірня рука, веде нас по стежці. Він є вірний друг молодості. Він ніколи не зраджує. У радісній знемої — він пахтить, як дорога. Він отримує серце морською водою далеких обривів. Труд в печалі — заспокоює голову холодним вітерцем. Холодно, тихо пахне туманом, і печаль лється, не в силі стати проти двох друзів — труда й молодості.

Любов, відчуваю я її, як дорогу, теплу долоню на голові. Вона знає такі таємниці, що від них розривається серце, як стигла слива, надвоє. Скільки людей співало їй. А вона пишна стодить сонцем іде на небо, світить, б'є в сім, як у гамбійській колодає пугтеді. І молодість дзвенить, як ранковий вітер над безжовтими полями... („В“ № 3 ст. 57).

Що ж, автор відтворив епопею „Байгороду“ як відчував, і можна сказати лише, що й читачеві теж „весело, разом із ним іти вперед“ (98 ст.).

Отже ми розглянули прозовий матеріал трьох чисел „Вапліте“. Перейдемо до віршів поезій, що не так вже і багаті що до кількості.

Вірші В. Сосюри (тоді члена „Вапліте“) в 1 числі Вапліте — що саме тоді перебував якесь кризу, сповнені бадьорості і є протилежністю мінорним настроєм поезій.

Дуже щиро і чуло дзвенять у поета такі рядки:

Так обридли заплакані рими.
Гей, ви, гони гаї.
Щоб пісні мої стали новими
Як налагодить струни мої?

І який глибокий синтез відчувається у кінцевім акорді його вірша:

В полі вітер регоче і ліне...
Більше пісня моя, не ридай —
Україна, моя Україна,
Револуції зоряний край.

Звертає увагу на себе непоганий вірш Д. Фальківського „Зійшлись обое на багнетях“. („В“ № 2 ст. 36). Прекрасні зроблені перекази з вірменського П. Тичини, — Леонова Шанта:

Супокійна ніч.
Ясногабний тон.
Світлість клоунить світ
На солодкий сон.

Як чудово скрізь,
Лагідно, прозор, —
Дилляється уніа.
Зорі, зорі зо —
За прозорррю знов
Глибінь без кінця.
Півмісяць зайшов
Усміхається...

В цих переказаних рядочках почувається сам Тичина, з його „каєно-кає“. Непоганий хоч і занепадницький з містом вірш О. Слісаренка „Інеї“ наводять нас, так би мовити, на „грустиме размышлення“. Дивуєшся, якось, як цей оригінальний прозаїк, що писав не давно такі щирі, сповнені ентузіазму вірші як ось прикладає:

„Україно, Україно
Твої коні на зорі
Розпалескали буйні вина
На червоні прапори.
На зорі нового дня
Україно на коня!“

(Чит. „Життя й Револуція“ № 8 за 1926 рік) — перейшов раптом на такі мінор:

„За білим маревом стихає скрип возів
Коліс вантажаних повнечним тілом.
І мовчки я схилився до лози
До чернікових віт покритих білим“.

(чит. „Вапліте“ № 2 ст. 91).

Хотілось би вірити, що цей похоронний лейт-мотив викликаний просто післяобіднім настроєм, а в тім само напрошується на перо, вже раз сказане запитання, чи це не: „тонкий намік на толстые обстоятельства“? За те велими „прозаїчні“ поезії Щербини — його „Галтовані думи“ й „На цигарковій фабриці“ („В“ № 2 ст. 69). Щось не віриться просто що з „такими Надійками можна перебудувати світ“, бо надто вже шугуністи одгонити від них.

Ми зумисне підбили художній матеріал трьох чисел „Вапліте“ під одну рубрику — щоб розглянути його в розрізі статті „Наше

сьогодні". Угаданий статті, скерований, головним чином, проти пролетарської організації ВУСПП, (в статті це зветься трошки інакше, а саме: "проти Коваленків, Коряків і всього співочого товариства модернізованого за останнім словом делікатної і голоушності" — ("В" № 3 ст. 131) є таке цікаве твердження: "Ми свідомі того, що молодому загоні пролетарської літератури Вапаліте в момент, коли партія й робітничі класи вперто працюють, накреслюючи далі шляхи соціалістичного будівництва, ми повинні ще активніше стати на допомогу. Ми повинні (й будемо) неспинно працювати разом з своєю класою, будемо активно допомагати їй, щоб вивести з рещтою нашу літературу з народницького смітника минулого й селянської наївності сьогодні на справжню путь творення пролетарської літератури, гідної великої класи переможців." (там же ст. 131—132). Заява, що й говорити, прекрасна, але її, на жаль, не підтверджують що й-но розглянені нами літературні факти. Отже зробимо суворе цифрове обчислення, — з 16 прозових творів трьох чисел "Вапаліте", лише одне на тему з робітничого життя. Коефіцієнт, як бачимо, не радісний, дуже і дуже маловтішний, доводиться констатувати, що письменники з "Вапаліте" пишуть рішуче про все, крім того безпосереднього бойового завдання, до якого зобов'язує їх назва пролетарської організації. Коли ж зважити переглянений художній матеріал з боку ідеологічного, годі знайти в ньому (крім повісті П. Панча та почасті Яновського) хоча б ферменти, того "бадьорого оптимізму", яким сповнено "маніфеста", того "будівничого патосу" — навпаки, подибуємо розгубленість, "панікерство" перед нею (поетів Щербини ст. 65 "В" № 3).

В австралійських дикуніа є така зброя-бумеранг (тільки не аспанфутівський), що, невірною киена, повертається і б'є того хто кинув її. Нам здається що стаття-маніфест "Наше сьогодні" прислужилася ніби отой "бумеранг", деб-то ударила по самому "Вапаліте" більш, а ніж по тому, на кого готувалася.

Отже розглянена "Повість наших днів" П. Панча, була тією ластівкою, що мала відшукати пролетарську вєсну у вапалітовському гаю.

Розглянемо ж 4 число журналу "Вапаліте", щоб побачити, чи так же воно сталося. Читаємо велику повість А. Любченка "Образ". Читается вона з інтересом. Сюжет повісті не так новий — юрисконсулт однієї солідної установи Степан Маркович, дискутуючи в тєатрі з своїм помічником по службі Костєм про виступ артистки Істоміної-Чарської, вражений занадто сміливим тоном свого підручного — образився — затівє глибоко в душі на Костя "образу". Згодом Костя прогрєє чималу суму грошей, Степан Маркович, радий нагоді помститися за "образу", (разом з тим він "стріляє" і за дружиною Костя — Ніною) хоче воднораз і Костя "спекти" і з Ніною щось зварити. Костя у відчаю, зважується навіть послати Ніну до кабінету Степана Марковича, щоб "гарненько попросила" — залагодити справу тихо-ліхо. Ніна їде до кабінету Степана Марковича й замість відатися йому — б'є його "по морді" й на цьому повість кінчається.

Сюжет сам не так оригінальний а чи глибокий своїм змістом, не актуальний. Про те персонажі повісті подано чітко. Негативні типи — чиновник Степан Маркович, й Мішель — допоміжний тип. Позитивним типом виведено Ніну — колишню повію, потім дружину Костєву, що в останню мить не завагалася набити "ідало" Степану Марковичу. Костя змальовано, як типа напів позитивного, напів негативного. Бо справді, звалитися ваяти собі за дружину — повію з вулиці, перевикористати її, вивести у коло нової суспільності (як це зробив Костя) — може зробити безперечно лише шляхетна душа. Таким є Костя на початку повісті. Далі він поступово змінює своє обличчя, стє: "людиною, що любить утворити собі страждання, чи майже страждання" — (Вапаліте № 4 ст. 21). В розмовах з Мішєлем (там же ст. 33—44) Костя уже більше виявляє свою інтелігентсько-міщанську суть, щоб зважитися зрештою на тає, як послати свою дружину до кабінету Степана Марковича (ясно для чого), щоб власною лїшкою викупити себе з біди. Головного позитивного героя, Данилюка, згідно з заявою автора (там же ст. 42) у повісті не показаво.

Безперечно повість написана, як формальну вправу. Автор за вську ціну хоче одити від формальних традицій минулого. З цією метою, він ламає зумисне, так би мовити, закономірність розгортання сюжету. Його лїкає шаблон — заявка, кульмінаційна точка, — фінал" і він одходить від них. Навизуючи один на одного епізоди й події, автор готує з них таю для майбутньої драми — (автор це зєє — "мєло-драмою"), він старанно ховає сюжетні коріння, не хоче, так би мовити, показати читачеві самого процесу "будування своїх будинків". Так на ст. 24, з'являється Нінина карнизка на гроші й настожує увагу читача — для чого вона знадобилася? І саме вчасно — бо ще поки ні що й не нагадує катастрофи, читач забуває за ню й аж на ст. 65 знов зустрічає її, коли Костєві скрута й треба грошей. (Звичайно це деталі). І самий то сюжетний стрижень сєма — "образ" — приховується автором аж до 50 сторінок — й останніх 21 сторінка повісті — є фон для фіналу. І справді це зроблено влучно, бачимо у всій композиції повісті, руучі шукання нових прийомів, нового, що іноди досягає хоробливості, як наприклад: "Хай і тут дарують пєданти певне недодержання, але трудно поступати змістом на користь формі, трудно зрівнювати там, де необхідно карбувати, трудно піти за порадою поєта об'єктивної лірики й на користь імпортовану канонові класти все в один експортний гаму. Особливо ж трудно для того, хто — за справжнє життя... з якого приєкає жарка злизна, у якого мозолєста, надійна долоня, неблаганна сміливість і чудєсна поємішка засмаглого парубочка" ... ("В" № 4 ст. 43). Останній рефєрен, будучи дитирамбом для самого себе, згучить задикуватим викликом.

Та не можна замовчати того, що автор тікаючи від традицій — може й невідомо вєскохив у запозичування (хоча й дріб'якові). Уже сама манєра викладу, такі порядки нагадує нам той же самий "Байгород" Ю. Яновського

Якщо порівняти початок II розділу „Образи“ (ст. 42) з II розділом „Байгороду“ (Валіте № 3 ст. 50) знаходимо разуючі подібності. Також і III розділ „Образи“, де автор заявляє що „одного з цікавих персонажів товариша Данилюка показано не буде“ (та ж ст. 42) теж нагадує нам, стилістичні прийоми і виклад „Байгороду“. Ще кидаться у вічі одна деталь. На ст. 44 „Образи“, читаємо цілий уступ ліричних репренів:

- а) „Це були ті хвилюючі дні“...
- б) „Це були ті відмінні вечори“...
- в) „Це були ті вилючіні вечори“...
- г) „Це були аж це були вечори, коли виявлялась багатогранна душа“...
- д) „Але—досить. Досить того що й сьогодні і т.п.“

Отже розгортаємо книжку О. Слісаренки „Сотні тисяч сил“ і на ст. 42 читаємо:

- а) „Це було за тих часів“...
- б) „Це було за тих феєричних часів“...
- в) „Це було за тих часів коли карат“...
- г) „Це було“.
- д) „Але годі лірики! Читач вже знає, коли це було“...

Звичайно, не можна вважати того чи іншого автора монополізатором того чи іншого стилістичного прийому, ставити рямці недоторканості літературних канонів, але все ж у даному разі було б краще, коли б цей прийом автор „Образи“, так би мовити, „освіжив“. Бо ж це не секрет ні для кого, що навіть той чи інший літературний шаблон, як що його відповідним чином „освіжити“, подати в одниній інтерпретації, стає знов свіжим, цікавим і припустимим.

Звичайно це дрібниці, і це а ні трохи не збадьє і не надає вартості повісті „Образи“. Звичайно, повість в цілому, нам таки... подобається.

Але не подобається нам те, що і тут, в художньому творі просвічує... політиканство. Не подобається, що автор і тут не погребував, як то кажуть, „лягнути копитом“, svojого ворога, поета об'єктивної лірики М. Доденга (ст. 42—43—65). І слід зазначити цю деталь, що автор пишучи цю річ, не ставив перед собою певної установи на ширшого читача. Цим можна пояснити і ці випадки супроти „педантив об'єктивної лірики“, дійсні пружини яких, знають лише в літературних кулуарах, і ширшому колу читачів будуть невідомі й незрозумілі. Неподобається нам і те, що: „Добре було б від цього „вагали“ майнути кудись на безлюдний острів, чи кудись у благословенну країну. Хоч на день-два. Стати напівдикуном і не бачити ні одної фізіономії, або ж навпаки—бачити сотні, тисячі фізіономій, тільки справжніх, людських, де в очах, і розумі і душа, культурних європейських. Чи я не так? Добре було б: Ніцше, Монте-Карло, або сліпуча зала, музика на хорах, конфеті, серпантин, або... І не сидіти над шклянкою радиского чаю, а так десь у шато чи музеї—кеlex і кристого, загашна гаванна, квіти, сфєрна гірлянда чарівниц“... (там же 33—34). Не подобається, бо хто знає, чи Костєв, а чи автори туди хочеться махнути? А втім, це жарт.

Розділ роману Ю. Шпола „Золоті Лисенята“—цікавий розділ, очевидно з неспога-ного роману, але за порадою того ж самого „Обсерватора“ з „Думок про молоді блє-тристику“—уривки не слід було б друкувати.

За те печальне враження робить опові-дання Г. Коцюби „Рада“. Віденське своєю задумою—мати в скрутї підкидає свою дитину, а потім через де-кілька років апінає її й хоче одібрати назад—воно вражає по-ганою, сухою канцелярською мовою, пере-сипаною численними русизмами (наважь ро-мір не дозволяє навести їх, але вони так виринають, що читач і сам відшукає їх) і закінчується, ніби судовою хроніка, постановою нарсуду з дотриманням усіх артикулів Ко-дексу Законів.

Оповідання К. Гордієнка „Автомат“—не дарма починається Гоголевським епіграфом, бо воно й насправді таки порядно прилажує Гоголем. Загалом, не погане, цікаве опові-дання, псує трохи дешевий гумор на аразок того що: „У Кудя вмерла жінка. Кудя купив кобилау, й назвав іменем своєї жінки (любив Кудя жінку). „Ну мила скотинко—служи мені вірно, як служила мені моя вірна жінка“... і т.п. (Там же ст. 155).

З поезії, цього числа, оригінальний лист М. Важана „Мову другові“.

Добре сказано:

І крої повз серце пропала,
І не зникає з синіх губ ця
Схолаха поємішка крива,
В мій любовний, мій безсильний друг,
В огидний зашморг самогубів
Зав'язується сам твій чорний виднокруг.

Добре сказано, а от на адресу якого саме „друга“ це сказано—хотілось би знати.

Дмитро Фальківський у своїх віршах „На сажень викопали яму“, „Димки гармат“, все це так же щиро оспівує минулу боротьбу, ті часи, коли: „Я воєнком з наганом у руці, веде на бій натовми стрільців, під моно-тонне:—рота, п-лі“.

Отже закінчення розгляд художнього ма-теріалу № 4 „Валіте“, мусимо констатувати, що згадана даєтківка не долетіла до налі-товського гаю, заблукавшись десь по дорозі у хащах. Бо з 20 прозових річей продемон-строваних у 4 числах журналу—все ж таки 1 на тему з робітничого життя. Як не ж, а коефіцієнт, для пролетарської організації, не досить втішний і дуже й дуже не достатній...

І єдине, з чим можна цілком погодитися—це з твердженням висуненим у статті „Наше сьогодні“, це з тим що: „Глемає у нас кри-тики“ (ст. 132 „В“ № 3). Звичайно я не буду розглядати це у „мировим масштабі“, а лише що до „Валіте“. Дійсно можна кон-статувати відсутність певних критичних сил на сторінках „Валіте“. Бо не можна вважати за критичну працю „Соціологічний ексівалент 3 критичних оглядів“. Автор цієї нервової, надто нервової, суб'єктивної статті задався цілком за всяку ціну знищити своїх опонен-тів—Коряка й Говалєнка. Коли уважно ро-зглянемо засоби, якими це роблено, то можна сказати, що це вийшло у нього даяко не

блискуче. Бо на 20 сторінках, своєї статті, автор не дав жодних вихідних точок, і не спробував навіть натякнути на те, як же розв'язати оте зачароване коло, в якому опинилася неша критика (й література); не довів що вона (критика), загубила під собою ідейний ґрунт" (ст. 83 "В" № 1).

Не можна вважати блискучою і статтю „Наше сьогодні“, бо вона прислужилася тільки як матеріал, що сам викрив свої збочення й помилики. Також вражає своєю суб'єктивністю відділ бібліографії, де те чи інше літературне явище не розглядається суворо об'єктивно, а завжди в світі симпатій, а чи навпаки, й суб'єктивного ставлення до тієї чи іншої літературної організації а чи автора. (Дивись рецензії на журнал „Плужанин“, „Молодіяк“, „Гарт“ то — що).

І нічим іншим, як невідланим шаржем, можна назвати „Думки про молодшу бехетристику“ якогось короткозорого „Обсерватора“. Ніби то й справді, робітники й селяни, прочитавши цю статтю, кинуть читати ідеологічно сумнівну літературу — цеб-то класиків і стануть читати „Із записок“, „В-осени“ або що. А в тім можна дарувати редакції цей номер, бо ж ця стаття прислужиться читачеві замість Фел'етону.

Є ще в згаданих числах журналу де кілька інформаційних статтів й оглядів про Захід. Цікава розвідка Е. Крука про Джека Лондона. Солідна стаття Курбаса про театр — „Шляхи Березія“. (Як видно уміщена з міркувань збільшення тиражу журналу). Не можна не одмітити непагану „Аналізу фантастичного оповідання“ М. Йогансена. Цю статтю варто уважно простудіювати кожному письменникові.

Подібна до неї, але своєрідна студія Ю. Смолича — „Nature morte“ у художній літературі — теж безперечно цікава й оригінальна робота, яку зустрінемо на сторінках далеско не кожного журналу.

Отже такі чотири № „Валпідте“. Все, в них, систематизоване, серйозне, журнальне, „європейське“, але... а установкою не на пролетаріат. Отже як факти, констатуємо:

а) цілковита відсутність робітничої тематики (1 — на 20) в художніх творах.

б) Перевагу міщанської, чиновницької інтелігентської тематики (19 — на 20).

Красная Новь, 1927, №№ 7, 8, 9;

Новий Мир, 1927, №№ 7, 8, 9¹⁾.

З великих речей в бехетристичі зазначеного періоду закінчені: „Отступник“ Лідина (М, 7, 8) та „Рор“ Леонова (Н, 7). Перший твір загалом справляв більш трафаретне враження з героєм „отступником“, якого автор завадише на порозі нового життя; типи негативні (Сирбев, Челищев, Бессонов) та „ображені“ (Таня) вдалися автору більш, аніж позитивні (Лебедкин), що здаються схематич-

ними; до вдалих сцен, одмічених раніше, слід віднести сцену пограбування Челищева. „Рор“ Леонова своїм матеріалом виконавцям, іноді умисне незграбним, ставить проблему „отступника“ ширше: в його Векшині, який од героїки громадянської війни знизився до професійної крадіжки і потім знову починає „взимувати“ у гору, має багато спільного з „Раскольниковим“ — так у монументальності постановки проблеми, як і в „корякості“ самого героя. І якщо отступник Лідина весь в сучасності, то „Рор“ піднімається над нею, не зважаючи на міцну од неї залежність; одна з багатьох ілюстрацій до цього:

г) Відсутність серйозних критичних праць, побудованих за марксистською аналізою.

д) Багато хороших, блискучих фраз, а мало літературних фактів, що їх стверджували б.

Тому не зайвим буде зачепити ще один момент, що набирає таки чималої ваги в нашому культурному процесі, — це певний розрив поміж письменником і читачами. І коли на думку автора „Соціологічного еквіваленту трьох критичних оглядів“ на сьогодні „Калиновими мостами“ з масами зв'язатися не можна (Валпідте № 1 ст. 90), то такими літературними фактами як „Записки хахуля“, „В-осени“, „Образ“ тощо, фактами, що зросли на ґрунті кабінетної замкненості ш. т. академіків і певного відірву їх від робітничо-селянських мас — на нашу думку аж ніяк не зв'язався.

Отже, великої слушності набирає тепер іменно це питання — зв'язку з читацькою масою — вивчення робітничого читача. Де що в цій галузі вже розпочато і справую величезної ваги слід вважати доповіді проф. Білецького на 43'їзді „Плугу“. (Чит. його статтю: „Читач-письменник, література“ „Плужанин“ № 6 — 27 р.) та, скажемо, доповідь того ж самого т. Машкина, якого чомусь так не люблять напалітати (Валпідте № 3, ст. 132), виголошену на тому ж з'їзді. (Чит. „В боротьбі за кваліфікацію“ „Плужанин“ № 7, 1927 р.)

Та все ж те не можна з-мовчати, того радісного, що вбачаємо в усій продукції, „Валпідте“ — це того неспокійного духу шукань, тієї болючої близькості наслідування старих літературних традицій і форм — того інтуїтивного стремління одійти від них, того, хоч і невірного іноді, намоцнування нових шляхів хотілось би вірити, що організація Валпідте — проревівувавши свій шлях — переборе свою кризу — стабілізує себе ідеологічно й замість писання „дружних шаржів“ — візьметься за своє бойове безпосереднє завдання, що до нього зобов'язує назва пролетарської організації. А в тім подальші числа Валпідте це самі покажуть.

О. Шиманський

ними; до вдалих сцен, одмічених раніше, слід віднести сцену пограбування Челищева. „Рор“ Леонова своїм матеріалом виконавцям, іноді умисне незграбним, ставить проблему „отступника“ ширше: в його Векшині, який од героїки громадянської війни знизився до професійної крадіжки і потім знову починає „взимувати“ у гору, має багато спільного з „Раскольниковим“ — так у монументальності постановки проблеми, як і в „корякості“ самого героя. І якщо отступник Лідина весь в сучасності, то „Рор“ піднімається над нею, не зважаючи на міцну од неї залежність; одна з багатьох ілюстрацій до цього:

В один голюс все они (критики—Гр. М.) требовали от Фирсова показанной крас-

¹⁾ Для скорочення одмічатимемо перший журнал літерою Н, другий — М, цифри після літери показуватимуть число журналу.

моцекости, второпая забуваю, где кончається рум'янець і починається подкрасненість (14).

На шкodu собі „Вор“ відзначається відсутністю сюжетного та композиційного зростання під кінець, що так властиве романам Достоевського: сюжетна лінія твору Леонова — пряма з велими незначними випадками падіння та зростання.

З іншого бестрестичного матеріалу гарне враження залишає оповідання Аросева „На землі под сонцем“ (Н, 9), яке досить научно, без допомоги трафареу, поєднує досить різноманітні проблеми — і сучасність, і кохання, і детективність і, навіть, ewige Weibliches. Обмеженість місця не дозволяє бодай коротко переказати сюжет; натомість наведу кілька влучних сатиричних мазків; ось невдалий виконавець доручення:

„Прислали... человека жиденького, кривоногого, неустойчивого на полу и в мыслях... Кривоногий человек забыл все директивы, забыл профессиональную свою хитрость, выронила ложь, которая в сердце его лежала, боясь потрясения как нежный студент... Кривоногий прямо бухнул, врезаясь костяным задом в мягкую кожу кресла...“ (137).

Ось промовці на засіданні:

„Третий глядя исподлобья, не договаривая слов и пропуская то сказуемое то подлежащее намекая...“ (136)

Ось резолюція:

„Взяв за основу“ фактически означало из безбрежного океана русского языка составить какие нибудь такие словесные комбинации, которые, будучи прочитаны вслух, звучали бы привычной для уха музыкой и не имея никакого другого, кроме фонетического значения, являлись бы только данью обычаю всякое дело облачать революцию. Так в христианских молитвенных обращениях к богу большей частью начинается привычным: „Во имя отца и сына и святого духа“. (197).

Повість Юрія Олеши „Зависть“ (Н, 7, 8), досить влучно становить психологічну проблему заздрости в умовах сучасності, відзначається обробленим стилем, вдалим спостереженнями; на шкodu ці риси після початку швидко зникають — під кінець твір змінює з боку сюжетного (незрозумілий епізод з „Офелією“), психологічного та стилістичного (риса, властива багатьом сучасним авторам). Повість Гадюкова „Пьяное солнце“ (М, 8, 9), змальовує підвищену еротичну атмосферу в будинку відпочинку патробрітників з відповідним розташуванням героїв на „овцях“ та „козлах“; життєві абсурди, що наповнюють „Листья“ Всев. Іванова (М, 9) викликають в пам'яті Чехова, але гумор не пом'якшує безглуздої ситуації (сестри через скіпність брата стають проститутками). Тему нового й старого досить чітко становить „Старий полоз“ Сергеева-Ценського (Н, 7), „Китайська повість“ Пільняка (закінчення — М, 8) цікава своєрідним „етнографічним“ матеріалом; до неї можна віднести за цю ж рису ще не закінчені етюди

кореспонденції: „По деревьям и городам китайским“ Сергія Даліна (М, 9) та „Пекин-Калган“ Третьякова (Н, 9). Дрібний епізод переказує Б. Садовський „Арачеськая штука“ (Н, 8). Описове задання (екскурсія на Ай-Петрі) має „Гора“ Ваа. Катава (М, 8). Вразіння спроби, якої форма не зовсім переконує, залишає „Рассказ с примечаниями“ (М, 7) Н. Тихонова з не новою темою (у військовій обстановці всі залицяються до жінки). Сухо виконаний „Конец Далеского“ Ф. Ложкіна (Н, 7). „Большая семья“ Панта Романова (М, 7) є одною з численних варіантів „до вопросам пола“, який бракує цікавості й оригінальності. Досить пудні: „Записки Акакия Жмуркина“ (закінчення — М, 7). С. Малашкіна (враження салдата на імперіалістичній війні) та ще некінчене „Хождение по мукам“ (М, 7, 8, 9), Ал. Толстого (деникинщина). Оцінку лише початого матеріалу відкладаємо на далі, сюди стосуються: „Преступление Кирика Руденко“ Ник. Никитина, „Саранча“ Сергєя Будацева, „Обреченные на гибель“ Сергєева-Ценського (Н, 9), його ж „В грозу“ та „На крови“ С. Метиславського (М, 9).

З віршового матеріалу слід відзначити „Конкистадор“ (уришок з драматичної поеми Антукольського (Н, 7); оригінальне хоч і трохи штучне „Письмо в Италию“ Євгенія Нея (М, 9); тою ж штучністю відзначається лексика „Пути“ Тарловського (М, 8), бо над нею домінує ритміко-імітаційне задання (гуркіт колея потяга); Манковський опублікував (Н, 8) уришок із своєї поеми „25 октября 1917 года“ з алітераціями на аразок „помещицкая ложничком“; авторове ставлення до Блока викликає в пам'яті:

... И я его лигнул...

З критичного матеріалу відзначимо статтю Лежнева (М, 7) „Иосиф Уткин“; цікаву не стільки оцінку згаданій творчості, як розглядом проблеми лірики в зв'язку з сучасністю, — проблеми, що гостро стоїть в наші дні (досить пригадати хоч би статтю — передмову Хвильового до збірки віршів Еллана). Ось як характеризує Лежнев стан російської післяжовтневої лірики до Уткина:

„Если поэзия „космического“ периода пролетарской литературы отличалась абстрактностью тем, отвлеченностью „грандиозных“ замыслов, где недостаток определенности возмещался избытком риторичности, то второй период пролетарской поэзии, выраженный которого может служить Безменский, характеризуется гоим рационализмом, угловатостью обожженной логики, схематизмом построения, выпиранием идеологического остова, аскетизмом красок... Эта поэзия... строилась геометрически, по прямой. Развертывалась, как силлогизм, нередко напоминала рифмованную статью, она обращалась к логике читателя, а не к его чувству. Но от публицистики в собственном смысле, она отличалась — к своей невыгоде — тем, что сложная логика борьбы в ней упрощалась и бледнела, ее острота достигалась за счет глубины, ее хлесткость — за счет убедительности“ (169 — 170).

В наслідок:

„Стала ощущаться необходимость в какой то иной „теплой“, эмоционально-насыщенной поэзии... в лирике, которая... могла бы... действовать не только через логику, но и через эмоцию (170)“.

На думку Лежнева, лірика Уткина як раз задовольняє цим вимогам. Далі Лежнев констатує небезпеку в захопленні пейзажем, декоративністю:

„В нашей памяти еще слишком свежо соединение „чистой“ лирики и стремления к подчеркнутой красочности с общественным индифферентизмом, встетством и стюризаторством, совершившейся в поэзии парнасцев и символистов. Нет сомнения, что в какой-то точке здесь происходит переход количества в качество, и красочность превращается в самостоятельную игру цветовыми тембрами, а мир становится лишь суммой красочных воздействий“ (173).

Але:

„Как из того факта, что лирика особенно пышно расцветала в реакционные эпохи... не следует, что лирика — само по себе зло, так и из обстоятельства, что декоративный подход господствует в период упадка... не вытекает что декоративность вредна в любой пропорции и в любом контексте. Опасность есть, но в потенции. В конце концов все искусство стоит на таких опасностях, и если их избегать, то искусства не будет“.

Глибина підходу — ось перше завдання, яке, на думку Лежнева, сучасність ставить ліриці:

„Если в обстановке гражданской войны искусство могло и должно было ограничиваться заостренной и упрощенной агиткой, то теперь агитка явно уже не в состоянии удовлетворить читателя. Он требует искусства, более убедительного и жизненно-падного. В поэзии это будет означать переход от декларативной, абстрактной, декламационной, „гражданской“ лирики к лирике, где общее в достаточной мере окрашено личным“ (176).

Друге завдання — сприяти культурній революції. Відповіді на це завдання лірика здібно лише почасти, і вона це робить, даючи в особі Уткина „юношу чуткого, человеческого, лишенного бытовой грубости“; в зв'язку з цим Лежнев радить розвинути „ліяльність“ Уткина не як „схоплюючу розмивченість“, а як тепле, уважне, сердечне відношення до людини.

В тій же книзі мавмо статтю Дермана „О языке книги Станиславского“. Дійсно „Моя жизнь в искусстве“ справила цілком заслужований фурор в колах мистецтвознавців. Дерман зокрема звернув увагу в цій книзі на чистоту її мови, вільної од таких сумнівних неологізмів, як „примечательность, значимость, оформление, выявление“. В зв'язку з цим він запитує себе: як сталося, що Станиславський — першорядний артист — став ще й першорядним стилістом — письменником. І відповідає:

„Он (Станиславский) ищет точного, доведенного до предельной ясности, вы-

ражения своим мыслям и мнениям об искусстве, которому он отдал жизнь... и нужные, точные термины и эпитеты сами послушно приходят к нему, писателю-непрофессионалу, с необыкновенной полнотой и щедростью. Он много думал об искусстве и поэтому он так блестяще о нем написал, в противоположность тем, кто пытается блестяще писать об искусстве, не думая о нем“ (193).

Висновок Дермана:

„Книга Станиславского — урок для всех, нас — литераторов-профессионалов — побольше духа серьезности, вот вывод из нее“.

Згадана книга Станиславського, поруч із спогадами Кузьмиської про Толстого, цитувати Воронського в його статті „О художественном творчестве“ (М, 8—9). Найперше він ставить питання: що ближче найпівше реалізм Толстого чи маніра Гоголя та Достоевського?

„Нам близок и дорог Толстой, так как, подобно ему, и мы крепко любим плоть жизни, землю, ее радости и утехи, мы тоже жадные до жизни люди, мы „язычники“, но нам далеко не все мило в той действительности, которая нас все еще окружает. Мы, новые и решительные преобразователи, не можем находиться в том счастливом душевном и физическом состоянии, каким обладал Лев Николаевич, когда писал „Войну и Мир“. Не все мы в мире принимаем и здесь нам близок Гоголь и Достоевский с их острой неудовлетворенностью, с их тоской по выпрямленному во весь рост человеку. Но, отрицая действительность, Гоголь и Достоевский не сумели примирить идеальное с реальным, им не хватало диалектического, жизненного и поэтому их протест против жалкой, пошлой и страшной действительности заканчивался тупиком, либо уводил их в мир бредов и фантастики“ (163).

Висновок Воронського:

„Искусство революции должно суметь органически слить реализм Толстого с романтизмом Гоголя и Достоевского, освободив первый от чрезмерного преклонения перед действительностью, а второй — от мрачной мизантропии, пессимизма и скепсиса. В конце же концов, реализм Толстого нам ближе, он полнокровней, сочнее, от него пахнет здоровьем и радостью, поэтому его, как принято теперь выражаться, следует принять за основу. Задача сочетания реализма с романтикой у нас, собственно говоря, даже и не поставлена, как следует. У нас предпочитают, пока, к сожалению, топтаться на месте, повторять общие места“.

З письменників, що підійшли до цього завдання більш-менш вдало Воронський згадає Горького, а з молодіт генераций — Бабеля. В зв'язку ж з цим висновком він канче до використання придбав праці Станиславського та психологічного художнього театру (М, 9):

„В противовес внешнему реализму, который у нас до сих пор еще часто

господствует, мы должны воспринять художественною линию интуиции и чувства, интуитивный реализм, иначе наше искусство, действительно, будет лишь модным, будет злободневным, но не будет долговечным, не будет современным, не будет отражать „эпохи“ (184). 1)

Зрештою, цікаве зауваження робить Воронський що до „кваліфікації“:

„Обычные ссылки — у нас нет дворянских ясных полян — справедливы, но не убедительны, это одни лишь „жалкие слова“. Когда читатель раскрывает книгу, ему нет дела, что автор романа, повести, рассказа, поэмы не имел кабинета, голода, не имел достаточно времени, чтобы отделать свою вещь. Ему нужна высокая художественная квалификация... Когда он (писатель) отдает на суд мне свою книгу, здесь каждое слово должно быть взвешено и проверено“ (М, 8 — 167).

В тій же книзі (М, 9) Половський принципово протестує проти теорії „соц. заказа“ („Художник и классы“), яка, на його думку, стверджує одірваність художника й класу і створена для тих митців, що не зрослися органічно з пролетаріатом. Згадавши:

„Не продается вдохновенье,

Но можно рукопись продать“ (Пушкин), він каже:

„Настоящее творчество, высокое искусство по природе своей искренно. Большие таланты, охотно продающие свои рукописи, отказываются „продавать“ свои идеи... О таком именно искусстве и говорим мы, когда спорим об искусстве революционной эпохи и искусстве пролетариата (174)“.

З інших статтів задаймо Арановича „На путях к современной скульптуре“ (Н, 7). Не звважаючи на спеціальний характер, вона має кілька думок, що їх легко прикласти й до літератури. Так з приводу сучасності й не сучасності в мистецтві автор каже:

„Мастера наши по общей художественной традиции последних десятилетий ориентируются не только на окружающую их реальную жизнь, сколько на признанных всеми, но устереших для нашего времени образов. Помимо непригодности подобного способа ориентации... вообще, как неизбежно приводящего к подражательному эклектизму, в отношении к нашей современности последствия его осложняются еще тем, что мы находимся теперь в совершенно иных социальных условиях, нежели тот Запад, откуда черпалось почти всегда (надо признаться) „последнее слово“ нашего искусства (246 — 7)“.

1) Аналогічну думку висловлює Лежєв в статті про „Разгром Фадеева“ (М, 8):

„Реалистическое искусство не может сейчас обойтись без „психологизма“, дающего ему глубину, жизненную теплоту и убедительность. Он нужен особенно в данный момент, как выход из поверхностного бытовизма, охватившего значительную часть современной литературы“ (171).

Його висновок:

„В нашем принципиальном обособлении от Запада имеется огромный исторический, быть может, трагический смысл, который определяет все наше современное бытие, которое претендует быть современным, а не изолированным от жизни (247)“.

Аргументи автора:

„От того, что художник не отражает „завтра“ эпохи или ее „сегодня“, вовсе не следует, что он творит „чистое“ искусство само по себе. Не созная своей зависимости от окружающей среды, художник именно из нее черпает свои образы, непосредственно из жизни или из чужого искусства, и в итоге этот художник отражает если не „сегодня“, то ее общеизвестное безусловно временное „вчера“, которое им по близорукости принимается за „вечное“ открытие взысканного искусства“ (247).

Ще в критиці в статті: Фріда — „Панант Истрати“ (М, 7), Ільїнського — „Правовые мотивы в творчестве Бабеля“ (Н, 7), Козлова — „Новое о Велимире Хлебникове“ (Н, 8), Тальникова (Н, 9) — „Дети революции“ (про „Республику Шкид“), Марголина — „Жюль Роме“ (М, 9). Цікаві: нарис Елатьєвського „Горький, Чехов и Толстой“ (Н, 9), Письмо И. С. Тургенева к Анненкову“ (М, 9) та „Воспоминания о И. С. Тургеневе“ Германа Лопатина (Н, 8), в яких є такі рядки з приводу ідей „експериментального роману“ Золя:

„Образ должен владеть художником, а не какие либо другие соображения. Когда от образов художник удаляется в область теоретических рассуждений, такие страницы бывают обыкновенно самыми слабыми местами романа. Возьмите вы рассуждения в „Войне и Мире“ Толстого. Разве ими хорош роман? Да нет. Хороши бытовая и психологическая разработкой образов“ (167).

З іншого матеріалу відзначимо „Дніпробудівництво“ Селенкіна (Н, 7), нарис Квнєра „Париж“ (Н, 7) та „Норд-Експрес“ (Н, 8), легко (іноді фейлетонно) натканий етюд Чулкова „Александр Третий“ (Н, 9) та закінчення „Последнего рейса Николая Романова“ Щеглова (М, 7); останній праці, в протилежність статті Чулкова, властиво неприемні „срын“ тону: від науково-спокійного викладу автор несподівано переходить до гукавливой лайки, яка найменше лічить істориків.

Г. Майфет

Нова генерація ч. 1, Жовтень 1927 р. журнал лівої формації мистецтва. ДВУ.

„Нова генерація“ явище безперечно позитивне і революційне: в комуністичній її ідеології не може бути сумніву. Мимо того зміст ч. 1 журналу справляє подвійне враження: він дратує і в той же час приваблює і осмислює. Зміст, правда, як що говорити про пересічного сільського читача — просто далекій від його сільського читача — інтересів, але для міського читача тут все цікаве і багатозначне —

особливо для радянського інтелігента (сумнів бере, чи все в ньому цікаве для робітника).

Юнацька бадьорість доведена до крайності, революційність гасел і установки, загострена проти міщанства поруч з лівою фразою, анти-скептицизм, моністичність фізіології доведена до антиідеалістичної загальності, для якої „всі кішки сірі“ та до утотажування протилежних явищ, або, навпаки, до їх цілковитого протиставлення, — ось та суперечлива єдність протилежностей, що характеризує лице угруповання.

Вже обкладинка оригінальна і яскрава (чорне на жовтому найбільше відтіняється), з репродукцією однієї із надзвичайно адало підібраних в лівому дусі ілюстрацій викликає в редакторів оформлення (Медлер) великий хист до зорових ефектів.

Далі ідуть чітко і стисло підкреслені гасла, які організують ідеологію читача і зразу скеровують його симпатії (як що він не міщанин) в бік бадьорості „Нової генерації“. А далі... далі іде зміст № та зауваження редакції, скеровані на те, щоб наперед безпартійно нав'язати читачеві свою оцінку змісту. Далі гостро приправлений сарказмом уривок із „Поеми про те, як повстав світ і загинув Михайло Семенко“, — твір, звичайно Михайла Семенка, написаний, звичайно, надзвичайно ярко, талановито, різко, рішуче, оригінально, фарбами чорною і жовтою, що найбільш контрастують, конструктивно, і анти-реалістично що до форми, бо весь він є підкреслювання і наголошування дійсності, а не сама дійсність в її рівнодушному відбитковому, скомпонованому з характерним для Семенка виправнянням його, Михайла Семенка, оригінальної особи:

„Шапки тримайте
позітали
щоб
не“ (ст. 8)

Далі О. Влизько на 10 сторінках подає присвячену Гео-Шкурупі (ї характерну для „Нової генерації“ своєю анти-реалістичністю що до форми) „Омексиканену“ екзотику, в якій більше манірності ніж змісту.

Далі Гео Шкурупій в „повісній промові“ дає Куліша, Досвітнього, Котляревського, Пушкіна, Тургенєва, знову Маяковського і шовінізм, закінчуючи прекрасним акордом:

„Геть шовінізму скрип у хвилі сонній.
Геть пиху і національну чвану:
Коли нам Ленін дорогий, як смолоскип
колоній.“

Як правор, що горить вогнем повстань“ (ця строфа „промови“ займає 12 рядків, але я, шкодуючи папер, об'єдную її з наступною цим зором враження від віршу).

Культурний формою і цікавим змістом твір, що прочитав з задоволенням однаково і селянський і робітничий читач, написали Д. Бузько і Гео-Шкурупій про подорож „Старим Дніпром в останній раз“.

Нарешті О. Влизько знову дає (вже віршем) „Омексиканену“ анти-реалістичну екзотику (Конквістадори) і тут же чудово художньо інтриману поезію „Доки“:

„В напрузі плеч і рук
Хриплить іржю доки,
Нервують дроті, манометри і токи.
В хаосі ромбів, хорд, еліпсів і сфер
Намацавши людей мільйоном атмосфер!
Залізо.
Чавуни.
Кранів спазматичний лемент.
Іржаві ландшапти.
Котли.
Цистерни.
Цемент. —
Сам чорний сатана,
Забруднений, як шкет,
Оглухлий.
Спадом в рейд
Плює за паропет“ (Ст. 38)

Відділ ідеологічний не менше цікавий, ніж відділ художній.

В статті „Платформа і оточення лівих“ автор пророкує Вапаліте політичну дорогу в фашизм, як що воно (Вапаліте) не стане на шлях міжнародної української культури.

Наївний читач спитає, як же тоді ДВУ дозволяє видавати, а ДПУ — розповсюджувати таку фашистську шкідливу літературу?

Тут характерна для „Нової генерації“ формальна ознака: анти-реалістичність, яка в явище позитивне для сучасного мистецтва і революційне для нашої конструктивної доби будівництва, пошартувала з автором, коли він захопив в теоретичному розгляді явищ і літературних, і політичних ужити ту-ж саму анти-реалістичну абстракцію, а не конкретно-діалектичну методу. Автор в платформі все фарбує в два коліри: лівий і правий.

Але відтінків далеко більше і кожний з них може бути формою і революційною і реакційною напрямку і вся справа полягає в тому, щоб розбиратися конкретно в різницях і сказати „що до чого“ в даний час.

Замість цього і в даному відношенні, автор на 4-х сторінках умудрився загатити і „Нову міжнародну расу (?)“ і переходову добу і міжнародну культуру і диференціацію процесів і універсальну комуністичну установку і політичне керівництво Ком. Партії і організацію нової психики „нової зростаючої людини, нової раси (!?)“ і боротьбу і будівництво і навіть створити свою власну теорію „абсолютного великодержавного“ і „колоніального шовінізму“; великодержавний шовінізм за радянського розв'язання національної проблеми можна перебрати радянськими способами, „колоніальний“ же шовінізм неминує випадати за радянської системи, переходячи в іншу політичну систему, в систему антирадянську (ст. 40“).

В цілому платформа свідчить про дійсну революційність автора, але не досить тільки прокламувати без глибокої аналізи всіх цих тем.

Прекрасна стаття про кіно Леоніда Скрипника вводить читача в таємниці кіно-продукції.

Вічна стаття Ол. Полторацького з характерним для „Нової генерації“ утотажуванням протилежностей (і навпаки) намагається стерти

різницю між мовою поезії та мовою практичною.

Цікава стаття А. Френкеля, що хоче більшість тем сучасної літератури утотожити з анекдотом.

Претенсійна стаття Дм. Бузька хоче накинати письменникам його, автора, палітке розуміння ролі художньої літератури, яку він утотожнює з засобами поліпшення життєвого досвіду читача, не бажаючи бачити різниці між цією роллю і цими засобами.

Далі йде неудобочитальний лист Миколи Вірного з примітками редакції і „крик наболівшого серця“ Зінко Роя з приводу театра-ярмарки.

Нарешті (проминувши уривок із статті В. Пердова про Марінетті—я „Красной Нови“—іде „перша спроба програмово-лівого роману: витримана соціальною установкою, енергійне й міцне побудовання фабули, гостра тонка й економна подача“, як характеризує редакція багатомовну і малозмістовну писанину Левона Лайна: „Інтелегент“ (далі буде).

Висновки. Як свою платформу так і своїм формальним конструктивним, антиреалістичним напрямком „Нова генерація“ є безперечно революційне, позитивне явище, яке треба вітати. Побажавмо лише їй більшої самокритики і меншої конструктивності в теоретичних статтях, де метода конструктивного наголошування і підкреслювання, яка характерна для мистецтва епохи будівництва соціалізму, дає протилежний ефект, бо в теоретичних питаннях треба в першу чергу точно висвітлювати, те, що є в дійсності, інакше дійсність за себе буде мститися тим, що не дасть себе змінити за нашими бажаннями, і платформами.

Т. С.

Молодняк. Ч. 9 і 10.

Кожний раз, сідаючи за рецензію, критик повинен згадати стару логічну істину: „Коли приватне судження вірне, то це ще не значить, що вірне загальне. Але коли приватне судження невірне, то, невірне і загальне“.

Цю істину треба згадувати, щоб пам'ятати завжди два нею обґрунтовані висновки:

Перший. Не поспішай загальніювати.
Другий: Легче критикувати, ніж творити.

Справді, щоб сказати: всі №№ „Молодняка“ містять добрий матеріал—треба це довести в кожному окремому випадкові. І довести, щоб лише в одному випадкові цього не було, щоб наше загальне твердження стало невірним: проте тоді все ж такі ми можемо сказати, що де-які №№ містять добрий матеріал. А власно №№ 9 і 10. Але і в цій формі ми маємо все таки надто широке узагальнення. Не все рівнодіє в цих двох числах. Візьмем хоч би відрізок поезії. Оригінальний Тереш Масенко „Лірика моря“, „Рабі океану“ і надірваний Петро Голота („Пісня“). Смілий Дм. Гордієнко („Дівчині з фабрики“). „Розійшлись ми“ і вищукалий Іа. Гончаренко („Свайбіві жалі“, „До міста“). Лехко—стильний Євген Фомін („Розцвітає мак“, „Посвята“) і Микола Ушаков („Весна-вби-

ральниця“) і раціоналістичний І. Бойко („До дівчини лист“, „Кудеметно-суворий“) В. Мисик („...“ і романтичний А. Первомайський („З подорожі“, „Кочегари“, „Стрічні потяги“). Шугучо-експериментальний О. Вазько („Балада“, „Про осіннього касира“) і по осінньому гарний Шульга-Шульженко („Розлука“) і Анатоль Олійник („...“). Жадібний до життя Теодор Орисіо („Спогад“) і банальний Микола Ковальчук („...“) і нещирий Микола Шеремет („Дитбудинок імени Шевченка“) і щира М. Ковалевська („Співай“),—хвіба їх виміряєш одним метром.

Кожний має свою індивідуальну міру і про кожного щось серйозне можна сказати лише на підставі розгляду цілої збірки поезій.

Більше можна сказати про відрізок прозовий. І в першу чергу про Льва Скрипника („Маленька степова рудня“. Оповідання) Художнє оформлення цього оповідання зворотньо пропорційне художній безпорадності попереднього (вміщеного в ч. 8) оповідання. Просто дивуєшся: наче перед тобою зовсім інший автор. Чіткий реалізм не переходить у фотографію і далеко залишає десь з задку попередній схематизм.

Донченкозі „Сурми“ теж витримано в реалістичних тонах, хоч початок виштов якість надто індивідуалістично: („В мене карі очі і чорні, кострувати брови, і т. д.“). Автор іноді влучно впливає контрастові протиставлення:

— „А в мене, брат, попова дочка ... Тобі мабуть,

і не приснитись таке —

Сиренька пахнула на гілці яблуні за вікном виводить свою тонку, як скляний лавіночок, мелодію і т. д. (ст. 45)*.

Гарно описується настрої лектора (на ст. 39), взагалі ліричні вставки приємно освіжають текст (див. напр. ст. 45).

„Пленум“ А. Смілянського—викриває в авторів доброго знавця отого побуту буднів,—важких, сірих, розтіпаних, як початок оповідання і логічно послідовних, як його кінець.

„Земляки“ Марка Діва цікавий лише з того боку, що ознайомлює читача з внутрішньою лабораторією—з тим матеріалом, який буде колись оперувати цей спостережливий і сподіваний, в майбутньому серйозний письменник.

Побут—тільки вже Холодигорський—дає в своїй оповіданні („На холодній горі“) А. Первомайський.

— Він скуппо і уважно: „слухав дзвоник кондукторів, як і завжди ясний дзвін переднього вагону і хриплий „прицепу“ (ст. 29).

„Я ще не скоро з'їду з Холодної гори“ кінчає автор оповідання Побажавмо, щоб він таки швидко з'їхав з Холодної гори.

Нарешті „Де факто“ Олексія Кундича. В рецензії на першу частину вже відмічався нерівність і випадковість розгортання фабули. Це зазначається вірним і для частини другої. Уривчастий нервовий стиль, короткі розділи відтінюють, правда, динаміку подій, але з другого боку підкреслюють їх випадковість.

В типах другої частини помітна де-яка асметичність. Особливо абстрактним і надуманим вийшов „Інтелігент“. І загинув він якось надумано і абстрактно подурному. Проте центральна фігура — Юрко — вийшла живою і тому друга частина (хоч вона з композиційного боку не дала нічого нового), читається навіть з більшим інтересом, ніж перша.

В літературно-критичному розділі звертає на себе увагу ґрунтовна стаття М. Новицького: „Шлях сучасної сатири“ і етнографічні нотатки Косарика-Коваленка та Я. Глушенка. „Соціологічний еквівалент“ творчості Євгена Плузника дає А. Ключа в статті „Дні ранньої осені“. Хоч автор іноді пробує „читати в серця“ (ст. 102) проте не можна не погодитися з ним в його оцінці змісту творчості поета. Формальна критика дається лише в 4-х рядках в кінці 105-ої сторінки. Малувано для критика, що хоче бути марксистом...

Більше поверховою є стаття „Чотири етапи“ — без серйозної центральної теми. Цікаві і нажаль надто стислі відомості дає М. Самуся про Задичого в статті „Забутий новеліст і революціонер“.

Трохи стилістично зриваючись, пише про творчість Гр. Косинки П. Лакіза в статті „Про сні золоті й слова — залізні карбовані“. Це, здається все.

В ч. 9 дано декілька репродукцій малюнків З. Толкакова (Харків) і скульптура Н. Аронсона.

В ч. 9 репродукцій нема — але в портрет Андрі Барбюса з автографом. Барбюс сказав: „Я всім серцем і почуттям акупи з співробітниками і читачами цього прекрасного журналу“. До цих слів додавати нічого.

Тедось

Ольга Кобилянська Твори. т. III. Царівна. Повість. Коопер. Вид. „РУХ“ Харків—1927 р., ст. 403. Ціна 2 карб.

Після довгого замовчування творчості Ольги Кобилянської наші видавництва нарешті звернули увагу на цю письменницю і з 1925 р. починаючи, ми маємо кілька виданих окремими книжками її повістей і новел: „Новелі“ (Книгоспілка, 1925р.), „У неділю рано зілля копала“, (2 видання 1927 р., — Книгоспілка і РУХу), „Нюба“ (Сайво 1927 р.), „Земля“ (Книгоспілка, 1926 р.). РУХ заоходився коло повного видання творів О. Кобилянської, випустивши „Царівну“ III томом.

Що „Царівна“ виходить а записанням проти інших творів, цілком зрозуміло. Інтереси її уподобання сучасного читача дуже далекі від тих проблем і ідеалів, що висуваються тут, до того ж повість бідна в сюжетному розумінні і починає знайомство з письменницею цим саме твором. дійсно було б недоцільно. І в свій час (перше окреме видання 1896 р.) повість вийшла в дуже обмеженій кількості примірників ніби для вибраних. Тепер же, коли широким струменем до нас вливаються в російських перекладах західно-європейська література в підкреслену сюжетність й стає на цей шлях українська література,

„Царівна“ у широкого читача мабуть так само не викличе великого інтересу.

Кілька слів про назву повісті. Спочатку, ще в рукописному вигляді повість мала назву „Льорелей“. Але вже в „Буковині“ за 1896 р., де повість вперше друкувалась, Кобилянська міняє цю назву, за порадом редактора часопису Осипа Маковія на теперішню — „Царівна“. Це одно з поетичних імен, якими окреслюють героїню люди, що її оточують (Льорелей, квітка лотосу, Царівна). Ймовірно, що ця назва героїні виникла під впливом новели Вє. Гаршина „Attalea princeps“, що згадується в „Царівні“.

В новелі Гаршина розповідається, як розкішна бразилійська пальма потрапила з своєї батьківщини до оранжерії, дистици тут від ботаніка замість своєї рідної назви нову, відповіднішу до її індивідуальних властивостей — „Attalea princeps“ (піщина цариця). Пальма не може помиритися з своїм оранжерейним життям і хоче вирватися на волю. Вона уживає всіх сил, щоб більше вирости і своїм верховіттям зруйнувати ганебну в'язницю із скла й заліза. Молода травина співчуває пальмі в цій боротьбі, але пальма гордо відкидає її вболівання: „Мовчи, квола рослино. Не шкодай мене. Я умру або визнаюсь.“ (Гаршин. Рассказы. Петр. 1916 р. ст. 267 — 8). І дійсно вона вмирає, але доводить, що воля її дорожча за все.

Ця пальма віданюбна й горда то є ніби си мвол нашої героїні — Наташки, що так само над усе ставила справу свого особистого визволення.

Отже образ пальми-цариці більше пасував під поглядом психологічним до природи Наташчиної, ніж повний романтичної принади, але лише зовнішньо-тарний образ Гайнівської русалки Льорелей.

Спочатку Кобилянська надала переваги останньому символу, спираючись на зовнішню схожість з ним своєї героїні: золотаве довге волосся, зелені очі, бліде обличчя з яскраво-червоними на ньому губами. Назвою „Царівна“ підкреслюється, навіпак, ідейно-психологічний момент в героїні.

Критика неоднаково поставилась до головної героїні повісті — Наташки Верковичини. Представники її апологети українського символізму високо підносили значення цього образу. Євшан визнавав його за „тип будучності, від якого плине до душ наших якась сила світла, добра сила, яка і нас пориває у крашу будучності“. „Почуваннями своїми вона (Наташка) не сучасна, хоч живе серед наших обставин“, „стає чимось ідеальним, трітій реальні риси“ (Під припором мистецтва. Літ. критичні статті. Київ, 1902 р. ст. 82 — 83). Другий представник тієї самої школи Сріблянський твердить, що „Царівна“ носить на собі виразну ознаку молодих стремлень нашої інтелігенції 80-х р. р. особливо нечисленного жіноцтва“ („Книгар“, 1918 р. ч. 11 ст. 636). Бєрмєнов досить негативно поставився до образу Наташки, інкриминувачи їй антигромадськості, індивідуалізм, аристократизм і інші ніцшеанські чесноти. („В поисках новой красоты“. Киевская старина, 1902 р. XI). Проте

Бремов виславляв її обдарованою вищими поривами. Інший знов критик О. Грушевський зовсім вже відмовляв Наталці в буди-
нній вищості, визнаючи її за „звичайну діяч-
чину середньої інтелігентної кверсти, без
вищої освіти, без особливої талановитості
лише з розвиненим почуттям самостійності“
(З сучасної української літератури. Київ,
1918 р. Ст. 92).

Нас в даному разі цікавитиме не громад-
ська вартість типу Наталки, не оцінка її
суспільних чи емансипаційних ідей, а міра
втілення в героїні „Царівни“ ніцшеанського
ідеалу, під своїм впливом якого („Так мовив
Заратустра“ написано в 1885 р.) перебувала
Кобилянська, пишучи свою повість в другій
половині 80-х років.

Постать Наталки Верковичівки не є цілком
скристалізована. Носіями на собі безперечно
сліді ніцшеанства, Наталка не витримана в
ніцшеанському дусі до кінця, їй бракує гар-
моній поглядів, цілісності. Наталка хоче вийти
на свій власний життєвий шлях, але спочат-
ку в ній нема ще нічого, крім незадоволення
з того життя, що її оточує і неясних пори-
вань до чогось нового.

— „Я хотіла би чогось... не знаю ясно
чого... що мене вдовольняло би, або що мене
зробило би сильною, могутньою... Я поринула
би в щось цілою душею, так як тепер пото-
паю в кожній дрібній роботі цілою душею...
Ах! Я хотіла би чогось.“ (ст. 17).

Тут поки що ясно лише одне, що Наталка
хоче бути сильною. Для цього потрібна ця
сила видно з дальшого. Наталка мусить перш
за все здобути собі волю, незалежність. Першим
актом боротьби, де мала випробуватися її
сила, була відмова йти заміж за старого
вчителя Лордена та розрив з родиною вуйка.
Другою же більшою перемогою була відмова
стати дружиною на цей раз коханої людини —
Ордіна. „Бо ж серце годиться так тяжко,
ох, так тяжко з розумом“ (ст. 277). Переміг
розум. Цими двома вчинками Наталка, без-
перечно, показує, що вона не звикла ходити
утовораним стежками, що вона має власні
ідеали, від розуміння пересічної людини.
В окремих думках і почуваннях, що Наталка
висловлює на сторінках свого щоденника і в
розмові з Ордіном, розкривається з до-
статньою повнотою світогляд, в якому можна
відзначити, грубо класифікуючи, два комплекси
ідей: еґотистичний, або, краще, еґоцентричний
і альтруїстичний що до першого, та досить
виперну характеристику його ми знаходимо
в словах самої героїні: „Мати таку свободу,
щоб бути собі цілком. Передовсім бути собі
цілком, для власного духу працювати, як
бджола, збагачувати його збільшати, довести до
того, щоб став сяючим, претгарним, хвилюю-
чим, зоріючим у тисячній красках. Передо-
всім бути собі цілком й обробляти самого
себе, з дня на день, з року до року. Різбити
себе вирівнювати, щоб все було складне, тонке,
миле. Щоб не було дизгармоній, ані для ока,
ані для серця, для жодного зі змислів. Щоб
жадоба за красою утихомирилася“, (164 ст.).
Ідеал, як бачимо, цілком індивідуалістичний.
Цілком резонно Ордіна ставити питання

Наталці: „Ви тужите за красою й досконалістю.
Але який кінець того всього“ (ст. 176). Звідси
виникає потреба існування другого комплексу
ідей. Мусить бути ще якась діяльність, що
виправдувала б, робила потрібною роботу над
собою. То є вихід відсоданого, розвинено-
го „я“ за свої межі, „праця для всіх“, обо-
в'язок. Багато разів Наталка говорить про
український народ, про свій патріотизм, особ-
ливо закликаючи Ордіна в період його „оту-
піння до тонших ідей“, перейти від вузько-еґо-
їстичних пратнень до праці для народу. Наталка
висловлює свою віру в „будучність“ українсь-
кого народу, хоче, щоб всі українці були орлами,
то-що. Та проте, всі ці заяви мало в'яжуться з пе-
ршою частиною Наталіних поглядів. Намагаю-
чись піднятися до рівня „Höheren Menschen“,
Наталка висловлює такі думки, що цілком
унеможливають другу частину її програми.
Яким чином, наприклад, працювати для за-
галу, стоячи на позиції, що вища людина,
як орел, є самотня, але не мусить жалувати
своїєї самотності, тому що їй „не личить
приспівати з плебейськими думками“, що вона
бачить „на самоті чутися щасливою“ і т. д.
Для праці загальною ідейною передумовою не
дуже сприятливі. Вже сама альтернатива, стати
або для одного чимсь величчям на всі часи,
або віддати праці для всіх“ (ст. 165) вида-
ється дивною і ставить під сумнів доконеч-
ність і органічну потребу для героїні такої
праці. Дійсно праці цієї ми так і не бачимо
в повісті.

На світогляді Наталки переважно в першій
його частині, як вже вище зазначено позна-
чився сильний вплив Ніцше. Вона дуже часто
цитую Ніцше, намагається стати вищою люди-
ною і закликає до того Ордіна.

Uebermensch Ніцше, то людина, що перш
за все обдарована могутньою волею до сили,
„der Wille zur Macht“ Вище ми бачимо, що
найбільшим бажанням Наталки було так само
стати сильною, могутньою.

Про формування свого „я“ Ніцше такими
словами говорить: „В людині є твориво й
творець; в ньому є матерія, щось недороблене,
зайвіна, глина, болото, нісенітниця, хаос,
але в людині є також творець, різбяр, твер-
дість молота.“ Постійне розгортання внутріш-
ньої сили, ускладнення її поглиблення змі-
сту духовного життя підносить, за Ніцше,
особу до ідеалу надлюдності. Цю саму мету
ставити собі і Наталка: „Різбати себе,
вирівнювати, щоб все було складне, тонке,
миле“ (див. вище) (ст. 164). Коли людина
досягла високого розвитку, тоді для неї на-
стає момент, що його Ніцше називав „вели-
ким підняттям“ (der grosse Mittag). Хто по-
валить бога, хто проголосить „я“ зодорним
і священним, той може сказати, що для нього
наближається великий і підв'яз. Коби-
лянська цим самим терміном користується
для своєї героїні. „Підв'яз“ для Наталки теж
є вищим моментом розвитку її духовних сил.
„Так, її полудне зближалося, це відчувала
вона всіма нервами“ (340).

Гордий індивідуалізм приривно до „тов-
пи“, скептичне ставлення до соціалістичних
ідей — це все ріднить Наталку з Ніцше. Про

тотожність між ними, певна річ, не може бути мови. Натака має свої специфічні риси зовсім не властиві надлюдинам: «ніжне, мов паутиння, сумління», туга за красою, певний евіденція — майже хворобливе шукання особистого щастя, яке рішуче відкидав Заратустра: «О, після південний час мого життя. О, передвечірнє щастя». «Як не довіряю я всім вам». «Геть блаженний час. З тобою прийшло до мене блаженство проти волі. Готовий до найгнібшої скорботи своєї, стою я тут» (Ніцше. Так говорив Заратустра. П. 1915 р. ст. 191 — 2). Нарешті, в той час коли титанізм Заратустри гордо заявляє: «Знову я сам — і я хочу бути сам» (ст. 189), та самотність для Натаки є великим тигарем, який вона ледви зносить. «Я дуже, дуже опущена, осамочена, не маю нікого в світі, хто би займався моєю істотою, переймався нею наскрізь». «Яксь мізерна порожнеча обняла мене, і я відчула, що моє положення в житті дуже глухе і без змісу» (ст. 265).

Порівнюючи спільні з *Uebermensch* ом Ніцше її відмінні риси, ми бачимо між ними певну дисгармонію. Культ сили і «ніжне, мов паутиння, сумління», горда ізоляція від оточення і неспроможність переносити самотність. Зрештою, Натака не знаходить щастя в житті, що вона його хотіла будувати згідно з своїми принципами, аж до моменту одруження з Марком. А коли дивитися на щастя, як на критерій правдивості і життєвої вартості ідеологічної системи Натаки, то виходить, що ця система зазнала поразки.

Адже героїня випробувала свою силу, здобула волю, дістала можливість шукати й віддавати красі життя за своїми уподобаннями, можливість вільної ніким неперешкоджаної літературної праці. Всі ці цінності були безперечними й цілком достатніми для щастя, про яке Натака палко марить протягом цілого життя. Їй здавалося, що людина «коли вона індивідуально сильна, то буде й на самоті чутиш щасливою». Життєва перевірка не виправдала цих сподівань. Душевний настрій Натаки весь час перебуває під впливом її двох коханих, нисхідного до Орядина й нисхідного до Марка й урівноважується лише в щасливому подружжі з останнім.

Такий звичайнісінький фінал вже зовсім є неприродний для кандидатки в «вищі люди» й робить з неї якусь дивну амальгаму різнородних елементів. Очевидяки мова йде тоді про людину, яка не могла скінчити повість інакше й дотично на останніх п'ятих сторінках «романтичний» кінець, порушуючи цим художню правду свого образу. Ніцшеанський тип вийшов невикінченим, недовершеним, ушербленим.

З дальшої долі своєї творчості (виключаючи гумореску «Він і вона») письменниця цих помилок вже не повторює. «Царівна» — це перша серйозна спроба намалювати людину вищого порядку. Після неї йде низка аналогічних образів, в нарисах і новелах 90-х років. Всі ці образи становлять певну модифікацію свого прототипу — Натаки і чогоось нового майже не несуть.

Дальшим кроком є постать Зоні в повісті «Нюба» (1905 р.). Коли Натака в свій світогляд намагався ввести аутистично-демократичні принципи суспільств власної природи, то вже погляди Зоні цікавито вільні від цієї домішки. Перш за все вона так і заявляє, що простого народу вона не любить і не любила ніколи. «Не тому не люблю я його, що він поставлений в суспільстві нижче, ніж інтелігенція, а тільки я жахаюся перед тим, що це є неестетичного в простому народі, і не можу перемогти себе, щоб з ним братистися» («Нюба» (Сайво, 1927 ст. 133)). Це є те нове в порівнянні з попередніми образами, що ми знаходимо в Зоні. Далі йдуть знайомі вже нам риси з попередніх персонажів: «розблання над собою», «до тонкості стилу», «збагачення свого духа» і т. д. В цьому образі знов взято одну сторону «вищої людини» — естетичний сектор і доведено його розвиток до логічного кінця, коли естетизм, артизми фірмується всіми цінностями, фірмується й демократичні ідеї. Таким чином, цей образ цілішній в Ніцшеанському розумінні. Він скинув з себе те останнє «повинен», що тяжко над ним, і поставив перед собою єдину задачу самодосконалення. Серед пісень Заратустри є одна, що звється «Von den drei Verwagungen» (про три обертання). Дух людини обертється в пустині спочатку в вербаду, що навантажувється всіма обов'язками, потім у лев, що скидав з себе всі ці обов'язки, і, нарешті, в дитину, яка починає нове життя надлюдина, що втягує нові цінності. Зоня то є ніби друга стадія цієї еволюції, стадія духа — звільненого вже від всього стороннього, що завдає йому доходити довершеності свого «я». Це в одному розумінні Зоня стоїть на «вищому» ступні від своєї попередниці. Їй доля не має шаблонного кінця, коли коханці не можуть жити один без одного й злучаються нанові. Натака все життя шукала опори в другій «вищій людині» і тільки, коли її найшла для себе, тоді почула себе щасливою. Зоня навик розлучалася з коханою людиною, бо гордість їй не дозволила признатися, що вона вже вільна. Зоня зісталася самотньою і все ж таки вона могла сказати до мамі: «Благословіть мене, нікому не знає щастя, благословіть його тисячу раз...» (ст. 205).

Серія «вищих людей», почавшись з найповніше окресленої Натаки, не закінчується Зонію і в дальших творах доповнюється новими персонажами, але в постаті Зоні доходить до ідейно-психологічної чистоти і точності типу. Через те, що у Кобляківської представниками Ніцшеанського ідеалу виступають жінки, само говориться, що копії *Uebermensch* а тут не могло бути, а хіба наближення до нього в межах, на які дозволяють біо-психологічні властивості жінки та її суспільне становище. Наближення ці різної міри. В половині 80 р. р. — це виникнення «Царівни», — тип «вищої людини» вийшов суперечливий, дисгармонійний і далекий від свого німецького прототипу. Через 20 років він оформився, назвав нових рис, і втративши на своїй громадській вартості, зріс в розумінні цінності й внутрішньої єдності.

Повертаючись до повісті „Царівна“, треба сказати кілька слів про композицію. Повість написана в формі щоденника, що найбільше відповідає наміру автора дати історію психологічного росту героїні, картину її інтимних переживань. Але письменника зловживає цією формою, внісши в повість таку деталізацію душевних порухів, що це б було на місці справді лише в щоденникові, як такому. В повісті ж хоч і психологічний вони розбавляють без потреби дію, роблять її анемічною. Своєї манери — докладної нотації всього потоку переживань героїні — письменника не кидав й тоді, коли переходить від щоденникової форми до звичайної, від автора, в кінці повісті (329—400 ст.). Форма оповідання від першої особи є найулюбленішою в творах Кобилянської, бо найбільше відповідає нахилові героїні до постійних психологічних самоаналізів та самохарактеристик.

Психологізм Кобилянської має описово-статичний характер. Навіть численні діалоги, розкидані в повісті, не мають діевого значіння, позбавлені драматизму. Вони носять здебільшого декларативний характер, не посуваючи дії вперед, а лише розкриваючи далі світогляд героїні. Діалог, таким чином, не виконує у Кобилянської своєї специфічної ролі і мало відрізняється від описових частин. Слід було б ще завважити нехиті Кобилянської до літ. портрету. В повісті є лиш 4 портрети — Наташки, Ордянина, Марка й румунки. Родину вуйка Івановича, Мавеського й інших Кобилянська не вважала потрібне зовні змалювати.

Інтрига так само не цікавить авторки „Царівни“. Окремі моменти інтриги зовсім виносяться за межі повісті, напр., ми так і не знаємо, яким чином прийшло до згоди між Наташкою і Марком. Нехтування сюжетним оформленням приводить до того, що письменниця порушає навіть щоденникову форму. Ми нігде не знаходимо точного означення часу, обов'язкового для щоденника; замість цього словесні невизначені вказівки: „пізніше“, „знов пізніше“, „знов, знов пізніше“, „геть-геть пізніше“ і т. д.

Це саме можна сказати і про розвиток сюжету. Важко вказати в повісті той момент, що його можна було б назвати завязкою; що до розв'язки, то її зовсім нема в сюжетному ядрі — вона винесена в Nachgeschichte повісті, в епілог. Стже, відсутність сюжетного оформлення, недостатність динаміки, форма оповідання від першої особи — всі ці моменти знаходять своє пояснення в поглибленому і поширеному психологізмові повісті, що з'осереджував на собі всю творчу увагу письменниці.

I. Ізотів

Михайло Семенко. Маруся Богуславка. Лірична драма. Вид. Книгоспілка 1927. Ст. 44 ін. 16 ц. 65.

Михайло Семенко — класично-лірична драма Марусі Богуславки. Це несподіване сопоставлення власне вражає тим, що Семенко, відомий деструктор старої культури, взявши стару історичну драму Старицького „Деструкція“ її не зовсім звичайними для деструктора

засобами. Отже нове тут не те, що автор бере старий твір, бо й раніше різного роду деструкції він вчиняв із сонетами, Кобзарем то що, а те, що деструкція даного твору введена в конструктивних тонах тої ж доби, в яку була написана й „Маруся Богуславка“ Старицького.

Слід сказати, що коли бачиш тепер який відомий заголовок старого твору і певний, що зміст нової книжки на стару тему є переробка, то завжди сподівався знайти ідеологічного трактування історичних подій і явищ, та надання нового, сучасного освітлення взаємини між героями то що.

Бо лише таку рачію має переробка старого. Але для Семенка завжди маємо не лише ці завдання, а головним чином, деструкцію формального порядку. Отже в даному творі автор знів націоналістичну проблему п'єси Старицького до більш сконцентрованої колізії Марусі Богуславки між особистими її почуттями та національними прагненнями, створивши значно драматизованішу ліричну драму. Одяг в основному мотив із п'єси Старицького неміжно переніс автор у свій твір, але розгорнув його в трохи інший бік, зробивши наголос на особистій ліричній драмі героїні.

Тому в основному змістової сторони твору деструкція не зачіпає.

Правда, звідняння п'єси од зайвого націоналістичного ідеологізму, увага на особисту трагедію — вже є показником певного осучаснення п'єси, але цілковитого перетворення ідеологічного змісту драми все ж немає, бо зовсім відкинути націоналістичні прагнення героїні автор не зважився, щоб не потішити ту колізію, яку накреслив це Старицький, і яку ще більш ускладнює й поглиблює Семенко. Вона потрібна йому, як основа того скупчення дії, що її запроваджує Семенко, як засіб міцніше зшити, зробити драматичнішим свій твір. Вся деструкція власне й полягає в тому, що Семенко створив новий твір на ту саму тему, змінивши оформлення в бік поліпшення техніки твору, причому конструктивно-формальні завдання він розв'язує тими ж класичними засобами, що й Старицький — різниця в кількості, а не в якості. Звичайно, це особисте експериментальне завдання могло б закінчитися й не опублікуванням, але в кожному разі воно все таки є своєрідною деструкцією, що разом із тим має в собі і певні конструктивні елементи. І останній може більше переважати над загальним настановленням автора-деструктора. Цікаво те, що вся дія відбувається протитом однієї доби — старий класичний засіб. Для поглиблення боротьби, для перипетій її введено нові персонажі замість багатьох інших, що фігурують в драмі Старицького. Автор швидко накреслює суть драми і швидко ж її розгортає. Маруся Богуславка кохала свого султана, але не може забути й рідного краю. Вона говорить:

Серце мове розтято —
Дві рани втритися в нім.
Чому в одних грудях їх зято,
Зято в серці моїм.

Вона замишляє врятувати невідьників-українців, але сумує, що мусить через те розлучитися із султаном. Все це подає автор без жодного мотивування — це слід брати, як дане задалегідь. Але дія ускладняється тим, що візір султана жагуче кохає Марусю Богуславку й підслушавши її наміри, хоче скористуватися з цього, щоб здобути її собі. Ображений в своїх чуттях він звертається за допомогою до туркені, що невадить Богуславку за те, що вона розлучила її з султаном. Вони попереджують султана про зраду і той, помітивши неспівні ворожі вогниці в очах любові Богуславки, віддає її під догляд свого візіря. Перше коло драматичного розвитку кінчається. Але несподівано султан побачив для чого потрібний був візіреві та туркені цей догляд і, не знаючи всієї правди про зраду Богуславки, остаточно відкидає всі сумніви щодо до цього, виявляючи за наклепи все, що йому говорили візір і туркеня. Роля затримання, що здійснена була в особах візіря і туркені закінчена. Дія йде до розвязки, що видається трохи штучною — не встигає Богуславка здійснити свій намір — випустити невідьників, а самі кинуться зі скелі в море — як її довить сторожа, повертається хутко султан із мечеті і карає її на смерть. Візір лишається у розпущі — бо його невдоволене чуття вимагає іншої розвязки.

З погляду формального така напружена й надзвичайно скупчена дія дає велику перевагу драмі Семенка. Але слід зазначити все ж таки слабкість основного мотивування, бо з її зникла ціла низка мотивів, що змушують по суті нестійку волею Марусю Богуславку зрадити султана — немає ні її колишнього коханого, ні її матері, ні невідьників її ж таки товаришів, ні обдурювання султана — нема живого докору, що мучив би Марусю і штовхав би її на зраду султана. Вигравши в одній частині лірична драма прогала в іншій, до того ж і нову ситуацію з візірем не можна серйозно сприймати, як новий важливий мотив, бо він є лише засобом певного композиційного затримання.

У футуриста Семенка крім зазначених елементів класичності несподіванкою буде також зустріти і його зовсім не лівого напрямку стиль — майже жодного новотвору, чистота мови, нікність і музичність її, переплітання з стилем і ритмами історичних дум, як в піснях невольників монологів Богуславки, точність рим — мало нагадують той стиль Семенка, що його ми звикли визначати, як специфічно Семенківський. І слід сказати, що своєрідність мови, багатство стилістичних засобів, віртуозна легкість ритму, добре витримані протягом всієї драми, надзвичайно гармонують із шліфом задумом автора — подати сучо ліричну драму. А врешті доводиться ще раз повторити, що „Маруса Богуславка“, з погляду деструктивної творчості мало перетворений — крім того, що в ній маємо певну витриману стилізацію, користування класичними засобами, авторові можна закинути її свідоме обминання соціального зумовлення. Виходить, що одних формальних завдань, які також не позбавлені хиб, мало для того, щоб так

перетворення, яке робить Семенко над твором „Маруса Богуславка“ могло би мати радію так з погляду деструктивного, як і всякого іншого. З погляду деструктивної теорії автора твір не можна визнати за вдалий, з погляду ж конструктивної — переробка має багаторо позитивних рис, бо „Маруса Богуславка“ Семенка значно драматичніше, міцніше збудований, твір. Але така радія переробки не може задовольнити ні автора, ні того читача, що хоча й задовольнявся б формальними змінами, але потребував би до них також й ідеологічного перетворення драми.

Юрій Савченко

Червоний Шлях № 7 — 8

Коли читаєш систематично „Ч. Ш.“ з номером, то утворюється враження, наче йдеш гірським шляхом, ну от як приміром, з Сочі до Гагр на Кавказі: піднесе тебе машина над морем і раптом — шофер гальмує хід і котиться по інерції вниз — тільки астигай повертати на поворотах.

Таким „слуском“ з висоти весняних номерів є 7-8 — літній — номер „Червоного Шляху“. Прекрасна поезія Сосюра („Ізнову“), де автор з властивим йому індивідуалістичним підходом замислюється над майбутньою війною („Тебе взяв ми в збройне коло“ — не рятуй віддай поезії, як не рятуй віддай художньої прози — фізіологічно загострена трактовка пологої проблеми в оповіданні Івана Ле („На шляху“).

Останнє з композиційного боку стоїть вище од найновішого до оформлення повісті Кузьміча („Італійка з Мадженто“), психологічної повісті Орліни („Емігранти“), хоч, звичайно, ріжниця тут менше, чим, скажім, між виточеною милогучністю Сосюриного вірша і незграбними абстрактними „конкретними поезіями“ Віри Нецайської.

Ще глибші нерівності маємо в роздутому статейному відділі. Діагональ трактівка земельних відносин Китаю (В. С.-та) з одного боку і цікава змістом, але безформенна стаття „Польський наступ 1920 року в міжнародній політиці“ (І. Борщака) та скучна і змістом і формою стаття про погляди Енгельса на Україну (Т. Прокопович) — з другого.

Статистичні припущення (А. Хоменко) про зріст населення на Україні (за природним приростом і коефіцієнтом природного приросту виходить, що в 1930 році на Україні буде 30,666, а в 1940 році — 35,428 населення) і змстовний розгляд питань соціальної гігієни (Д. Гуревич) і бібліографічно-публіцистична стаття про Харківську групу „Народної Воли“ — з одного боку і безпретензійно міщанська біографічне оповідання про міщанина, — який, бувши ділним цивільним радником, стає в устох авторських без п'ять хвилин революціонером (Павас Якович Рудченко стаття М. Корсунського) — з другого.

„Академічна“ розвідка, в якій більше приміток ніж змісту — про „Internegro“ Козюбинського (Н. Лютий) з одного боку і чотирі ділові рецензії — статті про діяльність

мистецьких утворень: УСРР (К. Саліко) Німеччина (А. Альф), Березола (Й. Шевченко) та музики Сокальського (Я. Полфіоров) а другого. Пора вже поставити і перед „чистими” проваїками питання про більшу досконалість літературної форми. Відсутність логічної єдності, яка просто замінюється хронологією, перегрузка текста цитатами і — найгірше для такого журналу як „Червоний Шлях” — абсолютна бідність на яскраву формулювання думки — ось характерні риси переважної більшості статей. Це робить їх мало придатними для читання і, коли читач не має професійного інтересу фахівця — він боїться туди навіть заглянути.

А через це пропадають для ширших кол читачів ті статті, які, колиб їх написати яскравіше — притягли б увагу. А, вони дійсно варті цієї уваги.

Т. С.

В. Мико. „Пастушкові пригоди” П'єса для дитячого театру. Сторінок 40. Держвидавництво України, ціна 25 коп. 1927 рік.

Зміст цієї невеличкої п'єси такий: хлопець чабан хоче у себе в курені сховати партизана, якого переслідують денікінці, але де йому не вдається — і денікінці впливали партизана; ведуть його на село, де і савають під арешт.

Тут сидять ще де-кілька інших партизанів, що їх мають розстріляти. Той самий хлопець прокрадається до них через комін, а потім, вискочивши з хати, біжить до дальнього лісу і приводить інших партизанів, які нападають на денікінців і визволяють арештованих.

На нашу думку, автор перебуває під помітним впливом прийомів кінематографії — „авантурних” п'єс, де природно на першому плані не психологія, а швидкий розвиток ряду зовнішніх фактів.

Сам зміст п'єси врят чи можна вважати за особливо влучний.

Змальовання варварства денікінців нічого не дає юним глядачам у розумінні підвищення їхнього морально-інтелектуального розвитку.

Недурно в Радянській пресі почуваються застерєження, які вимагають обмежити вільне відвідування недорослими п'єс з жаним змістом.

На наш погляд сцени жаху взагалі нервують без того нервово молодого покоління.

У п'єсах для дітей — стрілянину, гуркіт та жахи війни слід було-б замінити на мирніший зміст — наприклад: культивування трудових професій, що дало-б всаки користь педагогічною стороною.

Ми не засудуємо цілком ініціативу автора тим більш, що ця п'єса свідчить про художній талант автора. Можливо, що його п'єса, належко розроблена, мала-б успіх у театру для дорослих.

Але, як що автор вирішив присвятити свої літературні здатності дитячому театрові, ми бажаво йому успіху, бажаво швидче звільнитись від небажаного в художньому розумінні переносу прийомів кінематографії до літературного мистецького твору.

К. Тасічко

Д. Тась. Ведмеді танцюють. Оповідання. В-во „Маса” К. 1927 р. Стор. 140+4. Ціна 55 к.

Буває так, що читаєш книжку з зацікавленням, та ставиши до неї не як до джарепа втіх, але, як до експонату. Свідомість відзначає технічну досконалість, вишуканість, культурність, цягковання-пацьорки, навіть лірику, навіть талановитість, але підсвідомо лишається незадоволення, бо не знайшов головного — комплексу ідей, що носяться в повітрі і так, чи інакше відбиваються в кожному з нас. Гимчасом — „кесареви-кесареви” — книжка цінність таки має. Комплекс ідей чужий, та хіба-ж нам не цікаві музеї, куди ми ходимо, щоб поглянути на чуже нам? Таке враження справляє й книжка Д. Тася „Ведмеді танцюють”. Насамперед владає в око культура форми, навіяний стилем, щирий, безпосередній ліризм, чистота й вишуканість мови.

Д. Тась шукає сюжетної манри: нарис („Біла мосту”); сюжет, але без інтриги („Муріке”, „Апси”). „У туманах”, розгорнене, психологічне, буйно розросла лірикою анекдота; психологічні наратива, засновані на непорозумінні, без болю розвязуються („Біла плима”); трагічна розвязка („У тенетах”) наратив конфлікт між двома й у кульмінаційному пункті розвязується цілком через зовнішню причину стійкого порядку („Ведмеді танцюють”). Нове у „Ведмеді танцюють” найкраще зроблено. Помітно на ній виразний вплив Мопассанової новели: є рамка, кожна подробниця припадає для сюжету, струнка композиція, нерозтагнений розвиток дії й несподівана розвязка.

Осторонь стоїть оповідання „Полонені шуми”. Ця річ авторів видимо не вдалася за сюжетного боку, може тому, що незвично широке полотно захопив він. Оповідання різко поділяється на дві частини. Перша половина — інтимні переживання персонажу, боротьба між двома за „неї”.

Але з розділу „Перед своїм лицем” іде таке неприродне нагромадження фактів, так немотивовано вчинки де-яких персонажів, аж не віриться, що це реальна дійсність, видається казкою, фантастикою. Вражання, як від сну, де губиться перспектива та погодженість між фактами. Загалом це оповідання розтягнене й не має стрункої композиції.

Не раа можна закинути авторові, читаючи книжку, немотивованість вчинків персонажу. Наприклад, немотивована поведінка пастушка в оповіданні „Біла мосту”; взаємини між Гаюмом та Галею, ставлення Гаї до Юрка в „Полонених шумах” то-що.

Дуже цікавий Д. Тась, як стиліст. Завдяки стилеві всі оповідання поймаються, глибоко й щирою лірикою. Насамперед — яснота епітетів.

Вони не одноманітні:

а) побудовані на принципі протилежних понять (реальна мрія, твердосиній камінь);

б) уособлення неживих речей (кочівне сонце, причинна тайна, зоміає гарбузання, хвора ніч, вагітні мхари, іде павутиння, etc);

в) зорві (золоторогий камінь, синьо-ока Фінляндія, блакитні руки, срібні тенета).

Вміє автор їх розставляти. Накопичення не відчувається, бо стоять вони й попереду слова, що епітетується й позаду. Наприклад „Осінь покляла велетенську саблю солову на все...“ (74 ст.).

Образи Д. Тася скрізь пастичні. Крім звичайних а) за допомогою звучника „щоб“, „ніби“, б) імажиністичних, варті уваги такі, де уокректуються абстрактні психологізми. Наприклад:

... два роки спільного життя в цім домі обірвалися, як непомітна деталь“ (39 ст.).

Як стилістичний засіб, не на останньому місці повторення. Повторюється одне слово в реченні; повторення-рефрен переходить через усе оповідання в реченні („Муріке“ — „Мустам які — чорна гора“...)

Любить Д. Тась паралелі між явищем в природі та людському житті. Це художня деталь, кінцівка або початок. Так зроблене оповідання „У тенетах“. Із змісту можна думати, що в тенетах темрява. Але автор дає закінчення, воно ж початок і повторення — рефрен:

„А золотий сніпучий павук все снував свої срібні тенета поруділою стернею, та медом висеним прозорим повітрям“ (63 ст.).

От одних формальних засобів уживав Д. Тась, щоб інтерпретувати певне коло ідей. Хто хоче зачерпнути сили життєвої в книжці, почати відгомін бурхливих днів наших — хай покаже книжку Д. Тася не розгоришувати. А цікавому спостерігачеві знайдеться чимало інтересного. Інтересний, власне, один герой, бо автор усі оповідання за винятком двох присвятив одному героєві. Ні побуту, ні інших типів.

Герой цей-ексцентричний. Він не хоче й не вміє жити звичайно та робити послідовні вчинки, бачити довкола все зрозуміле, ясне, реальне. Ні, приїхавши до санаторія, лікуватися він під брамою рве папірця і йде навімання в гори... Випадково прогавивши на одній стайці свого потяга, він не чекає другого, що має бути за три години, а йде в ліс. Його вабить гора Мустам'які. Він вишукує чужі краї (Фінляндію, Кавказ), а коли ні, то й Україну вдгає в екзотичні шати („Млин — ніби з японського лана“ (41 ст.). Звідусіль виглядає таїна, причинність, чути йому таємничий голос, таємниці віків. Усе довкола живе таємним, невіданим життям, навіть мєбі: „Здається, вони живі — етажерка ця незграбна й похила, цей подертий шкуратиний фотель“... (94 ст.). А мушля, що гуде, „таємну казку чорних океанів“ (110 ст.) набирав якогось символічного значіння в оп. „Пол. шуми“. Для нього це не втратило сенсу архаїчне слово „святій“. Воно ясніє; також може асоціюватися вівтар з революцією („Жертва на вівтар революції“ (111 ст.).

Та герой не тішиться в цьому таємничому світі. Він болем болить, стікає неврастєнією, догортає блідими пальцями останні сторінки свого роз'яреного життя. Для нього навіть

„чорні дерева хиталися мовчки, в розпуці ламаючи чорні пальці, ламаючи душу в чорних, блискучих калюжах“ (85 ст.).

Цей стомлений шукає забуття в природі, видобував в собі сили ще настільки, щоб піти в безвість світів, туди, де між людиною та природою не стоять грані. Його вчинки на диво збігаються з бажаннями сложивачів кафе-шантанного романсу, що мріють:

... Давай махнем в шатри к цыганам...

И там в кибитке забудеш пытки

Далеких, призрачных страстей!...“ etc.

А серед циган („У туманах“) „жагуче божєвілля на самоті у прив'ялих травах“ (76 ст.). Це типовий самовбивця і він таки так і кінчає: вмиється, або труться.

Духовним батьком цього типу — заматеріальний скептик Микола в оповіданні „Пол. шуми“. У нього „... нерозвинні збіги... божєвіллями купами в роз'яреній душі гніздилися“ (104 ст.). Між ним і нашим героєм існують якісь містичні стосунки. Нашему героєві здається, що він дужий духом, що й іншим, зичив світлом блакитних очей“ (104 ст.). А Микола собі признається: „Я руїна, я мерць“, „загубив віру в людину, в її майбутнє“ (135 ст.). Це вже край, бо більш занепадати нікуди.

Поруч із містичизмом — крайній еротизм, „Вона“ скрізь у всіх ділах і почитаннях героя. Скрізь „пружні груди“, „вогкі коліна“ — герой дуже слабодівний, щоб протистояти цій хворобливій властивості своєї вдачі чи прийняти, скерував її в здорове рішєще.

Всі пригоди записано чарам „ваханки — осени“, „золотиста“. Рання осін — це пора року, коли нерви найдужче налягуються, коли почування всі капають болем і час дії всіх оповідань — осінь.

Герой навіть не пробує знайти виходу, не накується сублімувати кінцiana на щось творче. Його зовсім не захоплюють суспільні інтереси. Еротика, осінь, таїна наскрізь пропивають його й, так чи інакше, доводять до самогубства. Правда, він змагається окреслити якусь політичну платформу й демонструє її перед своїм любовним суперником, але вона надто неспроможна, ні до чого не припадає, десь випарюється, коли справа доходить до особистих рахунків. Взагалі-ж герой завжди стоїть осторонь від подій громадсько-війни, революція ніяк на відбилась на його житті.

Пробує, правда, автор дати тип комуніста. Ось його розмовний стиль:

„Революція... то занесені в тору руки! То м'язи й кров, то м'язисті тіла, проїдені потом та ранами“ (93 ст.),

або:

„У час, коли світами народжується молодий день, коли святою ходою між полів простує молода епоха“... (91 ст.).

Безперечно, це жає інтелегент ідеалістично вихований, але не сільський хапєць, партшкодець.

Взагалі, штучність часто брєнєть в устах персонажів — простих людей. Ось Барка, наймичка каже:

„Ти бачиш край річки сірий камінь — великий, великий... Що на дві половини

розколюся. — Отак: серце моє". (22 ст.). Штучні, почувається, що авторові хочеться їх спекатися, епізоди й діалоги на теми неінтимні, суспільного порядку.

Остеронь стоїть оповідання "В тенетах". Це оповідання агітаційного характеру. Про жінку що адалася на компетенцію знахарки й порубала своїх дітей. Вона думала, що в них правці. А в них була лише віспа. Висновок: не слухай знахарки, йди до лікаря. Але настрівно це оповідання не віділяється. Так само осінній пейзаж і розпачливі переживання.

Д. Тасеві пощастило намалювати щиро й талановито типа, що обома ногами стоїть десь — по-за нашою дійсністю, як не роками то психікою своєю колишню людину". Навіщо було близько-близько побачити такого експаната, його хворобливе світовідчування. Але, відкинувшись від книжки, ми із здоровим естетизмом радіємо: "А добре, що це не я..."

Де не де Д. Тася намагався навести тівь сучасності, але це йому не вдається — він там стає нехудою.

І от, все свідомо та дбайливо ставлення до форми (сюжет, стиль) не досягає того ефекту, яке могло-б мати, коли-б зміст був співзвучний епосі, бо воно — вода на занепадницький млин.

Д. Гумєвня

С. Пилпєвко. Кара. Кооп. в-во "РУХ" ц. 30 к.

Можемо сміливо сказати, що висунуте останньою літдискусією гасло мистецької кваліфікації стало для письменника його "корабом". Певний доказ тому — літературний факт — збірка "Кара".

І справді важко звизнати в чотирьох оповіданнях цієї збірки автора колишньої "Байківниці". Бачимо сумнісне ставлення до себе і читачів. Коли на наш час не багато маємо на книжкових полицях книжок, які і інтесно читались би од заголовою й до кінця, то дана збірка становить щось особіне.

Насамперед до плюсів і безперечних досягнень авторки, треба віднести отой законний стиль, це б то мінімум словесного матеріалу.

Як добра господиня старано видушує у ворочку всю воду. І подає до столу запашну поправу — так автор зумів подати читачеві путящий товар. Чотири оповідання-мініатюри — чотири чіткі картинки життя.

Читаємо перше оповідання "Кара" і відчуваємо трагедію маленької людини. Бідний сесянин Союз збуває на базарі свої волики, щоб хату пересплатити, бо от-от серед зими заваляється. Дорогою біля переїзду його пограбовано. Для селянина це справжня трагедія. Брат Союзин Никін приходить пошачити грошей і довідується, що того пограбовано. Коли Никін лежить у себе в хаті й журиться, за гульни повертається його син Григор — колись путний хлопець, а зараз цілковите ледащо. Никін знаходить у синовій скрині револьвера, три сотні грошей і узине що Григор ограбував Союзу. Григор прокидається — розмова з батьком і: "Григор падає нидь заливачи кров'ю долівку, а маленька хата сповняється їдким пахом пороку"...

Батько покарав сина — здохів, але й сам карався. Суд виправдує Никона, даючи умовний вирок. Старий Никін не може більше жити в своїй хаті й наймається сторожем у будку. "Свистить паротат — виходить до нього в зеленим папірцем — сам синий, суворий..."

В другому оповіданні: "На хіднику" добре подано психологію каліки-шенця, що у своє віконце з підвалу бачить на хіднику лише людські ноги. Навколо "маленьких, чорних черевичків із низькими твердими заকাбулками" намотано цілу історію власниці їх наймички, що "принесла десь із запаших полів ці здоров'ям наляті ноги" — й арештою описується "на хіднику".

Оповідання "Поворот" характерне своєю композицією. Коли повертаючись за Бупру після відбуття кари конокрад Хома — боючись увійти по дню в село — хто зна як приймуть — зустрічається з сусідами, то вони над усі сподіванки його, люб'язно зустрічають, його, запрошують до хати відпочати, горілкою частують, в родині запрошуються... Спонтанічний Хома все це щиро приймає, радіє. Швидко сп'янівши (з дороги), він засинає. (Звертаю увагу на майстерно зроблений кінець Ю. К.). Доки сусіди змовляються — як їм бути з ворягою, адже коні знов водитиме?

І не шубовсне дев'я криницю ворюга, або що? Адже ж із п'яним усяке трапляється? Схоже може води напиться та і переключиться"... каже Гаврилик.

А Хомі в цей час сниться сон — "аероплан високо підніс його над ланами": — "солодко млясно як на реях — трохи вадить, хочеться пити... зараз буде й криниця — каже літун — раптом дужий подув б'є з гори і апарат летить стримголом униз на чорну ворку рілку — Хома відкриває рота крикнути — але холодний струмок заливаче глотку, холодний струмок оповиває все тіло..."

Таким чином концепція трьох моментів на протязі оповідання, а саме — згадки Хоми про аероплан (ст. 39) — останні слова Гаврилика про криницю (ст. 44) й три кінцевих рядки — кажуть читачеві, що Хому дукі-сусіди утопили — дають оповіданню майстерний кінець і свідчать, що автор бере установку на сюжетні речі.

Четверте оповідання "Коли батько плакав", старано й любовно опрацьоване. Дитяче горе Петрикове, подано так просто, переконуюче, а разом з тим зворушливо, що був би гріх не видати це оповідання окремим відбитком в дитячій серії.

Колись, не так давно в літературних кулуарах в жарт охрестили автора даної збірки "Українським Гері". Прочитавши "Кару", можна сказати, що жодної споріднености по між ними, окрім економічної оцінки слівесного матеріалу, немає, що автор вів дійшов до власної стежки і, беручи український матеріал й опрацьовуючи його своїми технічними прийомами, обідав стати не поганим фабулістом.

Звичайно, "слід від літератури", що шукають у творчості письменника чогось екстраординарного й вигаданого — закидають про те, чи знайдеться де тепер такий "Никін", щоб так покарав власного сина, про

сірий том збірки та ще те, що від „маленьких, чорненьких червечків“ тхне тим, що т. т. з українського „Олімпу“ звучить: „чистила мати картоплю“ — але правду кажуть розумні люди, що ... критик мусить бути найкращим читачем художнього твору і свої враження без тенденційно подавати іншим“ (літерат. газета № 12 стаття „До справ літературного побуту“) тому я сміливо йще раз скажу: оповідання ці так і підкупають своєю простотою, щирістю, що з персонажами оповідання „Кара“, могло б статися й чогось гіршого, а реакція після „Хідника“ цілком здорова.

Лаконизм стилю, насиченість змістом, кожного рядка приклад: „Ех, життя, як ота путь глибокодійна ...“ (ст. 6) використання побутового лексикону: „а ну ще до пари бо з'їдять татарів“ (ст. 43) і т. и. кажуть за безперечний поступ письменника.

Дивуємося тільки як міг проскочити такий русизм як „глотка“ (ст. 45) мабуть це звичайний недогляд.

Закінчуючи можна сміливо сказати, що автором вже час братися до ширших полотен.

Видавництво „Рух“, вже навчилося пристойно видавати книжки. Стильна обкладинка як ніколи пасує й відповідає самому змістові книжки.

Юлія Каставьєта

С. Левитина. Впрок. Драма на п'ять актів. Книгоспілка, Харків, 1927 рік. стор. 109. ціна 70 коп.

П'єса має своїм завданням дати суцільну картину психологічних ситуацій та характери з епохи громадянської війни.

Зміст її такий:

Олена Козухіна — дочка поміщика — одружується з комуністом — комісаром Штабу Армії — Мартиновим. Своім жіночим почуттям вона привязана до цієї енергійної людини, але класовою стороною між ними глибока безодня — це представники двох світів, які не мають по між себе нічого спільного. Батьки Олени беруть участь у контр-революційній змові, що її розкриває Чека й обом вони гинуть — їх розстрілюють.

Олена хоч з природи натура лагідна і хитка, затіючи в серці почуття помсти, біжить до табору білх, де перебуває її брат — офіцер.

Тут вона, за проханням брата, бере на себе доручення начальника дивізії генерала Сухова — повернутися до табору червоних і виконати роль шпигунки, використовуючи близькість до Мартинова, а на брата покладається перевести ряд вибухів.

Але як прийшли вони до червоних, їх викривають. Брата схопили червоноармійці і вбили, бо він ставив опір, а Олену викриває Озол — енергійний робітник розвідки червоних. Її арештують. Уночі до неї приходять Мартинов і помітивши, що вона від жаху майже божевільна, вбиває її аласоручно з нагану. Цією сильною сценою і закінчується п'єса.

Звертаючись до її оцінки, слід сказати, що п'єса безумовно вражає ідеологічною витриманістю, добре замальовано та підкреслено характеристичні моменти класових психологій, які ведуть боротьбу між собою. Приміром, дуже реально замальовано відношення поміж Мартиновим та Льолою (Оленою), хоч і зв'язаних фізіологічним потягом, але розділених, як ми казали вище, безмежною безоднею соціального ворогування.

П'єса сценічна, розвиток дії визначається драматизмом і жвавістю. Гарно замальовано фігуру енергійної Озол, цілючі, мов з крики виляють, натури. Гарні фігури червоноармійців; сцени за їхньою участю (стор. 69 — 76) добре малюють настрої червоної армії, настрої ненависти до класового ворога, який відіграв таку рішучу роль у змаганні над цим ворогом.

На жаль тип Мартинова подано як не-суцільну натуру. Та романтичність, яка йому притаманна, ослаблює його роль — як однієї з центральних фігур п'єси.

П'єса має значну художню вартість і безумовно чекає її сценічний успіх, через правдиві і талановиті змальовання характерів та гарну психологічну аналіз окремих ситуацій. Наприклад, ми можемо зазначити гарну сцену (на сторінці 24 — 27), де старий поміщик Козухін з гнівом обурюється проти дочки, вимагаючи щоб вона взяла участь у змові — шпигуючи за своїм чоловіком. Почуття класової ненависти на момент перемагає почуття батька з його, здавалось би, природним потягом уберекти дочку від небезпеки.

Лагідна і нерішуча жінка, схвилювана гнівом батька, відчаєм поняття, не хоче бути шпигункою, борючись поміж двома протилежними почуттями — любов'ю до Мартинова і ворожим почуттям до класового ворога.

Ця сцена психологічна, а також що до фразеології, деб-то її словесного виразу, не залишає бажати чогось кращого. Художній матеріал п'єси в руках сьомого режисера безперечно справить на сцені ще більше враження.

К. Тасічко

ХРОНІКА

В ЦК ПЛУГА

На останньому засіданні ЦК Плуга було розглянуто й ухвалено низку питань.

Було зачитано заяву т. О. Демчука про вихід з „Плуга“ в зв'язку з переходом до „Впереді“. ЦК ухвалило заяву Демчука прийняти до відома, але поруч з цим разом з Харківською групою плужан відзначити те, що т. Демчук, подавши заяву до „Впереді“ і ідеологічно порівнявши з „Плугом“, не вийшов з його і користувався товариським довірям аж до того часу, поки його не було прийнято до „Впереді“.

Більше того, т. Демчук подав заяву під

час переєстрації членів „Плуга“ тим підкреслив своє дальше перебування в лавах членів спілки. Тому таке поводження Демчука ЦК і збори Харківської групи плужан відмічають як нетовариське і неетичне.

Постановою ЦК відновлено членів спілки т.т. Іванушкина, Огнєвника та Капрона, що не надіслали своєчасно анкет.

Наприкінці засідання було розглянуто план реорганізації журналу „Плужанин“ і перетворення його на масовий літературно-художній ілюстрований журнал „Плуг“, розрахований на широкі маси сільського активу.

ПЛУЖАНИ ЗА РОБОТОЮ

Алешко О. З нагоди 20-річчя літ. діяльності накладом ДВУ вийшла збірка поезій „Степи цвітуть“ (1907—1927) з передмовою проф. О. Білецького. В-во „Плужанин“ також друкує книжку оповідань та нарисів „Село вранішнє“.

Бедзик Дмитро. ДВУ друкує драму-комедію „Циркун“. Журнал „Сільський театр“ друкує драму „Крик землі“. Написав для політосвіти НКО п'єсу „В бабусиних обіймах“ на лікнепівську тему.

Божко С. Працює над другою частиною роману „В степах“ під назвою „Сполохи“ (перша частина — „Чабанський вік“). Ця частина роману захоплює події в Донбасі 1903—1907 р.р. Друкуватиметься в журналі „Плуг“.

Гак А. Н. Написав п'єсу на 4 дії „Робітниця Юля“. Працює над комедією „Роздратовані зубри“.

Годованець М. Виготовує до друку й передає до в-ва „Плужанин“ збірку байок „Парася на парастасі“. Другу збірку байок „Незаможник Клиш“ видало в-во „Червоний край“ (Вінниця). Пише поему „Ордина Скеля“ та „Селькор Сидорук“.

Головко Андрій. В-во „Плужанин“ друкує повість „Пасинки степу“.

Дукін М. Видрукував у журналі „Молодняк“ оповідання „Чотири бемоля“. Друкує в в-ві „Плужанин“ збірку новел під назвою „Матюла“.

Катранова Ант. Пише оповідання під назвою „Проблем“.

Ляшенко Лука. ВУФКУ прийняло до постановки кіно-сценарій „Чернігівка“.

Минко В. Здав до Військового сектору ДВУ оповідання „SVA № 2“. У збірнику „Десятий жовтень“ видруковано п'єсу на три дії „Герой буднів“.

Плискунівський Г. Написав жовтневий марш, що уміщений з музикою К. Богуславського в газеті „Народний Учитель“, № 44.

Композитор М. Коляда написав романс до поезії Плискунівського „Люблю я димний фонтан“.

Полонник К. Закінчує кіно-повість „Таємнича залятка“. ВУФКУ з неї стгнетиме фільм. Півість має вийти окремою книжкою накладом в-ва „Плужанин“.

Різниченко В. Накладом в-ва „Плужанин“ виходить книжка дитячих оповідань з ілюстраціями „Сенька вирин-глаз“.

Савченко Юр. На замовлення в-ва „Плужанин“ готує до друку збірку „Дніпревстан“, куди входитьимуть художні твори плужан.

Саєнко О. Закінчує оповідання „Секретар райкому КП(б)У“. Готує збірку друкованих поезій „Новий день“.

Самусь М. Накладом „Книгоспілки“ вийшла збірка критичних нарисів про Михайличенка, Чумака та Заливчого „Трое“.

Свекла О. Здала до друку ДВУ збірку оповідань на 6 арк. „Три Зустрічі“. Закінчив першу частину повісті „Дві війни“.

Здала до друку ДВ Молдаві збірку оповідань молдавською мовою під назвою „Интро на-апше де тоамне“. До ДВ Молдаві дає також збірку поезій молдавською мовою „Время трети“ та збірку оповідань „Ініма луй у Дерасим“.

Товстонос В. Закінчив п'єсу присвячену жовтню „Кольорові вогні“ на 4 дії.

Худяк В. Виходить з друку накладом ДВУ п'єса „Парова гуде“.

Череди́ченко В. Закінчив збірку оповідань для дітей „Мандрівники“. Підготовлює до окремого видання роман „За паугом“.

Шульга-Шульженко М. Здав до військового сектору ДВУ збірку червоноармійських поезій „Гартовані леза“.

Яковенко Гр. Здав до друку в ДВУ повість на 11 арк. „Вербовчани“. І а-ву „Плужанин“ збірку гумористичних оповідань до серії „Весела книжка“.

З ЖИТТЯ ЛІТОРГАНІЗАЦІЙ

Літжиття в Миколаїві

Миколаївська Асоціація Пролетарських письменників (МАПП) відновила, після літньої перерви, свою роботу. Відбувся перший після літа вечір, в помешканні редакції газети „Красный Николаев“. На зборах було заслуховано доповіді: „Чергові завдання групи“, і „Розбор останньої книги Н. Асеева „Поиски героя““.

В літсторінці, першій після літа, маємо цікаву передовицю „Пожелання пролетписателям“. В ній редакція подає кілька дружніх порад МАППу, а саме: 1) „Надо встрахнутись организационно“ — перехід МАППовців до ВУСППу затримується: „следует поторопить Харьковских товарищей“. 2) Про плани праці — найбільш чіткі місця асоціації, бо не було досі системи в організації літвечірок та лабораторної праці студій. 3) „От декларативных заявлений о резком курсе на изучение и пропаганду Украинской литературы надо перейти к практике. Надо познакомить нашу широкую рабочую аудиторию, клубы, комсомол с историей украинской литературы, с виднейшими из современных писателей советской Украины, с линией партии в литературных спорах“.

Оцю ось пораду ми особливо вітаємо, бо досі, дійсно, відношення МАППовців до української літератури було не дуже симпатичне. Таки час, хоч після 10-роковин Жовтня, серйозно зважити Миколаївським письменникам своє становище і своє „яко верую“. Зауваження редакції газети російською мовою ще більш надає нам права кинути отаку догану й підтримати пораду газети.

Далі в статті радиться МАППу більш по товариському ставитися до початкуних письменників, а „не с пача“.

Радить газета тримати тісніший зв'язок з профспілками, робкорами, комсомольцями, а цим останнім — підтримати письменників.

Остання порада редакції: „мы б очень рекомендовали местным литислам заниматься в первую очередь такими вещами: усилить внимание прозе, в которой так нуждается наша литистранца, и попробовать свои силы на инсценировку небольшой пьесы и т. д.“.

Це зауваження власне й для наших письменників. Дійсно, помічаємо таку злину на вірші, здебільшого не першого татунку, в той же час і журнали, і газети потребують цікавої

прози, особливо нарисів. Останню форму чомусь наші письменники нехтують, а на ділі — пересічний читач в першу чергу читає нарис, бо вони в живій, цікавій формі розповідають про якісь події з економіки, техніки, життя природи, людей, країни.

Досвід журналів „Огонек“, „Екран“, закордонних, показує, що нарис в великому ході та популярності.

Решта матеріалу літсторінок — звичайна. Маємо трохи про капелу „Думка“, що дала шість концертів в Миколаїві і здобула величезної популярності, замітка про Айседору Дункан з приводу її трагічної смерті від авто, вірш Ол. Влизька, що за останні місяці закидав своїми поезіями всі українські журнали, переклад з В. Сосюри „Прошлое“, про подібність сюжетів п'єс „Любов Яровая“ та „Голгофа“ (останній літературний скандал Москви), кореспонденції про „Геологічні багатства УСРР“ та оповідання Ю. Пореківа „Встреча“. Як бачимо, сторінку зроблено майже без участі МАППовців (не рахуючи переклада з В. Сосюри — Як. Цейтліна).

Таким чином має свій резон й зауваження редакції газети про більшу увагу Миколаївських пролетписменників до свого органу — літсторінки.

Слід таки ВУСППу звернути більшу увагу на периферію, яка давно чекає допомоги з центру України. Мнх. Марусик

Глухівська Літорганізація „Колос“

Вже рік існує в Глухові цікава літературна організація, що збудована за принципом об'єднання товаришів, належних до різних літорганізацій. Об'єднано було в „Колосі“ молоді письменницькі сили, їхніми ж заходами в місцевій газеті час-від-часу вміщалися літсторінки. Здебільшого це були вірші, невеличкі нарисі, спроби на маленьку новелу. Участь в літсторінці взяли й товариші, що володіють російською мовою.

В м. Шостка вже кілька часу існує літературна група „Стройка“, переважно в складі студентів Шостенського Хемичного Технікума та молоді-робітників. Творчість цих товаришів так само знайшла місце в „Літсторінці“ газети „Червоне Село“. За весь час існування „Колоса“, „Стройці“ було вилано 8 літсторінок. В сторінці від 30 IX знаходимо

повідомлення, що І/Х відкривається перший з'їзд письменників Глухівської округи.

Завдання з'їзду — утворення єдиної літературної федерації федерального характеру з певним ідеологічним напрямком.

А. Турбін, розглядаючи художній матеріал 8-ми літературок, робить цілком вірний висновок: „Літературні сили на Глухівщині є, потрібна їм дружна організація і глибока, серйозна літературна учоба“ („Де-що про нашу творчість“ „Ч. Село“. 30/IX — 27 р.).

З більш видатних молодих письменників відзначає А. Турбін: А. Каліновського („Прощання“), А. Ладухина; в той же час в поезії В. Баска не можна не вказати на якийсь незрозуміле захоплення „обивательською іділією“, журбу в переходом в песимізм.

З нарисів безсумнівно на першому місці слід поставити подорожні враження Ладухина. Взявши участь в подорожі на пороги Дніпрої та Дніпрестан, яку було організовано Спілкою Пуг після 4-го з'їзду Пуга в травні, Ладухин досить художньо й цікаво передає свої враження, особливо про пороги, завод в Дніпропетровському і Дніпрестан.

М. Б.

З культурного життя Кубані

Для нашого читача слово „Кубань“ означає місцевості від річки Дону і до Каспійського моря та кінця Кавказьких гір. Офіційно ця частина РСФРР носить назву „Северо-Кавказского краю“ з населенням коло 3 мільйонів та площею близькою до площі Італії. Щоб ще яскравіше показати густоту населення цього краю, скажемо, що Північно-Кавказький край в 10 разів більший за Бельгію, в той час як населення ці країни майже однакові. Тож і виходить, що густотою населеності Кубань майже в 10 разів рідша од Бельгії. Я напевне навіть ці сухі цифрові дані про площу та населення, щоб далі читач наш зрозумів, чому так слабо розвивається культурне життя на Кубані. Уже Україна має на 1 кв.д. кілометр коло 80 мешканців і крім того низку міст стародавніх, що були дужими осередками культурного руху. Цього Кубань не має, і Ростов — нинішній центр Північно-Кавказького краю, і Краснодар — центр Кубані — все це нові міста, засновані в кінці XVIII стол. Кубань не може пишатися довгою низкою видатних діячів культури та письменства. З видатних кубанців згадаємо лише першого отамана Антоана Головатого, освічену людину з літературним хистом (складав пісні), Василя Мову (Лиманського) — письменника, Пилипа Капельгородського — колись поета, а нині фейлетоніста та газетяра, письменника Кухаренка, що в 40-х роках живився в Харківському університеті, був щирим приятелем Шевченка, писав в журналі „Основа“. Ось і все літературне багатство Кубані. Край переважно хліборобський (сільського населення 82%) за старих часів не мав змоги швидко розвивати свою культуру. Такою застала Кубань і революція Жовтнева. І хоча за даними перепису 1926 року у всьому краю нараховується коло 3 мільйонів українців, а в Кубань-

ській окрузі цей відсоток ще більший (за переписом 1920 р. в станції Н. Мишастівка, прикладом, було „малоросів“ 93%, майже стільки ж і в ст. Славянський, Дінський тощо), все ж таки на весь край нині маємо одну українську газету, що виходить 1 раз на тиждень, друкується з тиражем 3—5 тисяч прим. („Червона Газета“), немає жодного літературного журналу, і хоча в Краснодарі єсть філія Держвидаву України, а в кількох станціях маленькі кіоски цієї філії, просування української книжки йде надзвичайно мляво, „торговельні операції“ своєї філії виправдує переважно кандидатизадам.

Хіба не яскравий приклад той факт, що в стан. Славянській в бібліотеці в всьому одні примірники „Кобзаря“, на які за два місяці записуються в чергу, а „Пісня про Гайдамаку“ в укр. перекладі Олеса вважається одною з найпопулярніших книжок. Запитаєте — чому так? Тому — що і досі українська книжка на Кубані ще не дійшла до свого читача (а він на неї вже давненько чекає і хоче її бачити). Кого тут винуватити — справа інша, ми констатуємо ці голі факти, здобути які вдалося під час перебування на Кубані.

Цей вступ сам собою вже доводить, який літературний рух на Кубані. Як вийде, в Ростові існує асоціація пролетарських письменників (КАПП), вона видає досить акуратно невеличкий журнальчик руською мовою „На под'єме“. Журнал на вигляд охайний, гарний друк, папір, розміром на 3 др. аркуші, ціна приступна (35 коп.). До серпня видано цього журналу 6 чисел. Основні розділи журналу: проза й поезія, театр і мистецтво, бібліографія, веселі кутки, наша учоба, літературне життя краю. Твори й статті слабенки і свого, чогось особливого кубанського в них дуже мало.

В № 3 читаємо постанови І. крайової наради пролетарських і селянських письменників (відбулася на початку квітня в Ростові). І хоча на весь край українців 3 мільйони (майже половина населення всього), в цих резолюціях урочисто замовчується про українську секцію (названо всі інші: чеченці, інгуші, балкарці, казаки), хоча визнається, що „приймаючи во внимание многочисленность крестьянства в крае, совещание считает целесообразной организацию в крае отделения Всероссийского объединения крестьян писателей, которые должны строиться в контакте и при ближайшей поддержке и руководстве СКАППа“. Цю ж думку, в основі вірну, повторюється ще кілька разів в резолюціях по інших питаннях. А проте, хоч нарада була в квітні, нічого для об'єднання селянських письменників не зроблено.

Та чи єсть такі письменники на Кубані? Певно, що єсть. „Червона Газета“ розпочала літературні сторінки, на які зразу ж відгукнулися селянки з станцій. В кількох числах літературки маємо зовсім не погані вірші, цікаві темою про життя станцій, кілька на — присів знову ж таки на станційні теми, ціла низка товаришів пише вдома і не наслідиться посылати до Харкова, на місця ці початуючі письменники не знаходять будь якого керівництва та допомоги, не дає допомоги

і СКАПП, який на літо зовсім був припинив свою працю, хоч журнал таки видає. Не дивлячися на те, що «Червона Газета» ще й року не існує, а літосторінок було всього п'ятьдесят — все ж таки зуміла кілька робітників пера об'єднати і став невеличкою віддушиною для спроб літературних. Ми певні, що при більшій і систематичній допомозі таким силам — Кубань змогла б висунути не одного письменника. Потреба в таких там величезна. Як раз при переведенні українізації школам треба дати нові букварі з кубанським літературним матеріалом. Букварі Радянської України мало придатні, бо край має багато своїх особливостей і в побуті, і в сільському господарстві, адміністративному устрою, традиціях тощо). Письменники українські (з УСРР) та руські мало зовсім освітують життя Кубані, а ті твори, що єсть (як Серафимовича «Железний потік») подають жакхливий жаргон, видаючи його ніби за мову кубанських селян. Треба відзначити, що на Кубані мова місцями значно краще зберіглася, звороти вірніші, менше русизмів, українські пісні в великій пошані і що вечора їх можна чути по всій станиці.

Цікавий факт: редакція «Червоної Газети» видала невеличкого портрета Т. Шевченка, який швидко було розпродано за прибутком для газети. Тепер редакція випускає плакат на 3 фарби «Життя, діяльність та творчість Т. Г. Шевченка» ціною в 50 коп. і сподівається, що в скорому часу доведеться випустити повторним тиражем. Загалом твори Т. Шевченка на Кубані дуже популярні і доводиться тільки дивуватися, що філія не має у себе «Кобзаря».

Трохи про цю філію. Велика розкішна книгарня (схожа на залу для танків), на прилавкові трохи українських книжок, значно більше руських, особливо дитячих в кольорових обкладинках. З журналів лежать: «Науково-технічний Вісник» (для кого він — алах знає?!), «Летопись Революции», старезні числа «Шлях Освіти», «Радянська Освіта», «Червоні Квіти», новин зовсім мало, популярної для села літератури цює не видно, багато посей, якої мало хто потребує. Це і весь «охват» українського населення українською книжкою. Цілаком зрозуміло, що така філія не популярна серед селянських мас Кубані. Місцеві книгарні «Буревестника» та «Севкавкіна» порушили питання про скасування філії і передачу до них продажу книжки української. Звичайно, закриття філії не можна, бо тоді зовсім загине справа української книжки на Кубані — справи тим більш важливої, що з кожним роком українізації Кубані шириться і збільшується потреба в укр. книжці. Продавці книжки в книгарні українською мовою вміють говорити, але в книзі мало розбираються. Та крім того це ж лише технічні робітники. Від яких зовсім не залежить поширити роботу на станиці.

Єсть в Краснодарі книгарня Книгоспільки невеличка, яка теж мало що зробила для обслуговування селянства українською.

Письменників в Краснодарі я не зміг знайти, та воно й не диво, бо в літній час всіх спека розігнала. Журнал «На под'єме» в № 4 подає хроніку літературного життя краю, перелічує літтуртки та філії ВАПП в Краснодарі, Майкопі, Новоросійську, Геленджіку, Грозному, Анапі, Азові, Георгієвську, Шахтах, причому селякони Анапі організували літературно-художню групу «Плуг». По цих групах, гуртках та філіях провадиться активна літучеба, читають кращі твори руських письменників, твори своїх членів, заслуховують доповіді з питань теорії й практики письменства. Всі ці гуртки зв'язані з редакцією журналу «На под'єме», КАПП'ом та РАПП'ом (Краснодарською і Ростовською Асоціаціями пролет-письменників).

Українські журнали не дуже поширені на Кубані. В залізничних кіосках крім «Огонька», «Красной Ниви», різних «Бегемотів» і «Крокодилів» хіба інколи можна побачити «На под'єме» та лише раз бачив «Веселіт». На мов запитання на чуті в ст. Дінський поштовик сказав, що тільки поодинокі примірники «Вісти», «Червоні Квіти», «Плужанин», «Радянська Освіта» проходять (до речі — «Плужанин» чи не найпоширеніший журнал український на Кубані). Буває як де ще київський «Глобус».

З розмов з тов. Чапалов — редактором «Червоної Газети» та з селянами в станицях дізнався я причини цьому: всі наші журнали зовсім мало пишуть про Кубань, мова не всюди проста. Скажемо, «Червоний Перець» цілаком вільно зміг би пробити шлях на Кубань, бо саме гумористичною літературою там дуже цікавляться, така думка і робітників «Червоної Газети, але цей журнал не для села, Кубань зовсім обходить. Значно більшим успіхом користується гумористична серія вид-ва «Плужанин», так само широко відомий Остап Вишня, серед вчителів та поширених його фундактор «Конфуз» з приводу виступу А. В. Луначарського про мову кубанських козаків.

Місцеві гуртки драматичні ставлять влючно українські п'єси, старі твори Старицького, Карпенка-Карого, Кропивницького, хоча місцями вчительство дістає з України нові п'єси і їх пробує. 97% йшло з успіхом, але картини голоду заалишилися мало зрозумілими для кубанських селян. Край тут надзвичайно багатий і голод не дався в знаки.

Висновки з усього того, що бачив і чув на Кубані, такі: пора вже Радянській Україні звернути більшу увагу на культурний зв'язок з Кубанню, допомогти молодим культурним силам, зокрема початкующим письменникам, більше освітлювати життя селянства кубанського в радянській пресі, частіше туди заїзжати і знайомитися. Всі ці заходи значно допоможуть швидкій українізації Кубані — цьому черговому актуальному питанню сього-дішньої Кубані. Бо з мільйони селянства кубанського саме такої культурної допомоги з України чекають.

М. Биковець

¹⁾ Держвидав України друкує такий буквар, складений кубанськими педагогами.

Прим. ред:

ПО УКРАЇНІ

Як працює Українська книжкова палата

Українська книжкова палата існує вже шостий рік. Основне завдання її полягає в тому, щоб зібрати і зареєструвати всю друковану продукцію України. Завдання тепер ще більше поширюється тим, що реєструється не лише продукцію України, а й під'ярмних частин України — Галичини, Буковини й Закарпаття. Ввесь матеріал оголошується в щотижневому журналі „Літопис українського друку“. Журнал цей розсилається по бібліотеках України й по всіх головних бібліотеках світу, що утворює передумови для культурно-наукового зв'язку.

Друге завдання палати — це статистична аналіза зареєстрованої книжкової продукції. Цю роботу поєднано з роботою органів, що їх утворено для регулювання книжкової справи (видаді преси України, комітет в справах друку). Порівняння даних книжкової продукції за поточний рік з даними за перші роки революції і за передреволюційні роки дає цінний матеріал для характеристики розвитку української книжки. Так, за 120 років історії української книжки (1798 — 1917 р.) на території сучасної України було випущено 2.531 назва українською мовою, а на території всієї колишньої Росії — 3.214 українських назв. За останні — ж лише 31/2 роки вже випущено біля 6.000 назв українською мовою.

З розгортанням культурного будівництва на Україні значно збільшилася поліграфічна продукція. Коли 1913 р. на території України було випущено — 12 млн. примірників, то 1925/26 р. вже випущено понад 33 млн. примірників. Статистика книжок дає можливість стегати й за досягненнями в галузі української книжкової продукції. Подаємо деякі цифри, що характеризують динаміку української книжки. Коли 1923/24 р. процент тиражу українських книжок становив 49,5 до всієї книжкової продукції України, то 1924 — 25 р. — 58 проц. А минулого року понад 65 процентів.

Великої ваги набуває робота Української книжкової палати в галузі раціоналізації бібліотечної техніки. Починаючи з січня цього року, книжкова палата видає картковий репертуар української книжкової продукції. Бібліотеки, що користуються з таких друкованих карток, позбавлені потреби витрачати час на писання цих карток, як то було раніш, і можуть використати цей час на інтенсифікацію поліотсвітної роботи, на вивчення читача то — що.

Нині Українська книжкова палата разом з деякими іншими організаціями, за дорученням Жовтнєвої комісії ВУЦВКУ, проводить велику роботу що до складання бібліографічного покажчика джерел а історії Жовтнєвої революції, громадянської війни та радянського будівництва на Україні за 10 років.

Літературні конкурси

Конкурс на оповідання. Журнал „Службовець“, орган всеукраїнського комітету

і Харківської філії професійної спілки радянських і торговельних службовців, оголосив літературний конкурс на оповідання.

Умови конкурсу:

1. Зміст — а історії профспілки чи з життя службовців, що об'єднує їх професійна спілка радторгслужбовців.

2. Розмір — не більше 30.000 друкованих знаків.

3. Подавати тільки друковані чи писані українською мовою оригінали, ніде не опубліковані оповідання.

4. Надсилати оповідання з написом „На конкурс“ і за псевдонімом на адресу: Харків, Палад Праці, № 110, редакції „Службовець“.

Одночасно в запечатаному конверті зазначити дійсне прізвище, ім'я, по батьковій — точну поштову адресу. Розпечатано буде конверта після присудження премій.

5. Строк подання оповідання а 15 листопаду 1927 р. по 15 лютого 1928 року включно.

В міру вступу гідні до друку оповідання буде відмішувано на звичайних умовах у „Службовець“.

6. Премії за найкращі оповідання:

Перша — 400 крб.

Друга — 250 „

За видруквання премійованих речей авторам видано буде крім премій і звичайний гонорар.

7. Присуджувати премії має конкурсове журі а складає:

а) Проф. Білецького О.

б) Заступника редакції „Службовець“ й

в) Заступника культвідділу ВУКУ радторгслужбовців.

Висновок журі оголошено буде в черговому № „Службовець“ 1 березня 1928 р.

8. Уміщені в „Службовець“ конкурсні оповідання редакції журналу має право видрукувати ще окремим відбитком, не виплачуючи за це авторам спеціального гонорару.

Конкурс ім. Івана Франка. Наркомос оголосив конкурс ім. Ів. Франка на кращі наукові й художні твори з української літератури. На конкурс прийматимуться лише ті твори, що їх було вже надруковано в 1926/27 р.

Твори розглядатиме преміальна комісія Укрнауки. За кращі твори встановлено 3 премії: перша — в 500 крб., друга — в 300 крб. і третя — в 200 крб.

Кіно-товариство „КОРЕЛІС“

КОРЕЛІС — Товариство Кіно-Режисерів, Літераторів та Сценаристів, що проіснувало більше року без затвердження, нарешті 19 VIII ц. р. було зареєстроване Міжнародною Комісією і Наркомвнутрішніх справ. На Загальних Зборах „Т-во КОРЕЛІС“ обрало постійну раду й Ревізійну Комісію і почало розгортати широко свою діяльність, сприяючи ростові Українського Радянського Кіно-Мистецтва та Кіно-Виробництва.

Рада КОРЕЛІСА складається а таких осіб: Голова — В. Поліщук, члени —

Остап Вишня, О. Досвітній та Стабовий, Секретар-скарбник — М. Майський, Ревізійна Комісія: П. Паньків, Копиленко, Ахушков.

Зараз КОРЕЛІС закінчує справу з виданням широкого громадського кіно-журналу, влаштовує низку лекцій і виступів у справах кіно, а також звернувся до т. т. Кагановича, Чубаря, Затонського і Скрипника з відкритим листом, де прохає допомогати розв'язати справу з законом про авторське право на кіно-сценарії.

Справа в тому, що в РСФРР, у БСРР та СРР Грузії вже давно існує закон, в силу якого автори кіно-сценаріїв одержують відсоток з прокату кіно-картин. І лише в УСРР цього закону ще й досі чомусь не проведено.

Рада КОРЕЛІС а ухвалила провести перереєстрацію своїх членів, що незабаром розпочнеться.

В справах КОРЕЛІС а можна звертатись до т. Майського з 10 до 3-х годин дня (Старий Пасаж, № 28 — 29 „Утодік“) і до т. В. Поліщука з 4-х до 7 год. вечора (Радіо-Станція НКО, 2-й Радянський провулок).

Упорядкування могилок письменниці Марко Вовчок

Для упорядкування могилок письменниці Марко Вовчок в м. Нальчику Кабардино-Болгарської Автономної області Укрнаука зсигнувала 200 крб. На могили буде поставлено надгробок.

Дослідження дитячої творчості

Кабінет дослідження дитячої творчості при УАН за першу половину цього року провів значну роботу. Проведено низку дослідів над малюнком, грою та дитячим письменством.

Було досліджено кілька тисяч малюнків. Проведено досліди й консультації дитячих установ і окремих дітей. Під доглядом кабінету відбувалася загально-міська конференція художнього виховання. Досліджено також малюнки нормальних і дефективних дітей.

Твори Панаїто Істраті укрмовою

Незабаром вийдуть в друку у виданні Книгоспілки новий роман відомого письменника Панаїто Істраті „Михайло“. Цей твір Панаїто Істраті присвятив українським письменникам, з якими він добре познайомився під час своєї подорожі по Україні.

Українські письменники есперантською мовою

Незабаром Державне Видавництво України дає в друку невеличку антологію української літератури есперантською мовою під назвою „Literatura ukrainia per esperanto“. В антології будуть уміщені переклади прози й поезії на мову есперанто всіх найвідоміших сучасних письменників, що їх зробили

есперантські поети та письменники Рубльов, Міхальський, Філіпов, Спіридович й інші.

Антологія буде за редакцією В. Поліщука та Філіпова.

Що нового обіцяє ДВУ читачеві

Державне Видавництво України протягом найближчого часу випускає у світ нову „Універсальну бібліотеку“, що складається з перекладів українською мовою чужоземних письменників. В першу чергу вийдуть такі книжки: Мультатулі, Саїд і Алінда; Остроумов. На паротязі; Роні Старший. По огонь та Серафимовича. На крижині. Крім цього найближчими часами буде видано твори Л. Глібова т. І, II за редакцією М. Плевка та І. Капустянского і роман В. Винниченка — Сосяшина Машина, ч. III.

Виставка „Наука на Україні 1917—1927 р.“

7-го листопада у Всенародній Бібліотечі України при ВУАН відкрито виставку „Наука на Україні“. Матеріал, що його подано на виставці, ілюструє досягнення української науки за 10 років. Всього виставлено 3.615 книжок. З них Київ дав 909 книжок, Харків — 743, Одеса — 228, Дніпропетровське — 72 й інші міста УСРР — 108.

Новий роман В. Винниченка

В. Винниченко написав останніми часами новий роман з життя української еміграції „Покади Золота“. Уривки з цього роману друкуються в паризькій газеті „Українські вісті“.

Лист О. Кобилянської

В зв'язку з різними чутками до редакції журналу „Плужанин“ звернувся з проханням надрукувати такого листа О. Кобилянської.

Чернівці 28.IX — 1927 р.

Для В. П. Ів. М. Біляча в Харкові.

Шановне Ваше письмо з 12 с. м. я одержала і дякую. Дуже мене Ваше заявлення здивувало, будь-то би я була співробітницею журналу „Літер. Науков. Вістник“.

Від смерті Г. І. Франка я жодної праці туди до друку не вислала з винятком, що в однім примірнику того журналу (здається року 1925) мала друкуватися згадка про помершу мою товаришку Софію Окуневську-Морачевську, написана мною, бо й не знала інших українських журналів в Галичині. Невідомо мені однак ніщо, щоб я була тепер, щоб-то останніми роками, співробітницею того журналу, що мав би бути редактованим д. А. Донцовим. Бути може, що я зачислена до співробітників, але коли так, то воно діється без мого відома, бо в нас до краю не приймаються укр. друки і від граници звертаються назад на місце вислани. Розвідаюсь про це поважно і поступлю як слід.

Про мої літер. і закуплення хати справи напише окремо мій союз д. Е. Панчук.

З щирим поздоровленням Ольга Кобилянська.

„Критика“

З ініціативи Відділу Преси ЦККП(б)У найближчим часом видаватиметься щомісячний марксистський критико-бібліографічний журнал „Критика“. Журнал освітлюватиме як загальні проблеми критики літератури, мистецтва, бібліографії, так і практичні питання сьогодення в цій справі. Особливу увагу буде віддано художній літературі, відповідні відділи будуть присвячені театру, малювству, музиці, архітектурі й кіно.

Редакція журналу „Критика“ складається з а. т. Скрипника М., Хвилі А., Тарана Ф., Коряка В., Савченка Я., Степового (Діденка) Т., Кулика І.

На секретаря редакції висунуто тов. Симеона. Редакція міститься в Будинку Літератури ім. В. Блакитного. Зараз проходить організація навколо журналу літературно-критичних сил і фахівців мистецтва.

Перша книжка „Критики“ має вийти в січні.

Трагічна доля письменника

В гаухих Карпатах (Косівщина) в затурканому селі прозиває зараз письменник-селянин Андрій Грім (псевдонім). Пише Грім багато і пише не погано, але творам його важко на світ з'явитися. Польська цензура не знає вини. Свої твори він надсилав до Канади і то не бандероллю, а поштовими листами і там друкує їх. „Пауків до СРСР наші почти не приймають, а до інших країн хоч і приймають, але старanno контролюють“ пояснює Грім. Таким чином, в Канаді наклали комітету Українських робітників з'явився книжечка „Сон Галицького села“ (містері). Таким же робом на дрібненьких поштових листочках переправляється зараз до Канади роман „Герой Гуцульщини“, який займе зверх 30 друк. аркушів.

Що до продуктивності, то Грім зараз має багато писаних речей, як „Подорож папи римського до неба“ (гумореска), „Срі Тітани“ (трагедія), „Два світи“ (трагедія) „Життєві картини“ (новелки), яких він не має змоги видати. Скутий цензурними путами, одірваний від культурного життя, революційний селянський письменник задихається. „Вийхав би звідси, жалість він, так звязаний сім'єю, а крім того будував хату і по горло в борги заліз“.

В січні було послано йому кілька чисел „Плужанина“ але... застряли в дорозі. Закінчений в горах, стиснутий цензурними умовами відірваний від культурного життя скіне письменник.

Українська книга за 10 років революції

В будинкові літератури ім. Блакитного виступив з доповіддю на тему „Історія української книги за останніх 10 років“ директор Українського Інституту книгознавства Ю. Меженко.

Перша доба в історії української книги, а саме 1917 і 1918 р. р. це доба анархічного продукування книги. Тоді, в добу Централь-

ної Ради, потім гетьманату і зрештою Директорії українську книгу видавалося у великій кількості, але будь-якого плану у видавничій діяльності не було. 1920 р. був переломним в тому розумінні, що було ліквідовано приватні видавництва. Організується Всеукраїнське, що здійснило удержання українського слова.

В бібліотечній справі в цей час відбулося цікаве явище, — смерть поміщицької книги: поміщицькі книгозбірні або загинули, або їх було націоналізовано. За статистикою загинуло 1.700.000 томів, націоналізовано 3.000.000 томів. Більш менш серйозна наукова робота над книгою починається з березня 1919 року, коли було засновано Українську Наукову палату. Цей другий період характеризується повільним завмиранням видавничої справи, книжку заміняв її сурогат, листівка, метеєнка, що виконував роллю знаряддя агітації та пропаганди.

Третій період в розвитку української книги починається з 1922 р. цеб-то з початком непу. Поволі всі видавничі заходи концентруються в руках ДВУ, що й стає наразі найбільшим видавничим підприємством, керівником книжкової продукції цілої України.

Зазначивши наприкінці такі досягнення в книжковій галузі, як 9.602 назви українських книг, що вийшли за 10 років після революції, а також, що в першому кварталі 1927 року вперше в історії української книги ця книга кількістю назв перевищила неукраїнську (406 українських і 365 неукраїнських), Меженко підкреслює, що залишилася незадбаною бібліографічна робота: нема бібліографічних закладів, нема книжкових виставок, не готуються робітники-бібліографи.

Закінчуючи свою доповідь Меженко приходить до такого висновку: українська книга тепер вже не в замкнуте явище, вона що далі більше проникає в маси й творить культурну роботу. Від книги лише для радикального інтелегінта ми перейшли до книги для українських трудових мас, що творять українську культуру.

Словник української живої мови

Комісія, що складає словника української живої мови має майбутнього року видати перші півтома російсько-українського словника на 42 др. аркуша.

Ювілей акад. Багалія

На початку грудня ц. р. минуло 50 років науковій діяльності відомого українського вченого-історика академіка Д. І. Багалія. З нагоди цього УАН влаштувала урочисті збори, на яких буде вшановано ювіляра.

Разом з цим Академія Наук випустила збірку наукових статтів в трьох томах під заголовком „Ювілейний збірник на пошану академіка Д. І. Багалія“.

Знайдемо невідомі картини Т. Шевченка

В Бугуруслані знайдено невідомі до цього часу сім картин, що їх написав Т. Г. Шевченко в період 1854—1857 р. р. коли його було

заслано в Новопетровський порт. П'ять картин написано аквареллю, два портрети сепією. Картини оцінюються в 7.000 крб. Власниця картин — дочка тодішнього коменданта порту Уськова одержала запрошення прийхати з картинами на виставку. Наркомос України продасть переговори про передачу картин до музею.

По наших видавництвах

У видавництві „РУХ“. В-во „РУХ“ й надалі продовжує видавати повні зібрання творів В. Винниченка, М. Чернявського, Б. Грінченка, І. Франка, О. Кобилянської. На останній день уже вийшли: В. Винниченка твори т. V (оповідання) та т. XXIII (Соняшина машина ч. I) О. Кобилянської т. III (Царівна — повість) Б. Грінченка т. VIII (п'єси) І. Франка т. XVII (Великий шум — повість) та М. Чернявського т. III (оповідання).

Цими днями виходить: В. Винниченко т. т. XXIV XXV („Соняшина машина“ — ч. II, III), XIX (Хочу — роман); О. Кобилянської т. IV (Людина — повість) з автобіографією письменниці; І. Франка т. XXIV (поєми) та Б. Грінченка повість „Серед темної ночі“.

Готуються до друку твори Гн. Хоткевича та М. Вороного.

У видавництві „МАСА“. Цими днями виходять з друку такі книжки: Г. Браско. „В потоках“ — оповідання; Д. Борзак. — „Під дощ“ — п'єса, та І. Микитенка — „Ду“.

Друкуються збірки оповідань: В. Ярошенка „Кримінальна хроніка“; В. Підмогильного „Проблема хліба“ та поезії В. Поліщука „Геніальні кристали“.

У видавництві „СЯЙВО“. Видавництво „Сяйво“ почало видавати бібліотеку української повісті від Квітки Основ'яненка до наших часів. Зараз друкуються і виходять з друку такі книжки: М. Гоголь „Тарас Бульба“, вступна стаття Ф. Якубовського, М. Ірчан „Карпатська ніч“, А. Мартович „Забобов“, Н. Романович-Ткаченко „Чебрець — Зілля“ та інші.

Нові книжки М. Ірчана

Цими днями накладом ДВУ та Українського робітника вийшла п'єса М. Ірчана „Родина щиткарів“ з життя сліпих. Це вже четверте видання цієї п'єси від 1924 року. Перекладено її також і руською мовою.

В недалекому часі виходить окремою книжкою спогади М. Ірчана з громадянської війни „Трагедія першого травня“.

ПО ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Виставка української книжки в Станиславові

Філія „Прогресу“ в Станиславові організувала від 1-го до 5-го листопада виставку українських книжок. Виставка обіймала по можливості всі українські книжки від початку їх появи друком та важливі книжкові появи в Галичині, на Буковині, Підкарпатті і за кордоном України. Вистава не мала на меті представити книжковий рух з бібліографічною вірністю, а хотіла дати українській публіці образ розвитку української книжки в її типових представниках.

З нагоди виставки комітет видав публікацію, яка крім пропагандового матеріалу містить адреси всіх видавництв та відведено відповідну кількість місця на оголошення видничих фірм. З нагоди вистави видає комітет також летучки, в скількох 5.000 прим., на яких містяться оголошення.

Арешт синів письменника Стефаніка

На Станиславщині, Коломийщині й Снятинщині арештовано багато української молоді. Між арештованими — два сини укр. письменника Стефаніка.

„Вікна“

„Вікна“, місячник літератури, знання, мистецтва і критики, почав виходити у Львові за редакцією Василя Бобинського. Журнал виходить в об'ємі 12 сторінок газетного формату. Уже вийшло ч. I.

Новий журнал „Життя і Знання“

З вересня місяця у Львові почав виходити новий багато ілюстрований популярно-науко-

вий і літературний журнал під назвою „Життя і Знання“.

Журнал видає Львівське товариство „Прогресу“. Уже вийшло друком перше число журналу, що, між іншим містить такі статті: І. Крип'якевича — Початки культури на Україні; І. Брика — Свято Української пісні, В. Дорошенка — Василь Наріжний та роман В. Наріжного. „Бурсак“ в перекладі Д. Холодного.

Затуляють рота

Останніми часами, а особливо в зв'язку з святкуванням 10-річчя Жовтневої революції, по західній Україні пройшла хвиля заборон, конфіскацій газет та окремих сторінок.

Серед таких жовтневих чисел газет особливо звертає на себе увагу число від 6-го листопада газети „Світло“.

Редакція газети, очевидно, присвячувала це число також роковинам Жовтня. Ми примушені вгадувати намір газети по тих заголовках статей, що стоять на першій і другій сторінці. Кажемо по заголовках, бо самих статей нема і зміст їх висловлено одним-однісіньким словом: сконфісковано.

І от як виглядає перша сторінка „Світла“ від 6 листопада: Перша стаття зветься: „Десять роковин“. А далі — велика біла пляма з маленьким словом — сконфісковано.

Друга стаття — „Здобутки Жовтневої революції“ — що займає і половину другої сторінки, має таку-ж я саму долю. Нарешті, третя стаття: „Спроби капіталістичної стабілізації за останніх десять літ“ — виглядає так само білою плямою.

Сконфісовано! Якою давниною це звучить, про які часівськи задушення українського слова воно нагадує.

В зв'язку з такими рішучими заходами польської цензури—голос протесту подає та ж сама газета „Світло“ в чималенькій статті „Конфіскації“.

Між иншим в статті вказано, що „три під раз числа нашого часопису (ч. 41, 42, 43) впали жертвою поліцейського цензора“.

В числі 41 польська поліція зняла низку статтів, а саме: „Провідник селянства і поневолених націй“, „Дезерція посла Пашука“ та „Заклик до рекрутів“. На білих місцях другого накладу було вміщено оголошення книжок, що б хоча в цей спосіб використати великі пусті плями.

Доля 42, числа не була краща від свого попередника. Поліція забрала нам цілий наклад часопису, пригатований до висулки на пошту. Заборона наступила по причині поміщеної статті про різні шкілництво, написаної з нагоди з'їзду „Рідної Школи“.

Та це, що сталося із 43, числом перейшло всі наші сподівання. Поліція „заяла“ нам це число аж два рази.

Тоді редакція викинула заборонені статті, лишила наголоски, написала над наголовком часопису „... наклад другий“ і хотіла нашого читача ушасинити білими сторінками. Бож бачили дорогої читачу, то не що будь, а Жовтень був. Не могли писати тобі „чорвоного числа“, то хотіли білим задоволити тебе. Бо дуже білий був цей наклад. З першої і дру-

гої сторінки усунули ми все, на третій мало що лишилося, лише четверта осталася. Але як ми так вже вибілену, не червону, не революційну газету підготали для вас робітники і селяни, то білі друкарської машини з'явилися добре відомі нам поліційні агенти і забрали це „вибілене“ число „Світа“ до поліційних складів.

Погано одним словом. Читачу, що чекає на часопис і не може діждатися. Ми вкладаємо свій труд і гроші і ціла наша праця майнує до поліцейських складів. Погані для нас часи настали.

Давали ми число до цензури, чекали день, „заїсця“ нема, чекали другий день „заїсця“ нема. На третій день видрукували. приготували експедицію і тут, як грим з ясного неба, являються два агенти, один лисий, а другий з чорними вусами і роблять заборону.

І так число, за числом. Скорше видрукуємо, скорше заберуть, пініше друкуємо, то поліція чекає, доки не покінчимо. А референт, пресовий радник Вагнер заявив нам, що він може робити „заборону“ аж по двох тижнях, чи коли йому подобеться.

І хоча умовини серед яких нам приходить ся видавати „Світло“ такі погані, то всеж ми віримо, що й цей період видержимо побідно.

„Пережидисмо панцину, переживемо й конституцію“, каже народна приповідка.

От в таких то умовах перебуває українське друковане слово під Польщею. Більш яскравих зразків, ми гадаємо, й наводити не треба.

ПО СРСР

„10 лет пролетарской литературы“

Величезним вкладом до жовтнєвої літератури є велика праця на 60 друкованих аркушів „10 лет пролетарской литературы“, що виходить накладом в-а „Земля і Фабрика“.

До цієї книжки увійдуть: характеристики пролетарських письменників, їх портрети, критичні оцінки та зразки творів.

Книга виходить за редакцією Л. Авербаха. В. Полянського та А. Селіванського і під доглядом Державної Академії Художніх Наук та літературної секції при Комкадемії. Це видання одноразово буде й сировочником і енциклопедією пролетарської літератури.

„Беларуська літературная комуна“

У Мінську утворилася нова літературна організація „Беларуская літературная комуна“. Ця організація вже здала по друку перше число свого журналу.

Подорож білоруських письменників за кордон

З закордонної командировки повернувшись відомі Білоруські письменники—Цішка Гартин, Міхась Зарудькі та М. Чарот.

Письменники відвідали Німеччину, Чехію та низку инших країн. У німецьких та чесь-

ких часописах було вміщено їхні портрети, зразки творів. Ця подорож сприяла тому, що наукові сили Чехії задіявалися Білоруссю й знялися за систематичне наукове вивчення Білоруської літератури.

Білоруські письменники руською мовою

Для ознайомлення руських кол суспільства з білоруською художньою літературою, московське видавництво „Молодая Гвардия“ видає збірник творів білоруських письменників і постів у перекладі на руську мову.

У збірникові буде вміщено твори: М. Чарота, Я. Купади, Я. Колоса, З. Бядулі, М. Заревського, П. Гартного, Крапів та инших.

Московська асоціація перекладачів

Московська асоціація перекладачів (МАСПЕР) об'єднує перекладачів Москви за професійними ознаками. Мета цього об'єднання—посилити культуру перекладної справи та ознайомити читача СРСР з найкращими творами закордонної літератури.

При правлінні Асоціації організовано кваліфікаційну комісію в складі 12 висококваліфікованих перекладачів та редакторів. Ця комісія визначає рівень кваліфікованості членів асоціації та виділяє кадр перекладачів-редакторів.

Кабінет художньої пропаганди та реклами

При Державній Академії Художніх Наук організовано кабінет по вивченню художньої пропаганди та реклами. До завдання кабінету входить виявлення найбільш цінних досягнень в галузі художньої пропаганди й реклами для пристосування їх в сучасних умовах.

„Дитяча Енциклопедія“

Видавництво „Молодая Гвардия“ готує до друку дитячу радянську енциклопедію. Цю енциклопедію розраховано на підлітків шкільного віку від 12 до 15 років; вона має на меті підготувати дітей до сприймання єдиного теоретичного світогляду — діалектичного матеріалістичного розуміння природи та суспільства та дати відомості довідкового характеру по всім словам, реченням, що зустрічаються в книгах, журналах, газетах.

„Новим шляхом“

Відділ Народів Західної Культури Центральної Ради Нацмену Наркомосвіти РСФРР приступив до видання українського педагогічного журналу „Новим Шляхом“. Журнал виходитиме один раз на 2 місяці й має на меті стати в допомозі українській школі та хаті-читальні РСФРР.

Журнал виходить в м. Краснодарі на Кубані.

Пам'ятник Д. Фурманову

На могилі Дмитра Фурманова відкрито пам'ятника — „Більшовик“. Письменник „Боець“ — ці слова вибито на мармуровій плиті, прикрашеній погруддям „Митяя“ та символічним зображеннями книги й ягана.

На відкритті пам'ятника зібралися друзі та товариші письменника в літературі й славній Чапаєвській дивізії.

„Місто друку“

Раднарком СРСР відпустив 200 тисяч крб. на збудування в Азербайджанській РСР будинка „Місто друку“ для А. З. держвидаву. У цьому будинкові міститиметься велика друкарня, мета якої обслуговувати не лише АСРР, але й інші Закавказькі республіки. Тут же міститиметься словолитня, циліографія та літографія. Буде розбито садок, збудовано приміщення для кабуу, квартири для службовців, лазню. Уже оголошено конкурс на збудування цього будинку.

Поліпшення побуту письменників

При Раднаркомі СРСР було організовано особливу комісію за головуванням т. Г. М. Крижанівського в справі поліпшення побуту письменників.

Робота комісії значно сприяла утворенню федерації письменників, до якої ввійшли на рівних початках та на підставі розробленої

конституції: Всесоюзна спілка письменників, ВАПП, Спілка селянських письменників, Леф та інші.

Уряд РСФРР асигнував 200 тисяч крб. на організацію самостійного видавництва при федерації письменників та 100 тисяч до фонду письменницької взаємодопомоги.

За пропозицією цієї ж комісії Раднарком СРСР ухвалив низку нових законів, що поліпшують умовини письменника (закон про квартплатню, про вступ до ВУЗ'ів).

„Літературная энциклопедия“

Видавництво Комуністичної Академії при ЦВК СРСР приступило до видання „Літературной энциклопедии“, за редакцією А. В. Луначарського, П. І. Лебедева-Поліського, І. М. Нусинова, В. Ф. Перевезева та В. М. Фріче.

„Літературная энциклопедия“ міститиметься в 6- томах на гарному папері, у форматі великих енциклопедичних видань. Перший том цієї енциклопедії вийде в травні, червні 1928 р. Решта томів через кожні 3—4 місяці.

Міжнародна конференція пролетарських письменників

У листопаді місяці в Москві під головування тов. Луначарського відбулася міжнародна конференція пролетарських письменників. Скликав її ВАПП та Міжнародне Бюро пролетарської літератури.

На конференції були письменники Радянського Союзу, Франції, Німеччини, Чехословаччини, Америки, Швеції, Норвегії, Угорщини та інші. На конференції були присутні П. Істрати, Вайян Кутюр'є, Голічер та інші.

За пропозицією Анрі Барбюса конференція проголосила себе пленумом міжнародного бюро революційної літератури й обрала президію його в складі т. т. Луначарського, Авербаха, Кутюр'є, Істрати, Секера, Бела-Куна, Леша, Фрімена та Бейскофа.

Тюркський народний епос

Товариство по вивченню Азербайджана незабаром видрукує новим тюркським алфавітом збірник пісенного, казкового й білінового епоса Азербайджану, Азербайджанський Нар. Комісаріат Освіти утворив комітет по збиранню та запису тюркських народних пісень.

Альманахи чужоземних письменників

Видавництво „Московский рабочий“ готує до видання низку альманахів, що міститимуть твори чужоземних письменників у руському перекладі.

Так, за редакцією Анрі Барбюса готується міжнародний літературно-художній альманах. Готуються до друку також альманахи венгерської пролетарської літератури за редакцією Бела Ілеша та літературно-художній альманах східних народів.

Нове кооперативне видавництво письменників

У Ленінграді заснувалося нове кооперативне видавництво письменників. Це видавництво в найближчому часі випускає низку нових книжок, з них найбільш цікаві: О. Блок „Дневник“ т. I, II та П. Медведєва „Із історії створення драм і поем А. Блока“. Готується до друку низка серій: художня проза, поезія та історія й теорія літератури.

Білоруський клуб у Москві

У Москві будується приміщення для Центрального Білоруського клубу. По місту налічується аж 13000 білорусів, так що відкриття такого клубу цілком своєчасне.

Академія Наук за 10 років

Всесоюзна Академія наук закінчила складання великої праці, що всебічно освітлює діяльність Академії за 10 років існування радянської влади. Ця праця випускається

в двох виданнях: одне велике, спеціально для вчених кола, а друге — скорочене, розраховане на широке кола. Працю складено за редакцією академиків Ольденбурга і Ферсмана

Виставка чужоземної книжки

В історичному музею в Москві відкрилася виставка чужоземних книжок, організована акційним товариством „Міжнародна книжка“, на виставці показано п'ять тисяч найкращих книжок і журналів, що вийшли в Німеччині, Англії, Франції, Америці протягом останніх 2-х років.

6500 бібліотек даремно

Державне Видавництво РСФРР на свято 10 річчя Жовтня роздало даремно 6500 бібліотечок, з них 3000 бібліотечок селянським хатам — читальням, 1500 для робітників культурно-освітніх установ та 2000 бібліотечок для шкіл. Надіслано більше 4-х мільйонів примірників книжок. Крім того 1.500 тисяч примірників книжок ГИЗ надіслав союзним республікам.

ЗА КОРДОНОМ.

Франція

Пам'ятник письменникам, що загинули на війні. У Парижі французька Асоціація письменників-воєнів організувала урочисте відкриття пам'ятника письменникам, що загинули на війні. На мурі Пантеона вирізьблено 562 імена загиблих романистів, поетів, філософів, географів то-що.

Словник французької мови. Перший том нового видання словника французької мови, якого готує Академія вже протягом 50 років, вийде в друку в квітні 1928 р

Італія

Нобелівська нагорода за літературу. Сьогорічну нагороду Нобеля за літературу одержала італійська письменниця Грація Деледда.

Їй 55 років і має вона за собою цілу низку романів і оповідань, майже всі з життя селян і пастухів полудневого острова Сардинії, звідки вона родом.

Це — письменниця талановита, однак все таки не такої вже сили, яка би виправдувала наділення її нобелівською нагородою.

Нагорода ця повинна призначатися за статутом, щорічно такому письменникові, що відзначається помітним впливом на світові літератури незалежно від національності. Такою першорядною зіркою на письменницькому небі Європи Грація Деледда ніколи не була, вплив її на світові літератури ніжний, талант без порівняння менший, ніж, напри., багатьох російських письменників.

Коли їй тепер надано першу всесвітню літературну нагороду, то це, очевидно, нагорода не їй, а Італії, і то Італії Мусоліні.

Свято книги. По всій Італії відбулося „свято книги“. В Медіолані було виголошено на майдані велику промову. Відомий видавець Тревес особисто знайомив з публікою своїх авторів.

Там же було впоряджено продаж книг з автографами письменників. У Турині відбулося величезне народне гуляння.

В Болоні серед книжкового базару було зроблено величезні каруселі з дерев'яними кінсьми, на які посаджено в натуральний зріст карикатурні опудала письменників. Підраховано, що протягом першого дня свята в Медіолані та Флоренції продано по 30000 книжок.

Ібаньєс у фашистському видавництві. Одна з фашистських видавницьких фірм випустила нещодавно в італійському перекладі повість Ібаньєса.

Кожний примірник книжки має наклеюку з таким написом:

„Видавництво „La voce“ випускає проти волі й виключно з тим, щоб виконати договірні умови, назвичайно цікаву книжку антифашистської свині Б. Ібаньєса.

Норвегія

Нова повість К. Гамсуна. Після цілої чотирьохлітньої мовчкни, К. Гамсун має намір нагадати про себе в той спосіб, що цієї осені видає свою нову повість.

Реформа авторського права. У Норвегії переводиться реформа авторського права.

Згідно новому законопроектові, авторське право через 50 літ після смерті письменника переходить до держави.

Америка

Скільки бібліотек існує в Америці. В 1926 році існувало в Злучених Державах і в Канаді 6,524 публічних бібліотек, які разом мали поверх 685,000,000 томів. На протязі того року видано читачам 238 мільйонів томів книг або - ж пересічно по дві книги на голову населення. В тім-же році на публічні бібліотеки витрачено 37,000,000 доларів. Та хоч як великі ці цифри, то вони ще далеко не задовольняють.

Огляд зроблений Асоціацією Американських Бібліотек вказує, що є ще чотири міста з населенням від 25,000 до 100,000 і п'ятьдесят-пять міст з населенням від 10,000 до 25,000, в яких нема публічних бібліотек. Ще гірше становище сільських (фармерських) округів. З 3,065 повітів Злучених Держав 1,135 обходиться досі без бібліотек. Вагали користуватись з публічних бібліотек може приблизно 56 відсотків населення. Решта живе так, що бібліотеки для неї неприступні.

Публічна бібліотека в Америці вважається освітньою установою не менш важливою, як публічна школа. Кожна бібліотека має нааштовану читальню і позичає книжки до дому.

Користуватись з книжок можна безплатно, чи в читальні чи в дома, і звичайно не вимагається навіть ніяких рекомендацій. Досить дати своє ім'я і адресу. Часом треба зложити невеликий залог. Бібліотекарі дають читачам всі потрібні інформації, що їй як читати.

В багатьох бібліотеках окрім англійських є ще книги на різних чужих мовах, а коли їх нема, то на бажання охочих читачів вони заводять в себе збірки книжок в такій чи иншій чужій мові.

13 книжок про СРСР Видавництво „Вангард Прес“ видає днями, в зв'язку з 10 річницею Жовтневої революції, 5 томів на різні теми, що стосуються революції. Цю серію редагує Джерон Дейвіс з Ейла університету. Решта книжок, всього 13 назв, вийде трохи пізніше.

Книжки мають селянське життя, освіту, релігію, літературу і мистецтво та інші проблеми теперішнього життя в СРСР.

Німеччина

Антологія німецької лірики. За редакцією Р. Фезе та К. Мана в Гамбурзькому виданні „Gebirg Erosch“ вийшла антологія молодих німецьких ліриків.

Степан Цвейг у своїй передмові до цієї книжки зауважує про неліричність сучасної епохи, про тяжке становище молодих німецьких поетів, що не мають власного органу, не мають видавця й не зустрічають жодної підтримки з боку читача.

Цікавий конкурс. Щотижневий журнал „Reclams Universum“ оголосив цікавий конкурс: 10 премій, разом на 2000 марок, призначено за найкращі оповідання, що не перебівають 1500 складів (цеб-то не більше як на одну сторінку) Цим конкурсом

журнал має на меті сприяти такій формі оповідання, що найбільше, за його думкою, відповідає вимогам сучасного читача.

Вплив Німеччини на українську поезію. А. Попович в німецькому часописі „Ostdeutsche Monatshefte“ містить наукову розвідку про вплив Німеччини на українську поезію.

Угорщина

Бойкот письменника. Ще в кінці 1898 р. помер в Будапешті один з найвишараніших поетів сучасної Угорщини, Ади Ендре, творець цілої поетичної школи й дуже популярний серед народних мас. Однак, через свої революційні погляди був звинувачений в урядових колах. Численні прохання друзів дозволити якось пошанувати його пам'ять завжди лишалися без усяких наслідків. Щойно тепер Будапештському магістратові дозволено оголосити конкурс на будівництво пам'ятника, що має прикрасити могилу бунтарного поета.

Польща

Помер Станіслав Пшибишевський. Нещодавно коло Познані помер, маючи 60 років віку, видатний польський письменник і драматург Станіслав Пшибишевський. Смерть сталася від паралізу серця.

Чехословаччина

Ірчан чеською мовою. Чеський тижневик „Прийомність“ містить велику статтю М. Ірчана під заголовком — „Злий стан соціалістичного автора в Америці“. Це є нарис з життя та праці Сінклера, одного з найбільш активних пролетарських письменників Сполучених Штатів Америки.

Туреччина

Реоорганізація бібліотек. У Туреччині переведено радикальну реорганізацію книгозбірень. З 80-х бібліотек, що були в Костянтинополі, утворено тепер, після концентрації, тільки 20 з 438,000 томів. У провінції є 100 бібліотек з 185,000 книжок. Організовано також 6 нових бібліотек. Нова бібліотека в столиці Туреччини, Ангорі, має 50,000 томів.

Зацікавлення українською культурою в Туреччині. У зв'язку з приїздом із Туреччини голови всесоюзного товариства культурного зв'язку з закордоном Каменеві відбулася нарада представників партійних, професійних і наукових організацій. Нарада вислухала доповідь Каменеві про наслідки подорожі. Велике зацікавлення виявили турецькі громадські кола до української культури. Наслідком того, Т-но ухвалило домогатись прискорення організації всеукраїнського товариства культурного зв'язку з закордоном в філіями в Одесі, Києві та інших великих центрах. Ухвала поштовхнула зростанням зацікавлення закордону українською культурою.

ПЛУЖАНСЬКА БІБЛІОТЕКА

Список художніх творів плужан окремими книжками до десятиріччя Жовтневої
Революції

Автор	Назва	Рід твору	В - во	Час в - ня	Стор.	Ціна	Тираж
Алампієв П.	Як хлопці бога шу- кали	Опов.	ДВУ	1927	44	20	5000
Алешко В.	Поезії кн. 1 - а . . .	Поезії	РУХ	1920	96	б. ц.	3000
"	Поезії кн. 1 - а . . .	"	Цех каменяр.	1920	—	—	—
"	Громодар	"	Всеукраїтком	1920	32	б. ц.	3000
"	Димарі в квітниках .	Поема	Цех каменяр.	1920	8	—	—
Антоша Ко.	Про волинського бо- га Корнія	Гум. поезія	ДВУ	1925	16	7	10000
"	Веселі рядки	"	"	1925	32	20	10000
"	Лопанські раки . . .	Гумор	Плужанин	1926	32	15	5000
"	Радіо - інваліди . . .	"	"	1927	32	15	5000
"	Свиняче сальдо . . .	"	"	1927	32	15	5000
"	Головбухова борода .	"	"	1927	32	15	5000
"	Лопанские раки (рос. мовою)	"	Бегемот	1927	—	10	25000
Бедзик Дм.	Люди! Чуєте. } 1 вид.	Піси	ДВУ	1924	56	15	5000
"	Шахтарі	"	"	"	"	"	"
"	Люди. Чуєте. } 2 вид.	"	"	1925	52	25	5000
"	Шахтарі	"	"	"	"	"	"
"	За кулісами церкви .	"	"	1925	40	18	3000
"	Чорнозем ожив . . .	"	"	1925	56	36	3000
"	Чорнозем ожив 2 вид.	"	"	1927	52	25	5000
"	До сонця	Опов.	"	1926	96	35	5000
"	Перша купіль	Драм. етюд	"	1926	56	30	4000
"	Хто кого	"	"	1927	74	40	5000
Біковець М.	За дитячу книжку і кіно - фільм	Статті	Плужанин	1926	64	20	3000
Божко С.	Над козакською Запо- ріжжя	Пов.	Черв. Шлях	1925	60	30	7000
"	Чабанський вік . . .	"	ДВУ	1927	184	90	000
Будяк Ю.	Жовтнева казка . . .	Піси дит.	ЧАС	1924	20	б. ц.	2000
"	Під промінням чер- воного жовтня . . .	"	Книгоспілка	1924	24	25	5000
"	Стрільці - ловці . . .	Казка	ДВУ	1927	8	30	10000
"	На вовка	"	"	1927	—	—	—

Автор	Назва	Рід твору	В - во	Час в - ня	Стор.	Ціна	Тираж
Ведміцький О.	Новий рік	Картина ін- сценіровка	Прилука	1923	12 6. ц.	50	
"	Під загравою пов- стань	Поезії	"	1923	128 6. ц.	500	
"	В ореолі	П'єса	"	1924	32 6. ц.	200	
"	Шумить тополя	Поезії	Плужанин	1927	62 50	2000	
Вільховий П.	Зубата баба	Опов.	"	1927	46 25	4000	
Воронин П.	На зажинках	"	РУХ	1927	233 110	4000	
"	Родивонка	"	"	1927	18 10	4000	
"	Щасливий день Флора	"	"	1927	40 20	4000	
Гак А.	Куркуль	П'єса	Книгоспілка	1924	20 10	2000	
"	Студенти	"	"	1924	104 50	3000	
"	Родина пацюків	"	ДВУ	1927	120 50	5000	
"	Сорочинський ярма- рок	"	РУХ	1927	— —	—	
Гедзь Ю.	Буває й таке	Гум.	Плужанин	1927	32 15	5000	
Годованець М.	Незможник Клима	Байки	Вінниця	1927	32 20	4000	
Гжицький В.	Трембітні тони	Поезії	РУХ	1924	64 6. ц.	1000	
"	По зорі	Дит. п'єса	Черв. Шлях	1925	80 40	10000	
"	Вибух	П'єса	ДВУ	1927	48 25	5000	
Головко А.	Самоцвіти	Поезії	Молодик	1919	32 6. ц.	2000	
"	Дівчина з шляху	Опов.	Мол. Робіт.	1923	20 6. ц.	1000	
"	В червоних шумах	П'єса	ДВУ	1924	44 20	5000	
"	Теж саме 2-ге вид.	"	"	1925	44 25	5000	
"	Крученим шляхом	Опов.	Шлях освіт.	1924	32 6. ц.	5000	
"	Червона хустина	"	Книгоспілка	1924	24 6. ц.	2000	
"	Інженери	"	ДВУ	1926	52 30	5000	
"	Можу	"	"	1926	356 225	3000	
"	Бур'ян	Повість	"	1927	359 150	5000	
Грудина Дм.	100% (за Сіклером)	П'єса	Книгоспілка	1927	— —	500	
Грудина Дм.	Художнє читання	Статті	Укр. роб.	1927	— —	5000	
Капустянський Ів.	Соціальна пісня на укр. ґрунті	Крит.	"	1924	32 30	1000	
"	Учительство в укр. літературі	"	"	1925	56 30	3000	
"	Валеріян Поліщук	"	"	1925	170 100	3000	
Каштан-Карий К.	Селькорія	П'єса	"	1926	64 30	5000	
Коваленко Д.	Червона купіль	Опов.	"	1925	36 18	5000	
Ковальчук Я.	Криваві легенди	"	Книгоспілка	1925	24 10	7000	
Лісовий Е.	Батрак	П'єса	ДВУ	1925	40 16	5000	
Лучанський П.	Спів землі	Поезії	Влада праці	1924	96 —	5000	
Метеорний О.	З лихтарем по селлах	Гум.	Прилука	1925	130 50	15000	
"	Агітатори	"	Плужанин	1927	32 15	1000	
Минко В.	Лісові круки	П'єса	ДВУ	1924	2 10	7000	

Автор	Назва	Рід твору	В - во	Час в-ни	Стор.	Ціна	Тираж
Минко В.	Купала	Дит. п'еса	Книгоспілка	1924	18	15	5000
"	Ой, у полі жито . . .	"	ДВУ	1926	20	18	5000
"	Власть на місцях . . .	Гум.	Плужанин	1925	32	15	5000
"	Пастушкові пригоди .	Дит. п'еса	ДВУ	1927	40	25	4000
Мисик В.	Трави	Поезія	Валіте	1927	—	45	2000
Муринець В.	По ревізії	П'еса	ДВУ	1923	36	15	10000
"	По ревізії 2-ге вид.	"	"	1927	32	16	5000
"	Спартак	"	"	1924	32	20	5000
"	Розумна бабуся . . .	Дит. п'еса	"	1926	20	15	5000
"	Тарасиків сон	"	"	1926	29	15	5000
"	Опеклися	П'еса	РУХ	1927	50	30	6000
Одинець Г.	Революція на небі .	"	Черв. Шлях	1925	32	15	10000
"	Каяка про чудака Якова, що дурив та не всякого	Гум.	Плужанин	1927	32	15	5000
"	Теж саме 2-ге вид.	"	"	1927	32	15	5000
Панів А.	Село	Опов.	ДВУ	1925	44	20	7000
"	Загадки (перекл.) .	Віршом	Книгоспілка	1927	8	20	10000
"	Як звіри хату буду- вали	"	ДВУ	1925	8	15	15000
"	Вечірні тіні	Поезії	Плужанин	1927	64	50	2000
Пилипенко С.	Байківниця	Байки	ДВУ	1922	24	3	25000
"	Евангелія часу	Опов.	Шлях освіт.	1923	—	—	5000
"	Теж саме 2-ге вид.	"	ДВУ	1925	52	20	5000
"	Теж саме 3-ге вид.	"	Космос	1923	2	—	3000
"	Скалки життя	"	Книгоспілка	1925	64	20	10000
"	Під Черніговом . . .	"	ДВУ	1927	44	25	5000
"	Кара	"	РУХ	1927	64	20	4000
"	Любовні пригоди . .	"	Плужанин	1927	32	15	5000
"	Рівність	Байка	ДВУ	1927	14	5	20000
"	Байки	"	Укр. робіт.	1927	70	35	5000
"	Іван Франко	Крит.	ДВУ	1926	32	20	5000
Підкова І.	Божественні реп'яхи	Гум.	Суми	1925	64	25	25000
"	Терниця	"	"	1925	64	20	4000
"	Кислиці	"	Плужанин	1927	32	15	5000
Полонник К.	Навздогін за долею	Кіно-сцен.	"	1927	32	20	2000
Різняченко В.	Гарасько-повстанець	Опов.	ДВУ	1926	24	15	5000
Свєкла О.	Над Дністром	"	"	1926	44	17	10000
"	Подарунок і подяка .	"	"	1927	88	35	4000
Степовий Т.	Боротьба	П'еса	"	1923	32	6. ц.	10000
"	Теж саме 2-ге вид.	"	"	1925	24	15	5000
Свісарський Ів.	Церковний староста .	"	РУХ	1927	46	20	8000
Темченко П.	Мед	Опов.	"	1917	12	20	—

Автор	Назва	Рід твору	В-во	Час в-на	Стор	Ціна	Тираж
Темченко П.	Після муштри	Опов.	РУХ	1918	16	25	—
"	Полежа	"	"	1917	8	15	—
"	Сон	П'єса	"	1917	8	15	—
"	Злодій	Опов.	Полтава	1918	—	20	—
"	Божа дитина	"	Шлях освіт.	1923	34	6. ц.	5000
"	Теж саме 2-ге вид.	"	ДВУ	1925	32	14	7000
"	Єрусалимська благо- дать	"	Шлях освіт.	1923	34	6. ц.	5000
Товстонос В.	День правди 3 вид.	П'єса	Друкар	1918	16	—	—
"	Жінка з голосом	"	"	1918	16	—	—
"	Культурна місія 2 вид.	"	"	1918	24	—	—
"	Круча	"	Атос	1918	64	—	—
"	Містерія	"	Друкар	1918	16	—	—
"	Майка	"	ДВУ	1926	24	11	5000
"	Скибині діти	Дит. п'єса	РУХ	1926	48	20	8000
"	Бувший перший на все об'єство	П'єса	ДВУ	1926	56	25	5000
"	Смерть Тараса Буль- би	"	"	1926	32	15	5000
"	На перелазі	"	"	1925	56	18	5000
Худяк В.	Ворожка	"	"	1925	32	18	5000
"	Переможці степу	Спов.	"	1925	32	12	10000
"	Терешко коровник	П'єса	Книгоспілка	1925	24	15	5000
"	У полі боротьби	Дит. опов.	ДВУ	1926	24	18	4000
Чапля Г.	Малоучок	Опов.	Маса	1927	92	55	2000
Чередниченко В.	Артистка без родів	П'єса	Черв. Шлях	1924	32	6. ц.	10000
"	Жіночі оповідання	Опов.	Книгоспілка	1925	32	10	10000
"	Зшиток Софії Сояч- ник за 1903 рік	"	ДВУ	1925	172	60	10000
"	До діда й баби по шматок хліба	"	Книгоспілка	1926	48	20	7000
"	Що трапилось з тво- єю Зорянською	"	ДВУ	1926	36	20	5000
"	Дитбуд та дуб	"	Книгоспілка	1927	8	22	10000
"	Три казки	"	"	1927	2	28	10000
Шиманський О.	Зелена брама	Пов.	Черв. Шлях	1924	64	33	7000
Шостак Р.	Матвій Палій	"	ДВУ	1925	55	92	7000
Штангей В.	Батрачка	Опов.	Укр. робіт.	1927	64	25	4000
Яковенко Г.	Прапорщик Голобу- зенко	"	ДВУ	1925	32	12	10000
Ясний О.	Автор Троїденко	Гум.	Плужанин	1927	32	15	5000

Отже протягом останнього десятиріччя видано 130 назв. 46 плужан з загальним тиражем 747.650 примірників.

Зміст журналу „Плужанин“ за 1927 р.

Красне письменство

а) художня проза:

	Стор.	В якому числі
Анищенко К. В monte-lupio	13	I
Алешко В. На „різдвяну“ тему	2	II
Антоша Ко. Комбінація	10	II
Андрієнко Ів. Зустріч	18	VII(11)
Андрієнко Ів. У рибальському закутні	16	VIII(12)
Будяк Ю. Мініатюри	11	IV
Будяк Ю. Мініатюри	8	V
Баяканський М. Щастя Мексикі (з англійськ.)	5	V
Волькер І. Сестра (з чеської)	12	VII
Вітряк Йос. Уночі	1	VIII
Гудало Роман. Діти з левадів	28	VII(12)
Головко А. Три сини (пролог до роману)	7	XI(12)
Дієв Мар. Плавні	1	V
Дукин Мик. Світлака	1	VI
Джекінсон А. Ласка Агнця (з англійськ.)	5	VIII
Демчук Ост. Хрещатий барвінок	23	V(9)
Демчук Ост. Чудо	25	XI(10)
Жидко Юр. Дніпрельстан	11	V
Жидко Юр. Беатриче	4	VI
Кузьмич Вол. Вистава	9	VI
Кастнер Й. Мобілізація (з чеської)	8	VI
Кобилянська О. Огрівай сонце	6	IX(10)
Ляшенко А. Максимова віра	14	VII(11)
Мультистатуй. Буйвіл на Яві (з німецької)	9	— IV
Минко Вас. Поміж двох станцій	3	V(9)
Минко Вас. Аліма	49	XI—XII
Пилипенко С. На хіднику	18	V(9)
Реймонт Вл. Осінньої ночі (з польської)	5	II
Реймонт Вл. На зрубіві (з польської)	23	VII(11)
Свєкла О. Сліпа Маріука	18	III
Свєкла О. На комуни йшли	6	VI(10)
Свєкла О. Скрута	20	IX—X
Савицький М. На Аздані	10	VIII(12)
Стефанік В. Межа	16	V(9)
Стефанік В. Нитка	17	V(9)
Сінклер А. Заборонені сторінки з роману „Нафта“	34	IX—X
Турган Он. Драма в Шерепів	3	I
Темченко П. Інтер'ю	2	IV
Темченко П. Святий	1	VII
Чередищенко В. За темами	9	VII
Чередищенко В. Сніги торішніх зим	33	V(9)
Чередищенко В. Семеро товаришів	26	XI—XII
Чарот М. Білі примари (з білоруської)	8	I
Чапля В. Танцюристий козак	17	VII(10)
Чапля В. Сама-самісінька	16	IX—X
Шопинський В. Там, де проливається піт	2	II
Шведь С. Андрійова ніч	10	II
Штангей В. Хміль	8	VII
Шиманський-Збігнєвський А. На узліссі	23	VI(10)
Шолом-Алехєм. Напої мого брата Елія (з єврейської)	36	VIII(12)
Юрезанський В. Циганка	7	V(9)
Яволовська Н. Мати	6	IV

Стор. В якому
числі

6) поезія:

Бобинський В. Тюремна колісанка	15	II
Бобинський В. Піся жнив	14	VII
Бобинський В. Чорноземля	3	VII(11)
Дукин М. Знову осінь	3	IX—X
Зайдель І. (пер. Д. Загула) Вбитий садат	15	I
Загула Д. Над морем	17	I
Загула Д. (з Шіллера). Похорона пісня надвесів	15	IV
Загула Д. (з Ериста). Ніз рандерс	22	V
Забіла Н. Далекий синій півночі	15	VII
Ковальчук М. Там, де сосни	14	II
Ковальчук М. Л. Первомайському	15	VII
Ковальчук М. Краю мій	14	VII
Ковальчук М. Мати	39	VI(10)
Лебідь М. День синій	15	VII
Лебідь М. Із циклу „Пороги“	3	VI(10)
Ліщина. Перед осінню	33	IX—X
Май-Дніпрович. Дніпросонце	12	VI
Мисик В. Сай	15	VII
Мік М. Градовиця	27	VIII(12)
Мік М. Такі внесилені радки	27	VIII(12)
Мисик В. Уленшпінгел співав півнем	41	XI—XII
М. Мік Ранок	57	XI—XIII
Нефелін В. Печачі	15	IV
Нарушевич М. Момент	12	VI
Нарушевич М. Фаула		XI—XII
Багрянний І. Провесінь	14	VIII
Багрянний І. Чорно-земля	5	VI(10)
Багрянний І. Вечір	4	IX—X
Блок О. (пер. В. Сосюра). Дванадцять	3	VIII(12)
Ведмицький О. Шумить тополя	12	V
Ведмицький О. Зустріч	12	V
Ведмицький О. В полях	4	VII(11)
Волькер Іжа (пер. А. Павлюк). Весна	40	VIII(12)
Голота Петро. Шум білий	12	I
Голота Петро. Не тому журюся	9	VIII(12)
Годованець М. Над Бугом	12	V
Годованець М. До міста	41	VIII(12)
Годованець М. Кулеметник	3	XI—XII
Гіщук П. З сільгоспу	14	VIII
Гіщук П. Перед сном	38	V(9)
Гребінка Л. До сонця навпростець	22	V(9)
Гундич Юр. Із циклу — „Мати“	15	IX—X
Дорошенко Ю. Земля	38	V(9)
Первомайський А. З подорожі	13	VII(11)
Первомайський А. З циклу „Холодна гора“	27	VII(11)
Первомайський А. Вересінь	5	IX—X
Первомайський А. Триолет	5	IX—X
Піскунівський Гр. Пісня осіння	24	IX—X
Пилипенко С. Дума про джурю	41	XI—XII
Павлюк Ан. Вогонь	15	VIII(12)
Солодкий Н. Осінь	15	IV
Ситківський І. Чад-Ан	13	VIII
Терехович Я. У хаті комнезамця	12	I
Терехович Я. Спокійний серпень	15	IV
Тищенко П. Стежки	12	V
Тариновський М. Молодість	12	V
Тариновський М. Краса	12	VI
Троянker Р. Тато мій замучений	17	VII(11)
Хотиненко О. „Вечір“	38	VII(11)
Хотиненко О. Вже не хвилюється	35	VIII(12)
Чапля В. (з Ковопинської) Капрі	17	I
Шмигальський А. Кримський ескіз	17	I
Шмигальський А. Дівчині з Галичини	19	III
Шульга-Шульженко М. Бухара	17	I
Шульга-Шульженко М. Пам'яті замордованих	42	XI—XII

Стор. В якому
числі

Шевченко І. Вибрали якор	17	III
Шевченко І. Твої очі не чорні	15	II
Юркович Ів. Рондель	12	VI
Юркович Ів. Вже скоро	4	VI(10)
Юркович Ів. При дорозі	14	IX—X
Ясинівий Я. Моє минуле	2	VI

Статті:

Антоша Ко. Про коняку, черкаського лінгвіста ІКС'а і	22	VII
Алешко В. Валер Проноза на „Ярмарку мистецтв”		XI—XII
Биковець М. Літургик, його завдання та робота	20	II
Білецький О. Читач, письменник, література	40	VI(10)
Білецький О. Василь Алешко		XI—XII
Васильченко І. Зустріч з т. Елланом (спогади)	29	I
Гомін Асєє. Про фейлетон і взагалі	16	VI
Габєль М. Село в сучасній західній та американській худ. літературі	49	VI(10)
Гавєський С. Літературний криз і шитво	72	IX—X
Годкевич М. Художня укр. література за 10 років в цифрах		XI—XII
Державин В. Проблема віршованого перекладу	44	IX—X
Загул Д. Де-що про баладу	23	V
Ірчан М. Де-що з американського літературного фронту	19	IV
Ірчан М. Новий твір А. Сінклєра	46	V(9)
Ірчан М. Арешт твору А. Сінклєра	56	IX—X
Ізотов І. Літературний пейзаж, як чинник тематичної композиції	39	V(9)
Іванчик Гр. Матеріали до методики ознайомлення з поняттям „тема”, сюжет” і „фабула”	54	VIII(12)
Крем'янська І. Про літературу в педтехнікумах	27	V
Кравців С. Іван Нечуй-Левицький	48	VII(11)
Капустянський І. Марко Черемшина	61	VI(10)
Лизанівський І. Стефанік про себе	20	III
Лизанівський І. О. Кобилянська	51	IX—X
Михайлець Гр. З молодих літ В. Еланського	23	I
М-ць Мих. Елан в Саратові	27	I
Майфет Гр. З уваг до новелістичної композиції	24	III
Майфет Гр. Англійські переклади з Шевченка	19	V
Майфет Г. Андрій Головка	16	VII
Машкин Ан. Художник слова і суспільство	16	IV
Машкин Ан. В боротьбі за кваліфікацію	39	VIII(11)
Метеорний О. На шляхх розвитку Плути	13	VI
Метеорний О. На могилі Є. Гребінки	52	V(9)
Музичка А. До питання про освіту М. Коцюбинського	52	V(9)
Осадчий Т. По цензурних шламбаумах	13	V
Панів А. Дикова робота в літургиках	22	II
Пилипенко С. Останній організаційний етап	15	VIII
Пилипенко С. Плузжівська п'ятирічка		XI—XII
Редакція На новий рік	1	I
Різниченко В. Голос малечі	29	V
Самуєв М. Максим Богданович	57	VII(11)
Савченко Ю. Дніпрєвстан у поезії	18	I
Савченко Ю. Лірика болю й безсилої віри	43	VII(11)
Савченко Ю. Почин	63	IX—X
Степовий Г. Фрейдизм і мистецтво	16	II
Степовий Г. Зміст і форма	17	VIII
Степовий Г. Свідьальні та індивідуальні чинники мистецтва	41	VIII(12)
Степовий Г. Задачі літературної критики	41	IX—X
Сулима М. Про шевченкову мову	16	V
Сулима М. Трохи про мову „Плуга”	19	VIII
Сулима М. Із лексик збірника третього „Плуг”	56	VI(10)
Сонцєв В. Поетичний стиль сучасної західної Європи в маркевському освітленні	55	VIII(11)
Сінклєр А. Перший лорд від літератури (Д. Байрон)	52	VIII(12)
Сінклєр А. Зелена гвоздика (О. Уальд)		XI—XII
Тиховський П. До історії байки на Україні, як літературного жанру	42	VIII(11)
Череди́нченко В. Нарис історії одного твору	49	VIII(12)

Поточні нотатки, наш побут, читацька трибуна

Биковець М. На могилі Т. Шевченка	31	V
Весняний Ол. Про „Паужанин“ ч. 3, 4 — 1927 р.	31	VII
Гак Анатоль. Від Київ до Дніпрестау	29 VI(10)	VII(11)
Гедзь Ю. Злодій	24	VII
Зінківський Карпо. Про „Європу“ і 3-х мушкетерів	33	I
Зінківський Карпо. Атов! Песи!	34	V
Зу. Найлюбіша книжка сучасного письменника	61	VII(11)
К. А. Між трьома соснами	30	I
Книгочий. От тобі й індустріалізація	32	I
Книгочий. Новий літературний союз	24	II
Книгочий. Найвсвітніше „Знання“	33	III
Книгочий. Товариська порада „Паужанинові“	33	III
Книгочий. Остання крапка в літдискусії 1925 — 27 року	21	VI
Книгочий. Націоналістичні ухили всесоюзне явище	22	VI
Крижанівський П. Дві рецензії	26	VII
Кицюк С. Зауваження читача	31	VII
Кошовий Ол. Про книжки для читачів села	31	VIII
Марусик Мих. „Бог“ П. Панча та Всев. Іванова	59	VII(11)
Невіра Хар. Будинок літератури вже маємо	21	II
Невіра Хар. Диспут про сатиру	32	III
Невіра Хар. Ще про Миколу Хвилювального	23	IV
Ніварий М. Літературна Одеса	30	III
Пилипенко С. Що таке „Паужаство“	30	III
Саміс Б. Як живе й працює М. Горький	34	III
Уто. По той бік кордону	35	V
Ярема. Дорошкєвичева наука	24	IV
Ярема. Літпрохетарська премія імені В. Василєнка	21	VI
Я. В. Ех ви, видавці та приятелі	61	VII(11)

Критика, бібліографія

Аж. Вухнаць. По злобі	65	VIII(12)
Бета. Літературні організації Білорусі	26	VIII
Болобан А. Матвієнко — Овчаренко — Муринець — Степовий. Описали	40	I
Болобан А. Гоголь — Старицький — Гак. Сорочинський ярмарок	34	VII
Биковець М. Ельберт. Яида	27	II
Биковець М. Шкільна бібліотека книгоспілки	41	III
Биковець М. Стефанік В. Вибрані твори	30	IV
Биковець М. Чернявський М. Твори т. I.	41	V
Биковець М. Бабенко Г. В тумані минулого	34	VII
Биковець М. Літературна сторінка № 1 газети „Червона Газета“	29	VIII
Б. Світ молоді — журнал для молоді. Канада ч. I.	71	V(9)
Биковець Мих. Сивченко Я. Проти реставрації	66	VIII(11)
Биковець Мих. Адамців П. Як хлопці бога шукали	64	VIII(12)
Биковець Мих. Юрченко П. Не словом, а ділом; Баско С. На зміну	64	VIII(12)
Биковець Мих. Віктор Серж (Кибальчич). Місто в небезпеці	81	IX—X
Биковець М. Дитячі книжки	84	IX—X
Б. П. Бумеранг ч. I.	29	VIII
Віч. „Маленький“ і „Увмиша“	35	III
Вакулєнко Ст. Биковець М. За дитячу книжку і кіно-фільм	42	III
Волох Марко. Сатира і гумор альманах-декламатор	32	VII
Волох Марко. Фролов О. Маленький більшовик	28	VIII
Г. А. М. Ірчан. Родина шіткарів	33	VII
Г. А. Андрієнко І. Живий крам	28	VII
Г. А. С. Божко. Чабанський вік	65	VIII(12)
Гумєнна Д. Д. Тась. Ведмеди танцюють	38	XI—XII
Долєнго М. Проблема сучасної пісні	1	I
Ізотов І. Кобиланська О. Царівна	38	XI—XII
Капустянський І. Нова перекладна література	39	V
Капустянський І. Люди — збірка творів	40	I
Капустянський І. Радаков А. Карикатура	26	VI
Капустянський І. Майфет Г. Матеріали до характеристики творчості П. Тичини	26	VI
Капустянський І. Ілюстрований альманах „Новий світ“; ілюстрований календар „Новий світ“	71	V(9)

	Стор.	В якому числі
Капустянський І. Ars poetica, збірник	70	V(9)
Капустянський І. А. Шамрай. Українська література	70	VII(11)
Капустянський І. Веселий оповідач	68	VIII(12) ✓
Кастанета Ю. С. Пилипенко. Під Черніговом	69	VI(10)
Кастанета Ю. С. Пилипенко. Кара	97	XI XII
Кастанета Ю. П. Воронін. На залізницях	62	VIII(12)
Книгочий. Виталий, Покровская, Эттингер. 8 лет руск. худ. литературы	40	III
Кир. Штайгей. Батрачка	69	V(9)
Муринсьць В. Клин клином	39	I
Марусик М. Де-що про вірменську літературу	61	V(9)
Марусик М. Погрібник М. Нашим діткам загадочки	41	I
Марусик М. Замойський П. Лист до Ілліча	27	II
Марусик М. Сурожський Н. На трудовий шлях	41	III
Марусик М. Гектор Мало. Безвідний	31	IV
Марусик М. Поляма - журнал ч. 2, 3	66	V(10)
Михайлєць Гр. Червоний перець ч. 1, 2, 3	42	V
Майфет Г. „Красная новь“ ч. 1, 2, 3; „Новый мир“ ч. 1, 2, 3	64	VI(10)
Майфет Г. Я. Савченко. Поети і белетристи	58	VIII(12)
Майфет Г. „Красная Новь“ ч.ч. 4, 5, 6, „Новый мир“ ч.ч. 4, 5, 6	74	IX-X
Майфет Г. „Красная новь“ ч.ч. 7, 8, 9; „Новый мир“ ч.ч. 7, 8, 9		XI-XII
Невіра Хар. Quoique tandem Katilina	37	I
Невіра Хар. Петцгольд А. Суворе життя	28	VIII
Піонтек Л. Шнигальський А. Памолодь	33	VII
Піонтек Л. М. Ірчан (літпортрет)	33	I
Піонтек Л. Майже невідомо для нас книжка	63	V(9)
Поліщук В. Нове і старе	34	I
Поліщук В. А все ж хуторяни	37	III
Поліщук В. Артур Рембо	38	V
Поліщук В. В. Мисик. Трави	80	IX-X
Пилипенко С. Семфоромайбутники бумерангують	24	VI
Пилипенко С. Занепадництво у наших критиків	27	II
Павлюк А. Новий роман у французькій літературі	24	VIII
Пилипенко С. Івченко М. Порваною дорогою	26	II
Пилипенко С. В. Поліщук. Остання війна	27	VI
Панів А. Поліщук В. Безарик кумедник та комашка горпущка	26	II
П. А. Шевченко та його доба зб. II	25	VI
П. Селькор України ч. 1, 2, 3	71	V(9)
Полтавців Л. Селькор України ч. 1, п. 3	31	IV
Самусь М. Леонід Гібов	26	IV
Самусь М. Козоріс М. Дві сили	69	VII(11)
Самусь М. Сміх та жарті — збірка	67	VIII(12)
Сінклер А. Геніальний вимірювач (Р. Борне)	36	V
Сінклер А. Отруєний шур (Д. Свіфт)	23	VI
Стан П. Гео. Коляда. Futur extra	29	VIII
Савченко Ю. Ведмідзький О. Шумить тополя	67	V(9)
Савченко Ю. Бібліотека Вапліте	67	VII(11)
С. Ю. Бобинський В. Смерть Франка	70	VII(11)
Савченко Ю. Франко І. Зілляє листя	61	VIII(12)
Савченко Ю. Сосюра В. Багряні гони	78	IX-X
Савченко Ю. Сісаренко О. Каміний виноград	82	IX-X
Савченко Ю. Семенко М. Маруся Богуславка		XI-XII
Степовий Т. Молодяк ч. I	41	I
Степовий Т. Життя й революція ч. II	42	I
С. Т. Червоний Шлях ч. 4	68	VI(10)
С. Т. Молодяк ч. 5	65	VII(11)
С. Т. Гадзінський. Фрагменти стихії	60	VIII(12)
С. Т. Молодяк ч.ч. 6, 7, 8	83	IX-X
С. Т. Червоний шлях ч.		XI-XII
Г. С. Нова генерація ч. I		XI-XII
Тодось. Червоний Шлях ч. 5	65	VII(11)
Тодось. Молодяк ч. 9-10		XI-XII
Тасічко. Минко. Пастушків пригоди		XI-XII
Тасічко. С. Левитина. Вибух	98	XI-XII
Хоменко Я. Кобиланська О. Ніоба	66	V(9)
Хоменко Я. Стороженко О. Вибрані твори	70	VI(10)
Учитель. Дитячі книжки	68	VII(10)
Uis. Літературна газета ч. 1, 2, 3, 4, 5	64	VII(12)

	Стор.	В якому числі
Чаплі І. Василь Мисик	25	IV
Шмигелівський А. Василь Бобинський	25	II
Шевченко І. Стоп травить!	28	VII
Шиманський О. Кириленко І. Стихія	32	IV
Шиманський О. Полярний А. Останній перевал	60	VIII(12)
Шиманський О. Пилипенко С. Кара	97	XI—XII
Шиманський О. Вексели не оплачено		XI—XII

Гумор, сатира

Антоша Ко. Телефон 4—21	46	I
Антоша Ко. Слово з приводу п'ятиріччя „Плуга“	60	V, 9
Невідомого автора. Володимирові Сосюрі	32	VI
Яценко М. Сучасна балада	32	(VI)

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Сибирному (Прага), Слобожанському П., Повстанкові П. (Одеса), Бернадькому М. (Черкаси), Іванію В. (Копотопщина), Ліпокієвій (Білоцерківщина), Білоусу Б. (Лубні), Яременкові П. (Констопщина), Олійничукові П. (Київщина), Явловській Н., Овдієнкові І. (Роменщина), Проищенкові М., (Криворіжжя), Шуткові Й. (Харків), Альоші, Беркові І. (Дніпропетровщина), Капишньому П. (Білоцерківщина), Манегорі І. (Харків), Батурові К. (Харків), та Удовенкові С. (Мелітопольщина). Надіслане не підійшло.

Лозянці С. (Чернігів). Мова у Вас гарна, чиста та й віршом Ви володієте, але погане тільки одне — чого це Ви усе перекладаєте старих письменників Некрасова, Лермонтова то що. Радимо зайнятися перекладами з чогось сучасного. І для Вас буде корисніше, та може що й підійде до нашого журналу. Чому не пробуйте писати чогось власного?

Колячку Грицькові (Могилівщина). Радимо простудіювати книжки С. Гав'яського „Теорія поезії“ (ДВУ ц. 80 коп.) та Якуб-

ського „Наука віршування“ („Слово“ ц. 50 коп.). Коли зможете дістати, то прочитайте й книжки Д. Загула „Поетика“.

Мікові Михайлові (Чернігів). Одні вірші „Ранок“ їде в журналі „Плузжанин“ а другий — „Похорон“ передали до журналу „Селькор України“.

Тривайлові П. (Полтавщина), Журавлюві Гр. (Уманщина), Максютку А. (Полтава), Гоцацікові Вол., Вдовенкові А. (Шевченківщина), Бойкові З. (Роменщина), Шепельському В. (Вінниця), Ковіці В., Якимові В. (Кам'янець-Подільський), Крипі Гнат. (ст. Знам'янка), Яремченкові К. (Полтавщина), Бандурі М. (Шевченківщина), Сологубові І., Скоромою К. (Роменщина), Загрівному М. (Н.-Волинськ) — надіслані поезії не підійшли до нашого журналу.

Плескові С. Нарис (а може й оповідання — точно сказати не можна), „Телеграфістка“ дуже примітивно збудовано, підсоложено мішанським забобонами. Взагалі воно нічого не дає ні авторів, ні тим більш читачеві. Не підє.

Цим номером журнал „Плузжанин“ припиняє своє видання. Замість його передплатники одержуватимуть новий журнал „ПЛУГ“. Об'яву про передплату дивись другу стор. обгортки. Перший номер журналу „ПЛУГ“ вийде 25 січня.

КНИГО

Харків, Горьківський пров., № 2. Тел. 46-74

НОВА ГРОМАДА

ДВОТИЖНЕВИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ КООПЕРАТИВНИЙ, НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ
ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ЖУРНАЛ

Виходить за відповід. редакцією А. Е. ГЕТТЛАЕРА. Завід редакцією С. П. КРАВЦІВ (КРИГА)

Статті з усіх питань практичної кооперативної роботи та сільського господарства. Постійні огляди політичного життя та революційного руху в СРСР та закордоном. Оповідання та вірші найкращих сучасних письменників та літературного таланту, ілюстровані кращими художниками. Цікаві ілюстрації з будівництва та побуту України, СРСР. Закордонна політ-хроніка в ілюстраціях. Низка постійних відділів. Кооперація. Літературний розділ. Сільське господарство. По кооперативній Україні. Книжкова полиця. Новини науки й техніки. Розвага на дозвіллі. Постійна інформація про нові видання Книгоспілки. Листування з читачами та пописувачами. Поради в справі читання й кооперативної самоосвіти.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На рік	5 крб. — коп.
На півроку	2 крб. 75 коп.
На 3 місяці	1 крб. 50 коп.
Ціна окремого числа	— крб. 30 коп.

ПРИЙМАЙТЕ В УСІХ КООПЕРАТИВНИХ ТА ІНШИХ
КНИГАРНЯХ, КІОСКАХ ТА ГАЗЕТНИХ ЕКСПЕДИЦІЯХ

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1928 РІК

на журнал Відділу Преси ЦК КП(б)У
та УЦБ і Харківського Бюро СРП

ЧЕРВОНА ПРЕСА

„Червона Преса“ висвітлює професійне життя робітників преси.

„Червона Преса“ дає українській пресі ідеологічний провід і технічне керівництво.

„Червона Преса“ містить провідні рецензії на газети й журнали.

„Червона Преса“ повинна бути настільним журналом кожного робітника радянсько-партійної преси.

„Червона Преса“ виходить щодня місяця розміром на 4-5 друк. аркушів.

ПЕРЕДПЛАТА на „Червону Пресу“: на 1 рік — 7 карб., на 6 міс. — 3 карб. 50 коп., на 3 міс. — 1 карб. 75 коп., на 1 міс. — 60 коп. Окремий номер — 60 коп.

Адреса редакції: Харків, вул. К. Лібкнехта, 64. ЦК КП(б)У, Відділ Преси.

Адреса видавництва: — Харків, вул. Вільної Академії, 5, кооперативне видавництво „ПРОЛЕТАРІЙ“

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ: філії вид-ва „ПРОЛЕТАРІЙ“ — Київ, Одеса, Дніпропетровське, Артемівське, Луганське — всі філії „Вістей ВУЦВК“ та всі поштово-телеграфні контори УСРР